Ročník XXXIV (1957/8) Číslo 7.—10.

ČASOPIS ČS. HOUBAŘŮ

Mykologický sborník

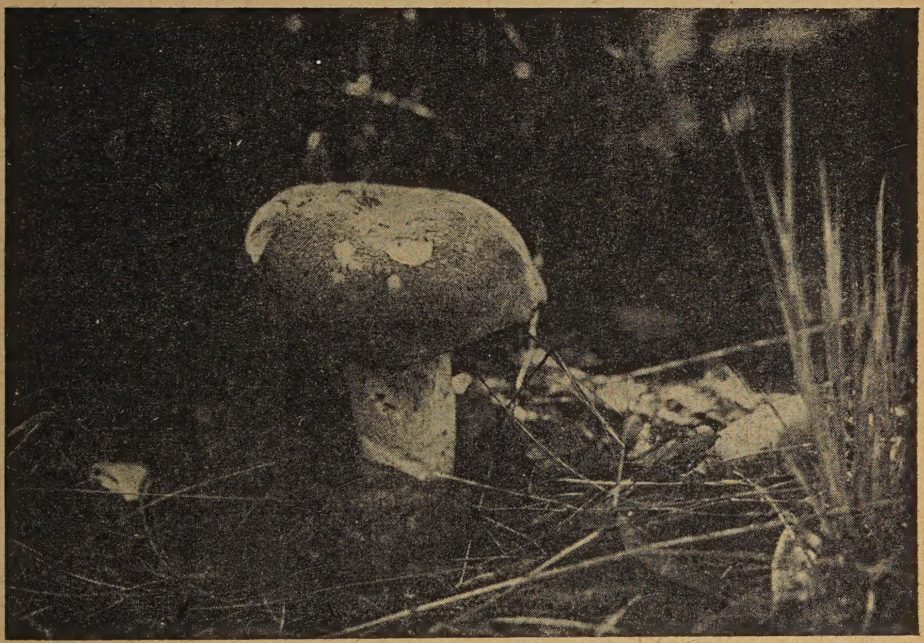

Holubinka nazelenalá, Russula virescens Fries. Chedrbí. Jedlá. Foto A. Hollegcha - Čáslav.

ODBORNÝ LIST ČS. MYKOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE
ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE ČECHOSLOVENICAE

Redigují: RNDr Jiří Hlaváček (vedoucí redaktor), RNDr Miroslav Pulchart, Vlastimil Kedyk, Ing. Miroslav Smotlacha a Dr Robert Vávra

COMMONWEALTH
31 JAN 1961

Obsah čísla 7—10.

a) **Články ze systematické a všeobecné mykologie.** Od str. 97 do str. 120.

Josef Chmelíček: Jarní houby lupenaté. Str. 97. Dr. Jiří Hlaváček a Josef Chmelíček: Určování hřibovitých II. Str. 116. **(Dokončení.)**

b) **Výzkum a pozorování hub rostoucích v ČSR.** Od str. 120 do str. 134. † Dr. F. Smotlacha: Odkud pochází proměnlivost smrží? Str. 120. Ed. Borovský: Některé poznatky o růstu smrží na jaře 1957. Str. 121. Josef Kozlík: Pozdní růst smrží u kolejí dráhy. Str. 124. Dr. J. Hlaváček: Hojný výskyt Rovetky pýchavkovité v Klánovicích u Prahy. Str. 125. Václav Chmelík: Ze zprávy. Str. 127. Dr. Robert Vávra: Jak rostou smrže. 128. Dr. Ladislav Hanuš: Výskyt hub na určitých místech. Str. 129. Václav Novák: Sever a jih. Str. 132. Dr. Ladislav Hanuš: Vzpomínka na rok 1957. Str. 132.

c) **Houby a jejich využití.** Od str. 134 do str. 142.

Bojan Brzakov (Sofie - Bulharsko): Užitečnost hub. Str. 134. Dr. Em. Staněk: Pěstování žampionů. Str. 137. Vladimír Krabovský: Houbové recepty. Str. 141.

d) **Houby škodlivé a jedovaté.** Od str. 142 do str. 146.

Josef Srb: Léčení otrav houbami narkosou? Str. 142. MUDr. Jiří Janovský: Otrava houbami v srpnu 1957. Str. 143. Ing. Miljutin Jenko: Rozbor hub. Str. 144. MUDr. B. Protivenský: Otrava houbami. Str. 145.

e) **Různé.** Od str. 146 do str. 156.

Dr. Miloš J. Pulec: Smrž v městském znaku. Str. 146. Dr. M. J. Pulec: Město věží a smrží. Str. 148. Jaroslav Tušla: Vychovávejme děti i dospělé k šetření krás naší přírody. Str. 149. Dr. Ladislav Hanuš: Borůvky. Str. 152. Václav Novák: Milá návštěva z Bulharska. Str. 153. Miroslav Pavlát: Sbírky a konservace hub za pomoci umělé munifikace. Str. 155.

f) **Spolkové zprávy:** Od str. 156 do str. 160.

Jaro Miškovský: Památce Milady Dvořákové. Str. 156. Eduard Borovský: Možnosti práce houbařských kroužků při ROH Str. 158.

Содержание № 7—10.

a) **Систематика и общая микология.** Иосиф Хмеличек: Весенние грибы пластинчатые. Д-р И. Главачек и И. Хмеличек: Определение семейства Boletacea, II. Ключ для определения, Д-ра Ф. Смотлахи.

b) **Исследование и изучение грибов, произрастающих в ЧСР.** Э. Боровски: Некоторые сведения о произрастании сморчков весной 1957 г. Д-р И. Главачек: Массовое появление Nyctalis asterophora Fr. в Клановицах близ Праги. Д-р И. Гануш: Появление грибов на определенных местах.

c) **Грибы и их использование.** Д-р М. Станек: Выращивание шампиньонов, 1.

d) **Грибы вредные и ядовитые.** Иосиф Срб: Лечение отравления грибами наркозом? Д-р мед. И. Яновски: Отравление грибами в августе 1957 г.

e) **Разное.** Д-р М. Пулец: Сморчок в городском гербе. Д-р М. Пулец: Город сморчков — Прага. Милослав Павлат: Мумификация грибов для коллекций.

Contents

Josef Chmeliček: Spring gill fungi. Dr. J. Hlaváček and J. Chmelíček: Key to Boletaceae, II. Key according to Dr. F. Smotlacha. E. Borovský: Information of the growth of morels in spring 1957. Dr. J. Hlaváček: Mass occurrence of parasitic Nyctalis asterophora Fr. at. Klanovice near Prague. Dr. J. Hanuš: Mushrooms growing on determined spots. Dr. M. Staněk: Growing of Agaricus campestris, I. Josef Srb:

a) Články ze systematické a všeobecné mykologie.

Josef Chmelíček:

Jarní houby lupenaté.

Иосиф Хмеличек: **Весенние грибы пластинчатые.**

Josef Chmelíček: **Spring gill fungi.**

Jaro je nejvhodnější doba ke studiu hub, protože jich roste poměrně málo. Čím dál později jich roste víc a více, až jich je najednou tolik, že na všechny nestačíme. Spěcháme jen za těmi nejchutnějšími a na určování jiných nezbude času. Kdo začal studovat houby v létě nebo na podzim, brzy ztratí přehled a studium nikdy nedokončí. Proto se houbaři těší na jaro, kdy se houby nejlépe určují.

Jarní houby se mohou povrchně rozdělit do 4 skupin. V první skupině jsou houby vyrostlé na podzim, které vydrží přes zimu, ale na jaře zahynou. Jsou to vlastně zbytky loňské žně. Sotva sejde sníh, najdeme v lese plno zaschlých plodnic prášivky černající, která rostla v létě. Strmělka zimní rostla koncem října a v listopadu a vydrží přes zimu do jara. Podobně i penízovka sametonohá, penízovky rostoucí na

Obr. 26. **Naše nejvýznačnější jedlé jarní houby.**

1. Flammulina (Collybia) velutipes (Curt. ex Fr.) Sing. Penízovka sametonohá. Roste po celý rok, jedlá. 2. Hygrophorus (Limacium) marsuolus (Fr.) Bres. Plžatka březnovka. Jedlá. 3. Calocybe (Tricholoma) Georgii (Fr.) Kühn, gambosum (Fr.) — Čirůvka májovka, velmi známá a chutná. 4. Melanoleuca cognata (Fr.) K et M. (Tricholoma aprile Smotlacha-Matoušek.) Čirůvka (tmavobělka) jarní. 5. Agrocybe (Pholiota) praecox (Fr.) Fayod — Šupinovka ranná. Jedlá. 6. Entoloma clypeatum L. ex Fr. Závojenka sadovka (podtrnka). Jedlá, velmi dobrá.

Kreslil ing. Miroslav Smotlacha.

šiškách a kržatička zimní. Některé plžatky rostou až po prvním mraze, plžatka březnovka až po vánocích. Tloustnice kulovitá roste po celou zimu pod sněhem.

Druhá skupina jarních hub má plodnice vyrostlé také na podzim, ale rostou i v létě a na podzim, v každé roční době. Těch je velmi málo. Jsou to čepičatka útlá, špička provrtaná, lakovka, třepenitka svazčitá.

Třetí skupina jarních hub začíná teprve na jaře a koncem jara zahyne. Jsou to smrže, ucháče, různé kustřebkovité (z nich jsou oblíbené destice chřapáčová a baňka zdobená), sadovky, májovky a strmělka červíčková. Bezcenné jsou zvonovka bledá, závojenka jarní a slzivka jarní čili sladkovonná. Čtvrtá skupina je největší, obsahuje houby rostoucí od jara do podzimu. V březnu začínají hníky, hlavně výkalový, mrvní a krátkodobý. V dubnu hníků přibývá, ale nehodí se do sběru: trvanlivý a inkoustový. Ale někdy se vzácně vyskytne i hník obecný, z hníků nejlepší, jenž je hojný až později. Nesbíráme zvonovku slanečkovou, ani límcovku hnojištní, ale chutná je třepenitka maková.

V květnu přibudou tyto jedlé: kržatička průsvitná, helmovka ředkvičková a zahajová, špička trávní, šupinovka raná, opěnka čili lipůvka, štítovka jelení, muchomůrka tlustá čili šedivka, méně chutná holubinka raná. Z nejedlých jsou hojné kalichovka okoličnatá, křehutička rozsetá, vláknice rozedraná, kukmák okázalý, šťavnatka kuželovitá.

V červnu nelze všechny jmenovat. Začínají hřibovité.

Někdy, jednou za několik roků, najdeme i houby letní, ale to jsou zjevy náhodné, vyvolávané odlišným počasím. Houby nerostou podle kalendáře, ale podle počasí. Proto kalendáře hub mohou být jen přibližné.

Ze všech hub se nejobtížněji určují lupenaté, protože jich je velmi mnoho a jsou si velmi podobné. To nás však nesmí odradit, protože mezi nimi jsou ty nejchutnější druhy, ale také druhy velmi jedovaté. Z jara rostou skoro všechny jejich rody.

Abychom se rychle naučili znát jen rody, jsou sestaveny do jednoduchého klíče, který je třeba znát z paměti ještě dřív, než do lesa vstoupíme. Neobsahuje-li rod žádný významný druh jedlý nebo jedovatý, nebudeme je určovat a spokojíme se s určením rodu.

I. Drobné jarní houby, které nesbíráme.

U těchto hub stačí, když rozeznáme pouze rody. U druhů je uvedeno jméno české, vědecké, šířka klobouku, barva, měsíc růstu a výskyt.

Kalichovka, Omphalia Fr. Z 43 druhů jen 4.

Černohnědá či beruščí, **oniscus (Fr.)** Quel., 2—3, tmavě šedohnědý, V, roztroušeně v mechu, i na cestách, skoro v chumáčích,

okoličnatá, **umbelifera (Fr.)** Quel., 1, hnědý, V, hojně na tlejícím dřevě a rašeliništích,

KLÍČ K RODŮM JARNÍCH LUPENATÝCH

Pět skupin: a) drobné a křehké s třeněm dutým,
b) větší s třeněm plným,
c) prostřední se zbytky závoje,
d) volnolupenaté,
e) nepravé lupenaté.

		Výtrusy				
		bílé	růžové	hnědé	tmavo-nachové	černé
a	lup. sbíhavé, kl. vyhloubený, kl. zvonovitý, okraj rovný kl. mírně klenutý, okraj podvinutý zesychající	kali-chovky helmov-ky pení-zovky špičky	hlou-benky zvonov-ky trávn-ičky	krža-tičky čepi-čatky kržatky	křehutky lysivky	křehu-tičky
b	lup. sbíhavé lup. nesbíhavé	strměl-ky čirůvky	me-chovky závo-jenky	pavučin-covité		
c	pavučinatý závoj nechá nepatrnou stopu vláknitý závoj nechá stopy na klobouku na třeni prsten lupeny se samy roztékají			slzivky vláknice plamén-ky šupi-novky slzečníky	třepe-nitky	krope-natce či mrvele límcovky hníky
d	bez prstenu a bez pochvy jen prsten jen pochva prsten i pochva	bedly pošvatky muchо-můrky	štítovky kukmáky		pečárky	
e	lupeny tlustší, řídké, šťavnaté: bez závoje, mimo les: šťavnatky, se závojem, jen v lese: plžatky, lupeny křehké: poraněním roní mléko: ryzce, poraněním neroní mléko: holubinky.					

masová, **hepatica** (Fr.) Quel., 1—2, červenohnědý, V, vzácně na pasekách s jalovcem,

štětinonohá, **setipes** (Fr.) Quel., 1, hnědý, s černým důlkem, V, hojně v mechu.

Hloubenky, Eccilia Fr., z 8 druhů jen 1.

parková či venkovská, **rusticoides Gill.**, 1—2 šedohnědý, V, zřídka.

Zvonovky, Nolanea Fr., z 20 druhů 3 jarní.

Bradavičnatá, **mammosa Fr.**, 2—4, olivově hnědý s brad., V, hojně v listí,
bledá, **nitens Vel.**, 2—3, šedohnědý, IV, rozšířená v mechu borů a modřínů.

V časopise Čs. houbařů jsou jmenovány ještě 2 zvonovky, jarní a pastvištní. Zvonovka jarní, **N. erophila (Fr.) Vel.**; je dnes řaděna mezi závojenky.

Zvonovka pastvištní, **Nolanea pascua Pers.**, tak jak ji popisuje Velenovský, je jedlá houba podzimní a ne jarní. Je to **Nolanea staurospora** Bres. zv. křížovýtrusá. Nolanea pascua Quél., Bres. non Pers., **Nolanea hirtipes (Schum.) Quél.**, zvonovka slanečková, jak ji označuje Pilát. Původní **Agaricus pascuus Pers.** je pravděpodobně **Entoloma sericeum (Bull.) Quel.**, závojenka hedvábná. Jméno pascua je tedy neurčité, dvojsmyslné. O zvonovce slanečkové (hirtipes) píše Smotlacha ve 23. ročníku Čas. houbařů.

Trávnička, Leptonia Fr., z 27 druhů jen 2 jarní.

Pilovitá, **serrulata (Fr.)** Quel., 2, černomodrý, VI, hojně na travnatých místech,
paprskovitá, **sarcita** (Fr.) Quel., 2—3, hnědošedý, VI, roztroušeně v trávě u dubů.

Čepičatky, Galera Fr.

Útlá, **tenera Fr.**, 2—3, rezavohnědý, III, hojně,
mechová, **hypnorum Schrank**, 1—2, skořicově žlutý, V., hojně.

Kržatky, Naucoria Fr.

Polokulovitá, **semiorbicularis (Fr.)** Quel., 3—4, žlutý, V., hojně,
úhorová, **vervacti (Fr.)** Quel., 2, voskově žlutý, V., roztroušeně,
vodorovná, **horizontalis Fr.**, 1, skořicově hnědý, V., hojně,
oděná, **escharoides (Fr.)** Quel., 2—3, rezavý, V., roztroušeně.

Křehutky, lučenky, Psathyra Fr.

Scvrklá, **corrugis Fr.**, 2—4 purpurově hnědý, V., vzácně.

Křehutičky, hnojenky, Psathyrella Fr.

Útlá, **gracilis Fr.**, 3—7, šedohnědý, VI., hojně,
maličká, **prona Fr.**, 1, sazově šedý, VI., roztroušeně,
rozsetá, **disseminata Fr.**, 1—2, okrově šedý, V., hojně.

Lysivky, polničky, Psilocybe Fr.

Hnojní, **merdaria Fr.**, 4—5, olivově žlutohnědý, V., hojně, drobná, **physaloides Fr.**, 2, kaštanově hnědý V., roztroušeně, ověšená, **bullacea (Fr.)** Quel., 2. červenohnědý, V., vzácně, vřesovitá, **ericaea (Fr.)** Quel., 3—4, hnědavý, V., roztroušeně.

Špičky, Marasmius Fr.

Větevnatá, **ramealis Fr.**, 1,5 cm, bílý s rezavým středem, V., hojně, kolovitá, **rotula (Scop.) Fr.**, 1,5 cm, bílý V., hojně, žíněná, **androsaceus Fr.**, 1,5 cm, hnědavý i bledý, V., hojně, provrtaná, **perforans (Hofm.) Fr.**, 1,5 cm, masohnědý, III., roztroušeně až hojně.

II. Drobné a střední druhy, z nichž některé sbíráme.

Kržatka průsvitná, Naucoria pelucida Fr., p. p.

Pod tímto jménem popsal Bulliard více druhů, aniž je rozlišil a teprve pozdějšími autory byly druhy rozlišeny. To, co pod tímto jménem popisuje Ricken, Velenovský a z počátku i Smotlacha, je **kržatka zimní, Naucoria furfuracea Pers. ex Fr.** Je to první jarní houba, protože roste již od zimy mezi travou, ve škarpách, v zahradách na zahrabaných kouscích dřeva. Klobouk je 2,5 cm široký, rezavohnědý, za vlhka prosvitavě žíhaný. Dužnina je rezavoplavá, jedlá. Smotlacha ji ve své stupnici chuti a jedlosti klade do třídy IIIB a dává jí české pojmenování **kržatka průsvitná zimní.** V Pilátově klíči se nazývá **kržatička zimní.**

Jiná kržatka průsvitná neroste od zimy, jen od jara do podzimu, také mimo les ve škarpách u cest, mezi křovím v zahradách a na polích, má klobouk až 2 cm, rezavě skořicový, jasnější, lysý kromě okraje, který bývá tečkován drobnými bílými šupinami. Bledší třeň je na basi bíle vatovitý. Lupeny hustší, více sbíhající. Dužnina je bělejší a chutnější. Smotlacha ve své stupnici ji klade o stupeň výše do IIB. To je **Naucoria pellucida Bul. ex Fr., kržatka průsvitná jarní.**

Gillet přeřadil obě do nového rodu **Tubaria,** který Macků nazývá trubenka, Pilát kržatička, což je vhodnější, protože to je drobná kržatka s lupeny více méně sbíhavými, což u kržatek není.

Je ještě jedna kržatička s kloboukem skořicově červeným a s bílými vlákny na klobouku i na třeni, **kržatička poprášená, Tubaria conspersa (Pers. ex Fr.) Gill.**, kterou Velenovský popisuje jako kržatku koženou. Je nejedlá. Její vědecké pojmenování mělo být Naucoria furfuracea Ricken non Pers. a ne Naucoria furfuracea Pers. ex Fr. Ta je v létě všude obecná.

Helmovky, Mycena Fr. .

Všech druhů je 90, jarních 12, z nich jen dva jedlé. Pro praktického mykologa by nemělo význam určovat všechny druhy tak drobných hub, u letních se spokojíme jen s určením rodu.

Nesbíráme, má-li třeň tyto vlastnosti:

1. poraněním roní hnědočervené mléko, krvavá **sanguinolenta Fr.**, kl. hnědavý,
2. s vrstvou slizu: hlenonohá **rorida Fr.**, kl. 1 cm, bílý, pak žlutě skvrnitý sliz na klobouku: kluzká **laevigata Lasch**, kl. 1 cm, žlutobílý,
3. nemá předešlé vlastnosti, ale ostří lup. červené: červenozubatá **rubromarginata Fr.**,
4. tenký, velmi dlouhý, kloboučky pod 2 cm:
   niťonohá **filopes Fr.**, kl. šedohnědý, roztroušeně,
   měnlivá, **vitilis Fr.**, kl. hnědošedý, třeň až 15 cm, roztroušeně,
   jehličnatá, **acidula Fr.**, kl. oranžově rumělkový, hojně v listí,
   jarní, **vernalis Vel.**, kl. šedorezavý, oschlý bělavý, třeň rýhovaný,
   raná **praecox Vel.**, kl. černošedý, oschlý bělošedý, kolem pařezů a kmenů,
5. tlustší, klobouk bílý: smetanová, **lactea Fr.**, kl. rýhovaný.

Sbírá se:

Helmovka ředkvičková, Mycena pura F. . Klobouk, lupeny a třeň lilákově nafialovělý, oschlý klobouk fialově růžový, 2—5 cm široký. Dužnina za vlhka tmavší, chutná ředkvičkovitě, hodnoty IIID. Roste v jehličnatých lesích od jara do podzimu.

Helmovka zahajová, podle Macků čepičatá, podle Smotlachy narostlá, podle německého růžově lupenatá, **Mycena galericulata Scop. ex. Fr.** Klobouk 2—6 cm, kožově šedohnědý, okraj trochu světlejší. Třeň špinavě žlutý s bělavou špičkou. Dužnina je chuti moučné, hodnoty IIIA. Roste na pařezech listnatých i jehličnatých stromů od května do zimy.

Mezi helmovkami nejsou jedovaté, ale třeba dávat pozor na zvonovky, které se podobají vzhledem kloboučku, ale jejich lupeny jsou načervenalé.

Přehled penízovek, Collybia Fr.

Z 50 druhů penízovek je 15 jarních a někdy se objeví i letní, máselná a kuželová. Rozdělíme si je podle třeně, podle barvy, podle velikosti klobouku a podle nového seskupení vědeckého.

I. Třeň plstnatý až chlupatý:

1. sametonohá, **velutipes Fr.**, kl. 5—8 cm, rezavožlutý,
2. třásnitá, **cirrhata (Fr.) Quel.**, kl. 1—2 cm, bělavý,
3. pupkatá, **clusilis Fr.**, kl. 2 cm, blanitý, šedohnědý, řídká.

II. Třeň lysý, podél rýhovaný:

4. širokolupenná, **platyphylla Fr.**, kl. 6—12 cm, šedohnědý, žíhaný,
5. ocasatá či kořenující, **radicata Fr.**, kl. 4—10 cm, šedožlutý,
6. vřetenonohá, **fusipes Fr.**, kl. 4—7 cm, masový, červenohnědý.

III. Třeň lysý, nerýhovaný, hladký:

klobouk jen 2 cm:

7. houževnatá, **tenacela Fr.**, kl. šedohnědý, prosvitavý,
8. šišková, **conigena Fr.**, kl. šedohnědý, neprosvitavý,
9. smrková, **esculenta Wulf.**, kl. tmavohnědý,
10. šedá, **grisea Schff.**, kl. šedý, bez hnědé, klobouk 5 cm.
11. srostlá, **extuberans (Fr.) Quel.**, kl. 2—3 cm, hnědorezavý, u hrb. vtlač.
12. **žlutolupenná luteifolia** Gill., kl. 4—5 cm, žemlový, vzácná,
13. dubová či hustolistá, **dryophilla Fr.**, kl. žlutohnědý,
14. vodnatá, **aquosa Fr.**, kl. 4—5 cm, liškově rezavý,
15. nahloučená, **acervata Fr.**, kl. červenohnědý, zřídka.

Seskupení podle nových vědeckých rodů:

Třeň hnědě sametový, klobouk slizko-mazlavý: **Flammulina velutipes (Fr.) Sing.**

Podle barvy klobouku:

bělavé 2,
šedé 10,
žlutavé 1, 5, 12, 13, 14,
hnědočervené 6, 11, 15,
šedohnědé 3, 4, 7, 8, 9.

Podle velikosti klobouku:

veliké: 1, 4, 5, 6,
prostřední: 11, 12, 13, 14, 15,
drobné: 2, 3, 7, 8, 9, 10.
Hygrofanní: 3, 14, 15.

Obr. 27. Flamiellina (Collybia) velutipes (Curt. ex Fr.) Singer — Penízovka sametonohá. Jedlá a chutná. Na dubovém pařezu 10. 12. 1944 nalezla a kreslila zvěčnělá Milada Dvořáková. Zmenšeno.

Třeň s bílými provazci rozlezlými do pařezů **Tricholomopsis platyphyla (Fr.)** Singer.

Třeň ocasatý, tuhý, kořenující: **Mucidula radicata (Fr.)** Bours.

Třeň tenký, roste ze zahrabaných šišek: **Pseudohiatula Singer** se 4 druhy.

Třeň nemá předešlé vlastnosti, pravé penízovky, Collybia

třeň plstnatý: **cirrhata (Fr.) Quel.,**

» chlupatý: **clusilis Fr.,**

» rýhovaný: **fusipes Fr.,**

» lysý, nerýhovaný, v chumáčích **acervata Fr.,**

» jako před tím, ale rostou jednotlivě:

extuberans Fr., luteifolia Gill., dryophilla Fr., aquosa Fr.

U penízovek rostoucích ze zahrabaných šišek není jednotnost v literatuře a v časopisech. Velenovský jich popisuje 5, z nich 4 jarní: houževnatou, šiškovou, osmahlou a smrkovou, jednu podzimní: drobnovýtrusou. Smotlacha jmenuje 3, dvě jarní: provázkovou a šiškovou, jednu podzimní: myší ocásek. Pilát popisuje také 3, dvě jarní: houževnatou a šedou, podzimní drobnovýtrusovou. Ale u houževnaté uvádí synonyma, která u jiných jsou samostatnými druhy. Singer popisuje 4 jarní, přeložil je do nového rodu Pseudohiatula. Jeho rozdělení je nejlepší.

Obr. 28. Penízovka ocasatá (kořenující). Mucidula (Colybia) radicata (Fr.) Bours. — Jedlá, Archiv M. Sb.

Obr. 29. Penízovka vřetenonohá Collybia fusipes Fr. Dobrá polévková houba. Na úpatí dubu u Zbyšova v Čechách nalezl v srpnu 1950 a nakreslil A. Honz.

Z borových šišek rostou houževnatá a šišková. **Houževnatá**, Ps. tenacella (Fr.) Sing., má maso nahořklé, ale jedlé. Protože je klobouk tenkomasý, prosvitají za vlhka lupeny. **Šišková**, Ps. conigena (Fr.) Sing. má klobouk masitější a proto lupeny neprosvitají, dužnina je chutnější. Houževnatá má klobouk šedě hnědavý, šišková žemlově hnědavý.

Ze smrkových šišek rostou hřebíčková a šedá. **Hřebíčková** čili smrková, Ps. esculenta (Wulf.), Sing., má klobouk tmavohnědý a lupeny hustší. Penízovka **šedá**, Ps. grisea (Schaeff.) Métrod, má klobouk šedý. Někteří mykologové ji řadí mezi špičky. Všechny jsou jedlé.

Jednotnost není ani u **penízovky dubové**. Velenovský popisuje odděleně dubovou, žlutolupennou a vodnatou, kdežto Pilát je shrnuje do jediného druhu s dvěma synonymy.

Seřadíme-li penízovky podle chuti, patří k nejchutnějším sametonohá a vřetenohá, k chutným ocasatá a dubová. Ostatní jsou jedlé, třásnitá a pupkatá bezcenné. V potravinovém kodexu je jedině **sametonohá**. V časopise českých houbařů bylo o ní 11 článků, protože patří k nejoblíbenějším houbám zimním a jarním. Dužnina je bez nápadné vůně, ale velmi chutná. Roste na živých i mrtvých kmenech listnatých stromů od podzimu do jara.

Obr. 30. Penízovka dlouhonohá Xerula longipes (Quel.) Mr-e. Jedlá. Archiv M. Sb.

Penízovka **vřetenonohá** roste v chumáčích na zbytcích dubových pařezů a kořenů. Klobouk 4—7 cm je červenohnědý, třeň uprostřed nadmutý, dolů ztenčený v kořen.

Penízovka **ocasatá** čili kořenující začíná růst v červnu, čím později, tím je hojnější, vždy v listnatých lesích. Třeň s hlubokým kořenem hnědý.

Penízovka **dubová** je skoro po celý rok hojná v lesní trávě a říká se jí lesní špička. Od špičky se liší hustými lupeny, a proto je vhodné jméno i hustolistá. Žemlově hnědý klobouk je za sucha skoro bílý, bledá dužnina je se žlutočerveným nádechem. Její podruhy žlutolupenná a vodnatá jsou řídké. Na travnatých místech jehličnatých lesů roste penízovka srostlá.

Špička obecná čili trávní, Marasmius oreades (Bolt. ex Fr.) Fr. (nebo Marasmius caryophyleus Schff.), je výborná houba vedená v potravinovém kodexu. Klobouk má 2—5 cm široký, tence masitý, hnědě žlutý, ve středu terčovitě vyvýšený, okraj rýhovaný. Třeň je nelámavý, delší průměru klobouku. Při trochu pozornosti se nemůže splést s žádnou jedovatou. Nejpodobnější je penízovka dubová, která je jedlá a liší se hustšími lupeny. Zvonovky mají klobouk více zvonovitý a lupeny narůžovělé. Nebezpečné vláknice mají lupeny hnědé

a klobouk se trhající podle lupenů. Kromě toho špičky za sucha usýchají a při novém dešti opět oživují. Roste v trávě na mezích, na stráních, blízko lesů na okrajích v lesní trávě a někdy vstupuje i do smrčin.

Ačkoliv se špička trávní tak snadno poznává, přece se staly otravy záměnou s vláknicí Godeyovou, která je v mládí bělavá, postupně však červená a její štíhlý třeň má na spodku malou ztluštěninu. I její lupeny jsou zpočátku bílé, postupně červenají, hnědnou, někdy až do čokoládova. Začíná růst od června v dubinách a někdy i v parcích, kde jsou buky, lípy a duby. S jedovatější vláknicí Patouillardovou se nemůže zaměnit, protože vláknice Patouillardova má klobouk dlouho kuželovitý a veliký.

III. Větší houby, které z jara nesbíráme.

Rod pavučinců je nejrozšířenější a na druhy nejbohatší. Neláká však chutí, ani neodstrašuje jedovatostí a proto je nedokonale znám. Rod poznáme v lese na první pohled, ale jeho druhy se těžko rozeznávají, mladší se nepodobají starším. Bataille ve své monografii popsal 289 druhů, ale je jich, zdá se, více. Byly rozděleny na 6 podrodů, které do sebe přecházejí. Dva podrody mají klobouk slizký, dva citlivý na obsah vody (hygrofanní), tj. jinak zbarvený, když je vodou nasáklý, a jinak za sucha a dva podrody nemají klobouk ani slizký, ani hygrofanní. Z jara roste jen asi 5—6 druhů hygrofanních a proto se snadno určují. Vodnatky mají jednoduchý pomíjivý závoj, někdy až dvojitý, který na třeni zanechává pás nebo pásy.

Obr. 31. Špička travní (obecná) Marasmius oreades Fr. — Ia třída jakosti. Výborná polévková houba. Mírně zvětšeno. Kopec sv. Jana 1957. Kreslil ing. Mir. Smotlacha.

Vodnatka růžotřeňová čili červenokaštanová, Hydrocybe erythrina Fr., neroste nikde hojně, prořídle v jehličnatých lesích již v květnu. Kl. 2—4 cm je tenkomasý, temně hnědý a šedohnědý, třeň tenký, růžově fialový, obyčejně bez pásů, lysý. Dužnina je hnědavá, bez zápachu.

Velenovský popisuje vodnatku či **vodohlav špinavý, sordida Vel.**, jež není uváděna nikde ve světové literatuře, ale v Čechách je všude velmi hojný od března do května. Kl. 2—6 cm, špinavě hlínošedý a špinavě bledě okrový. Třeň špinavě bělavý, dole pomačkáním hnědnoucí.

Pilát uvádí v Klíči ještě dvě jarní vodnatky. **Močová čili spálená,** Hydr. uracea Fr., s kl. tmavohnědým a hnědožlutým, ve stáří černajícím, a hnědým třeněm. **Kaštanová,** Hydr. castanea Fr., s kl. tmavě kaštanovým a bledším, třeněm fialovým.

V lesích všeho druhu roste hojně **vodnatka srnčí či kolouší,** Hydrocybe hinnulea (Fr.) Moser s kl. 4—9 cm, s tupým hrbolkem, tmavohnědým a okrovým, s dužninou komůrkatou, červenoplavou, páchnoucí zemní ztuchlinou. Třeň je rezavý i uvnitř a s bílými pásy.

Všude roste **vodnatka májová,** Hydr. majalis (Vel.), také ve světové literatuře neuváděná. Má kl. liškověhnědý a citronově žlutý, třeň žlutavý s žlutou botkou.

Slzivky, Hebeloma Fr. .

Uvedeno je postupně:

Jméno české, vědecké, šířka kl., barva kl., měsíc růstu, hojnost a místo.
zimní, **hiemale Bres;** 3—4, okrově bělavý, XI—IV, hojně v křovinách,
opásaná, **mesophaeum Fr.,** 4—6, hnědavý, VI, roztr. v les. světlinách (má prsten),
jarní, **vernale Vel.,** 2—5, okrový, III—IV, roztr. v trávě, jedlá.

Vláknice, Inocybe Fr.,

drsná, **scabella Fr.,** 2—3, červenohnědý, IV, vzácně v listnatých,
rozedraná, **lacera Fr.,** 3—5, šedohnědý, V, hojně v jehličnatých,
Patujardova, **Patouillardii Bres.,** 3—9, nejprv našedlý, pak červenohnědý, VI, roztrouseně, v mládí podobná májovce.

Plaménky, Flammula Fr.,

dřevní, **sapinea Fr.,** 3—6, žlutobělavý, V, hojně na pařezech a vedle nich,
spáleništní, **carbonaria Fr.,** 2—3, hnědavý, V, hojně na spáleništích.

Límcovky, Stropharia Fr.,

hnojištní, **merdaria Fr.,** 2—3, hnědozelený, IV, v zahradách na pohoz. hnoji,

polokulatá, **semiglobata** (Fr.) Quel., 4, žlutavý, V, hojně na hnoji v trávě.

Kropenatce, Panaeolus Fr.,

hnojní, **fimicola Fr.**, 3, červenohnědý, V, hojně na hnoji v trávě,
kravincový, **fimiputris Fr.**, 4, černě popelavý, III, zřídka na kravincích,
otavový, **foenisecii Fr.**, 3, šedohnědý, V, hojně v trávě,
prstenitý, **separatus Fr.**, 6, hlínošedý, IV, zřídka na kravincích,
zvoncovitý, **campanulatus Fr.** (třesule), 3. šedohnědý, V, hojně na kravincích.

Slzečníky, Bolbitius Fr.,

žlutý, **vitellinus Fr.**, 5, žlutý, V, hojně na koňském hnoji u cest.

Kukmáky, Volvaria Fr.,

okázalý, **speciosa Fr.**, 10—13, bělohnědý, V, hojně v zahradách, hřbitovech,
rýhovaný, **gloioccephala Fr.**, 10—11 sazový, V, nehojně na rumištích,
maličký, **pusilla Fr.**, 1, bělavý, V, roztroušeně v zahr. a lesích,
bělovlnatý, **bombycina Fr.**, 10—20, bílý, sem a tam na kmenech.

Sbíráme:

Strmělky, Clitocybe Fr. .

Rod strmělek obsahuje asi 90 druhů, mezi nimiž je mnoho bývalých lišek. Některé strmělky přecházejí zvolna do čirůvek, některé se podobají kalichovkám. Rozdělíme si je podle tvaru a barvy klobouku. S bílým kloboukem neroste z jara ani jedna, ač jich je později dost.

I. S kloboukem žlutavým, nálevkovitým.

odstín do hněda, střed šupinatý: šupinatá, **squamulosa (Fr.) Lge.**, lup. bílé.
odstín do červena: přehrnutá, **inversa (Fr.)** Quel., lupeny červenožluté.

II. S kloboukem červenohnědým:

nálevkovitým, okraj živější: štěničná, **sinopica (Fr.)** Gill., lup. žlutavě masové,
plochým, jen vtlačeným: mističková, **paropsis (Fr.) Quel.**, lupeny bílé.

III. S kloboukem šedohnědým, tenkým, málo prohloubeným, hygrofanním, lup. málo sbíhavé,

odstín { do masova: červíčková, **vermicularis (Fr.)**, Quel., III—V,
do béžové: jarní, **rhizophora Vel.**, XII—III,
do popelavé s ojíněním: ojíněná, **pruinosa** (Fr.) XII—IV,
do žlutě olivové: zimní, rýhovaná, **vibecina (Fr.)** Quel., XI—III.

Strmělky s lupeny málo sbíhavými a s kloboukem málo prohloubeným se podobají penízovkám. Velenovský nepopsal strmělku červíčkovou, ale popisuje penízovku jarní, kterou jiní mykologové neznají. Josserand ji přeřadil do strmělek. Pilát pokládá Collybia rhizophora Vel. za synonymum strmělky červíčkové a také strmělku ojíněnou a Clitocybe verna Egeland. Singer je uznává obě a rozlišuje takto: Obě mají na basi třeně myceliové provazce, lupeny nezřetelně sbíhavé, Cl. rhizophora (Vel.) Joss. má kl. šedohnědý s odstínem do béžova, Cl. vermicularis (Fr.) Quel. má kl. kožově žlutavý s odstínem do barvy masové, ve stáří do okrové.

Zimní **strmělka žlabovitá či rýhovaná, Cl. vibecina** (Fr.) Quel. má klobouk olivově šedý s červenavým nádechem, oschlý olovový, až bělavý. Roste koncem října a počátkem listopadu, a vydrží do jara. Houfně v jehličnatých lesích.

Všechny jarní mají hodnotu III. třídy. Mističková roste jen na jaře roztroušeně ve smíšených, přehrnutá hojně v jehličnatých, šupinatá není vzácností v trávě a v mechu jehličnatých lesů.

Strmělka stěničná čili modřínová, Clitoc. sinopica Fr., roste již od dubna mezi modříny a borovicemi i na spáleništích, a mimo les. Klobouk nejprve sklenutý je nakonec nálevkovitý. Dužnina zpočátku bílá, ve stáří hnědočervená, hodnoty IIIE.

Mezi jarními strmělkami jsou všechny jedlé, ale chutí nijak nelákají, a proto se málo sbírají.

Lakovka laková, Laccaria laccata (Fr.) Berk. et Br. je malá strmělka vzhledu penízovek. Roste hojně po celý rok na vlhkých místech v křovinách a v hájích. Klobouk je fialový, červenavý, až růžový. Hodnota IIIE.

Mechovka bílá, Clitopilus pruinosus Scop., má vzhled strmělky, jen lupeny má narůžovělé. Bílý klobouk je někdy světle šedý, až 13 cm v průměru. Hodnota IIA. Od června v mechu a v trávě v lesích i na lukách.

Čirůvky, Tricholoma.

Obsáhlý rod asi s 95 druhy, ale z jara rostou jen 3, všechny nepravé, to jest s třeněm okornatělým a s lupeny u třeně málo vyhloubenými.

V červnu se někdy najde **čirůvka fialová, Lepista nuda (Bull.) WG Smith**, v létě a na podzim hojná. Klobouk 6—12 cm, v mládí

celá houba fialová, ve stáří se mění do hnědé. Fialová dužnina je později bledší, vonná a příjemná. Výtečná jedlá houba hodnoty IB.

Májovka, Tricholoma (Calocybe) Georgii Fr., Tricholoma gambosum (Fr.) Gil., má klobouk 6—10 cm široký, masitý, bělavý na temeni nažloutlý nebo zahnědlý. Hledejme ji od dubna na okrajích listnatých hájů, na keřnatých stráních, v sadech, nikdy v uzavřeném lese, kde roste později podobná, prudce jedovatá závojenka olovová. Ta má lupeny narůžovělé. O májovce bylo 10 článků v Časopise českých houbařů. Je prvotřídní, hodnoty IA.

Smotlachova **čirůvka jarní, Tricholoma vernalis Smotlacha** (Matoušek), je totožná s tmavobělkou **Melanoleuca cognata (Fr.) K et M.** Klobouk 8—10 cm, šedohnědý, v dospělosti skořicově hnědý s tmavším hrbolkem, u kraje bíle ojíněný. Bílá dužnina je jedlá. Časně z jara roztroušeně mezi travou. Zdá se, že Velenovského čirůvka Holíkova je táž houba.

Závojenky, Entoloma Fr.

Závojenka jarní v Pilátově klíči je **Entoloma erophillum (Fr.) Karsten**, u Velenovského to je zvonovka jarní. Její souznačná jména jsou: **Entoloma aprile Britzelmayer, Rhodophylus vernus Lundel**, podle Herinka červenolupen jarní.

Závojenka jarní u Velenovského je **Entoloma clypeatum Fr.**, u Piláta podtrnka, u Smotlachy sadovka, podle Macků závojenka štítová. Klobouk 5—10 cm je sazově hnědý s tmavošedým vláknitým žíháním. U nás rostou dvě biologické variety vždy mimo les. Světlejší a větší, rostoucí pod švestkami a třešněmi je sadovka podtrnka s masem bílým, příjemným, moučným, hodnoty IA. Tmavší a útlejší, rostoucí pod jabloněmi, hrušněmi a hlohem, je sadovka hloženka, s masem malinko nakyslým, hodnoty IIIA.

Sadovky nesbírejme nikdy v lese a nikdy pozdě v červnu. To tam rostou příbuzné jedovaté závojenky: hedvábitě lesklá, **Entoloma venenosum Smot.** a závojenka vmačklá, **Entoloma rhodopolium Fr.** Obě byly příčinou jarních otrav.

Velenovský označuje **Entoloma majale Fr.** jako hloženku nesprávně. Závojenka májová je u nás vzácná houba rostoucí v listnatých houštinách. Dužnina je šedá nebo hnědě mramorovaná a nechutná. Klobouk je plavě skořicový.

Třepenitky, Hypholoma Fr. a Naematoloma Karst.

Třepenitka Dekandolova, **Hypholoma Candoleanum Fr.**, též **Psathyrella Candoleana (Fr.) Pers.**, má klobouk 3—8 cm, hygrofanní, hnědý a plavě bělavý. Lupeny s fialovým odstínem jsou ve stáří purpurově hnědé. Roztroušeně na pařezech v lese a častěji mimo les. Hodnota IIIF.

Třepenitka maková, Naematoloma capnoides (Fr.) Karsten má kl. 3—6 cm, žlutavý až oranžově nahnědlý, uprostřed tmavší, na okraji někdy se zbytky závoje. Sazové lupeny mají modravý odstín asi jako je mák, nikdy nejsou nazelenalé. Roste skoro po celý rok na pařezech jehličnatých stromů. IIC.

Nesbíráme třepenitku svazčitou, **Nematoloma fasciculare (Fr.) Karsten**, ani drobnou třepenitku ploníkovou, Nematoloma polytrichi (Fr.) Sing. s kloboukem sotva 2 cm.

Šupinovky, Pholiota Fr. .

Šupinovka opěnka čili lipůvka, **Pholiota mutabilis Schff. ex Fr.**, přeřazená do rodu Kuehneromyces Singrem a Smithem, roste již od dubna hojně na pařezech listnatých stromů až do prosince. Je to houba kodexová, hodnoty IC. Kl. 3—6 cm je za vlhka skořicově hnědý, oschlý okrový, s hrbolkem a tenkým okrajem, provlhlá s prosvítavými lupeny. V mládí vždy s prstenem. Nad prstenem je třeň bledý, pod prstenem hnědě šupinatý, rezavohnědý.

Šupinovka raná, **Agrocybe praecox (Fr.) Fayod.** Klobouk 3—9 cm, neprv čistě bílý, pak nažloutlý, až okrový. Bílá dužnina rozemnuta voní příjemně moučně. Roste na obdělávaných půdách a na lukách, i lesních paloučcích a lesních světlinách. Hodnota IIA.

Obr. 32. Agrocybe (Pholiota) praecox (Fr.) Fayod — Šupinovka raná. — Jedlá. Zmenšeno. Foto Klapetek. (Dr. F. Smotlacha: Přehled hub 1936.)

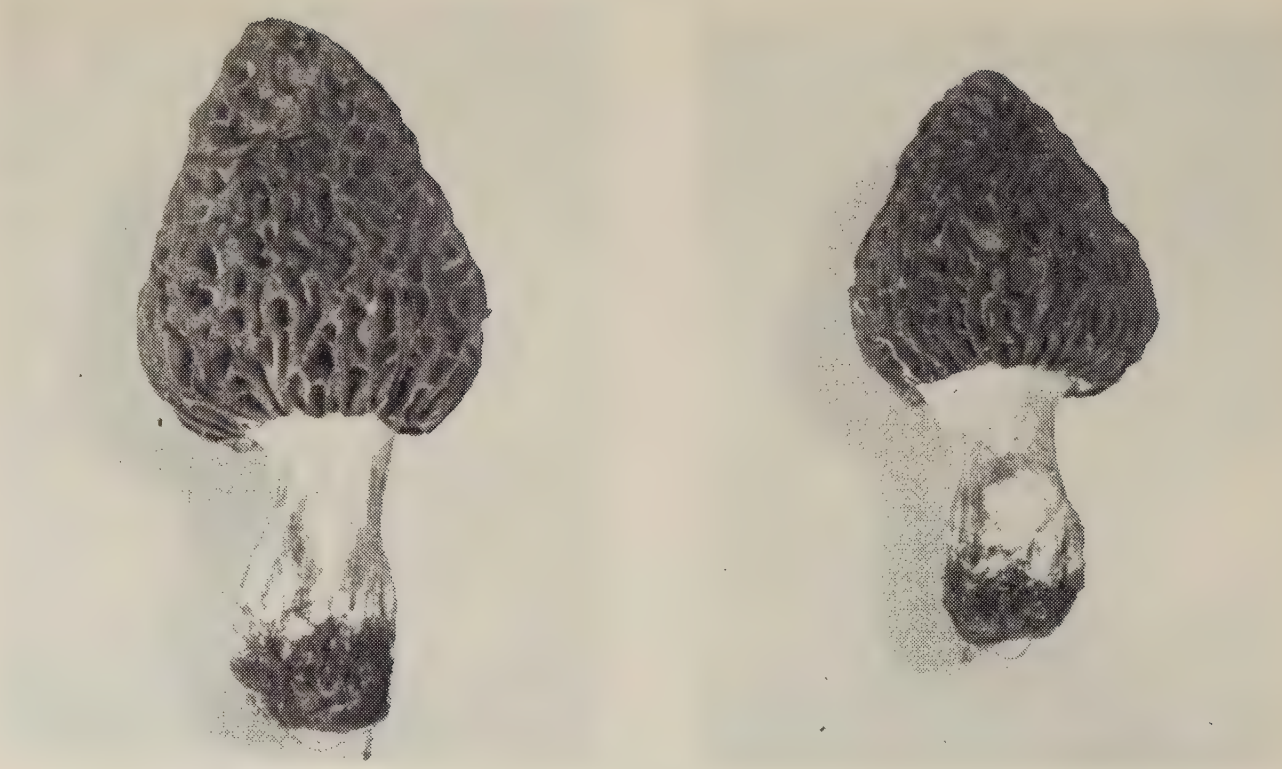

Smrž špičatá — Morchella conica Pers. V Kolíně na zahradě v r. 1954 sbíral a foto Dr. J. Hlaváček.

Smrž vysoká — Morchella elata Fr. Praha-Střešovice — V. 1952.
Sbíral a foto Dr. J. Hlaváček.

Smrž podneslá či rýhonohá — Morchella hybrida Sow. Sbiral a foto Dr. Z. Moravec.

Hnojenka (hník) nasetá — Psathyrella (Coprinus) disseminata Fr. Horní obrázek Skupina plodnic u paty kmene hrušky. Foto Ing. Rozehnal, Kostelec-Gottwaldov. Dolní obrázek. Celkový pohled na pařez porostlý spoustou plodnic. Hořínský park u Mělníka. 4. 5. 1950. Foto Vít. Knejfl.

Hníky, Coprinus Fr., z 56 je 12 jarních.

Klobouk v mládí šupinatý nebo plstnatý, třeň s prstenem:				
obecný, comatus (Fr.) Gray	8—10	bílý	V	dost
smetištní, sterquilinus Fr.,	4—5	bílý	V	řídce
plstnatý, třeň bez prstenu:				
mrvní, fimetarius Fr.	7—8	hnědošedý	III	hojně
silniční, domesticus Pers. ex Fr.	4	sazový	IV	roztroušeně
trvanlivý, extinctorius Fr.	4	žlutošedý	IV	roztroušeně
inkoustový, atramentarius Fr.	7—8	hnědošedý	IV	hojně
pokryt jemnými zrnky:				
výkalový, stercorarius Fr.	4	bílý zšedne	III	hojně
třpytivý, micaceus Fr.	7—8	hnědošedý	VI	hojně
lysý a hladký, lupeny černé				
drsnovýtrusý, tergiverans Fr.	6	slámožlutý	IV	řídce
ranní, ephemerus Fr.	1	okrový	IV, V,	dost
lysý a hladký, lupeny šedivé				
jednodenní, hemerobius Fr.	1	špin. okrový	V	řídce
zastřený, velaris Fr.	3	hnědavý	V	řídce

Největší a nejchutnější z hníků je obecný. Jeho hlavním obdobím je podzim, jinak roste od dubna do zimy v zahradách, sadech, u cest, na rumištích, i v blízkosti lidských obydlí. Bíle vlnatý klobouk rozpraská v šupiny. Lupeny zpočátku bílé růžovějí a na konec jsou černé.

Hník třpytivý má v mládí na klobouku blyskňavá zrnka, potom je nahý, kožově okrový. V trsech kolem listnatých stromů a pařezů. Sbíráme jen kusy mladé a ne mnoho. Hodnota IIID.

Hník inkoustový působí jedovatě, zapije-li se alkoholem.

Štítovky, Pluteus Fr., z 22 druhů jen 3.

Nejrozšířenější je štítovka jelení, **Pluteus cervinus Fr.** Klobouk trochu vláknitý, 5—12 cm, sazově hnědý s hrbolkem, k okraji světlejší. Třeň bílý s hnědými vlákny. Ostří lupenů hnědé. Na pařezech listnatých stromů. Bílé maso hodnoty IIIB.

Roztroušeně na trouchnivějících nebo hnijících pařezech listnatých stromů, hlavně buků, roste štítovka žlutá, **Pluteus leoninus Fr.** Klobouk 2—5 cm, zlatožlutý. Lupeny se žlutavým ostřím jsou nakonec masové. Bílý třeň má zlatožlutý nádech, dolů je ztluštělý. Hodnota IIID.

Bedly, Lepiota Gray, z 30 druhů jen 2 jarní.

Bedla hávnatá čili odřená, lidově nepravý žampion nebo polní bedla, **Leucoagaricus excoriatus (Fr.) Singer.** Roste hojně na travnatých místech obdělávané půdy, často mezi brambory. Klobouk 8—10 cm, bělavý, na temeni špinavě okrový s hnědým hrbolkem. Okraj se ve stáří rozpraskává. Dužnina je bílá, hodnoty IIC. Otlačená místa hnědnou.

Vzácně na lukách nebo okrajích listnatých lesů roste bedla útlá čili hrbolatá. **Macrolepiota mastoidea (Fr.) Singer.** Kl. 6—8 cm, bílý až okrový, otrubovitě zrnitý.

Obr. 33. Agaricus arvensis Fr. — Pečárka ovčí. Jedlá, výborná. Foto Ing. Rozehnal.

Pečárky, Agaricus Fr., z 23 druhů 4 jarní.

První pečárka, která se zřídka objeví z jara na kompostech, rumištích a okrajích cest, je peč. rumištní, **Agaricus vilaticus (Brond), Rich. a Roze.,** u Velenovského bivelata. Klobouk 10—15 cm, hnědavý. Třeň s nápadně tlustým prstenem a s botkou na basi třeně, což je u pečárek výjimka. Sbírá se jen mladá.

Nejrozšířenější je pečárka polní, **Agaricus campester Fr.,** s dužninou trochu červenající. S bílým kloboukem z daleka viditelným je pečárka ovčí, **Agaricus arvensis Fr.** V lesích se najde pečárka lesní, **Ag. silvaticus Fr.,** jejíž dužnina porušením červená. Všechny velmi chutné.

Pošvatky, Amanitopsis Roze.

Pošvatka (zemanka, katmanka), **Amanitopsis vaginata (Fr.) Roze** má klobouk 5—12 cm široký, zbarvením proměnlivý od šedé do hnědé, nejprv kuželovitý, pak zvonovitý, nakonec rozložený s hrbolkem, tence masitý, až do poloviny od kraje zřetelně rýhovaný. Dlouhý třeň je křehký, vzhůru ztenčený. Dužnina bledá, hodnoty IIIA. Od května v lesích všeho druhu.

Muchomůrky, Amanita. Pers. ex Hooker.

Šedivka čili muchomůrka tlustá. Amanita spissa (Fr.) Quél. Klobouk 5—10 cm, šedohnědý s bělavými strupy hustě uspořádanými. Prsten na vnější straně a třeň nad prstenem rýhovaný, čímž se liší od jedovaté muchomůrky tygrované, která má prsten hladký, okraj klobouku rýhovaný. Bílé maso je bez zvláštní vůně, hodnoty IIA. V jehličnatých lesích od června a pak stále hojnější.

Od června roste také **muchomůrka žonkylová čili slámožlutá**, Amanita junquilea Quél, **Amanita gemmata (Fr.) Gill.** Klobouk až 9 cm široký, bledě žlutý, někdy trochu do hněda. Hojná v jehličnatých lesích a jedlá.

V červnu, kdy začínají růst bílé pečárky, třeba dávat pozor na **muchomůrku zbělenou, Amanita verna Bull. ex Fr.**, která má všechny vlastnosti muchomůrky zelené, jen klobouk zbělený. Latinský název má jarní, ale u nás roste až koncem jara dost vzácně v listnatých a smíšených lesích. Pečárky nemají pochvu a lupeny jsou později čokoládové. Muchomůrka zbělená je již na první pohled štíhlejší. Je smrtelně jedovatá tak jako zelená.

Nepravé lupenaté.

Březnovka, Hygrophorus marzuolus (Fr.) Bres. Kl. 5—12 cm, šedý, šedočerně skvrnitý, dospělý šedočerný, pokřivený a zprohýbaný, protože těžko prolézal půdou. V jehličnatých lesích brzy z jara. Hodnota IB.

Od března roste v trávě mimo les, na lesních paloucích, **šťavnatka (voskovka) kuželovitá, Hygrocybe conica** (Fr.) Karst. Klobouk 3—6 cm, živě oranžový až třešňově červený, často laločnatý, za vlhka mazlavý. Pomačkáním a stárnutím černá. Dužnina červenožlutá, černající, nejedlá.

Holubinka raná, Russula nauseosa Fr., (laricina Vel.) byla dříve nazývána odporná nesprávně, protože je jedlá, hodnoty IIIB. Je to malá holubinka s kloboukem tence masitým, kalně fialovým až cihlově červeným a slámově žlutým, tedy hodně rozmanitých barev. Lupeny jsou masově okrové. Snadno se pozná podle křehkých lupenů. Je to první holubinka již od května v trávě i mechu jehličnatých lesů.

V první polovině června začínají růst velmi chutné holubinky **trávozelená a namodralá**, v druhé polovině **doupňáková, mandlová, šedá, ametystová, azurová, osmahlá a měnlivá**, ostatní později. Nejchutnější z nich je namodralá s lupeny nelámavými, na omak špekovými, kl. 6—15 cm, břidlicově černošedým se zamytou modrou. Mandlová má lupeny křehké, bílé, ve stáří na ostří rezavě skvrnité, kl. 6—10 cm, tvrdý, masově červený, místy šedavě pobledlý.

Z ryzců najdeme pod smrčinami **ryzec pravý. Lactarius deliciosus (Fr.) Gray**, ovšem jen v počátcích. Hojný je nejedlý **ryzec ryšavý.**

Dr. J. Hlaváček a J. Chmelíček:

Určování hřibovitých II.

Klíč k určování hřibovitých podle dr. Smotlachy v úpravě autorů

I. Klíč k určení rodů:

Póry trvale bílé, výtrusy krémové, tř. brzy dutý nebo sklípkatý.		Gyroporus Quel. . Hřibník.
Póry jen v mládí bílé	pak šedé, tř. drsný, šupinkatý, většinou protáhlý	Leccinum S. F. Gray. Kozák.
	pak běložluté — citronové, konečně špinavé, tř. šupinatý	Lecc. tesselatum (Gill.) Kozák dubový.
	pak žluté až olivověžluté, duž trvale bílá, tř. břichatý, většinou síťkovaný.	Boletus Fr. . Hřib.
	pak růžové, tř. břichatý, duž. hořká	Tylopilus Karst. Podhřib.
Póry červenavé	nebo oranžové, karmínové nebo červenohnědé, duž. žlutá, na vzduchu modrající.	Boletus Fr. . Hřib.
	tř. tenký, kl. slizký, duž. žlutá, neměnlivá	Suillus S. F. Gray Klouzek.
Póry tmavé	v mládí šedé, pak temně hnědoolivové-fialově hnědé, výtr. hnědopurpurové, celá plodnice tmavě hnědopurpurová, sametová.	Porphyrellus porphyrosporus (Fr.) Gilb. Hříbek nachovýtrusný.
	šedé, široké, hranaté, na porušení červenající-hnědnoucí, kl. černý, střechovitě šupinatý	Strobilomyces strobilaceus (Scop.) Berk. . Šiškovec šiškovitý.
Póry žluté, žluto-olivově hnědé — póry drobné — tř. válcovitý	kl. stále suchý, sametově plstnatý, ústí širší	Xerocomus Quel. Poddoubník.
Póry žluté, žluto-olivově hnědé — póry drobné — tř. válcovitý — kl. slizký	tř. suchý, se závojem či ne.	Suillus S. F. Gray. (Ixocomus Quel.) Klouzek.
Póry žluté, žluto-olivově hnědé — póry drobné — tř. válcovitý — kl. slizký	tř. slizký, póry zlatožluté, duž. pružná	Pulveroboletus gentilis (Quel.) Sing. . Klouzek pružný.
Póry žluté, žluto-olivově hnědé — póry drobné — tř. břichatý	rourky na tř. nejsou sbíhavé, s ústími odlišně zbarvenými, tř. masitý	Boletus Fr. Hřib.
Póry žluté, žluto-olivově hnědé — póry drobné — tř. břichatý	rourky na tř. sbíhavé, duž. žlutá, modrající, na dřevě	Phlebopus sulfureus (Fr.) Sing. . Poddoubník sírový.
Póry žluté, žluto-olivově hnědé — póry široké, rourky sbíhavé	rourky delší, žlutozelené, tř. se závojem, dutý, kl. šupinatý	Boletinus cavipes (Opat.) Kalchbr. Loupák dutonohý.
Póry žluté, žluto-olivově hnědé — póry široké, rourky sbíhavé	rourky krátké, těžko odlupitelné, gyrovitě zakřivené, na otlačení modrající.	Gyrodon lividus Sacc. Podloubník siný.

II. Klíč k určení druhů:

1. *Gyroporus Quel. — Hřibník*

Kl. slámožlutý, plstnatý, duž. na vzduchu chrpově modrá	G. cyanescens (Fr.) Quel. . H. siný.
Kl. kaštanově hnědý, duž. bílá, neměnlivá, křehká.	G. castaneus (Fr.) Quel. H. kaštanový.

2. *Leccinum S. F. Gray — Kozák*

Tř. tenší, středně tvrdý, bez rudimentu závoje na kl. — póry žluté, pak olivověhnědé, duž. růžoví, pak černá, kl. silně políčkovitě rozpukaný.	L. tesselatum (Gill.). K. dubový.
Tř. tenší, středně tvrdý, bez rudimentu závoje na kl. — póry bělavé, pak olivově-žlutošedé, duž. šedne, silně fialoví, pak černá, kl. někdy rozpukaný	L. rugosum (Fr.) K. habrový
Tř. tenší, středně tvrdý, bez rudimentu závoje na kl. — póry šedé, duž. skoro neměnlivá, kl. nerozpukaný, tř. černě šupinkatý	L. scabrum (Fr.) Gray. K. březový či špičník.
Tř. tenší, středně tvrdý, bez rudimentu závoje na kl. — póry bílé, celá plodnice bílá, štíhlá, duž. neměnlivá	L. scabrum var. niveum (Fr.). K. březový var. bílá.
Tř. silný, tvrdý, kl. s rudimenty závoje, póry šedé — kl. šedohnědavý - hnědý, duž. červená, pak hnědne, na spodku tř. zelenající, tř. bělavý s černými šupinkami.	L. duriusculum (Fr.) K. topolový.
Tř. silný, tvrdý, kl. s rudimenty závoje, póry šedé — kl. kožově oranžový, plavý, popelavě žlutavý, tř. černě šupinkatý, duž. růžoví, fialoví, pak zešerá	L. rufescens (Secr.) K. křemenáč.
Tř. silný, tvrdý, kl. s rudimenty závoje, póry šedé — kl. cihlově červený - sytě rudohnědý, tř. rezavěčervenohnědě šupinkatý, duž. fialoví - kl. tmavě červenohnědý, někdy až nachově umbrový, třeň sytě hnědokarmínově šupinkatý, duž. se zbarvuje krvavě červeně.	L. aurantiacum Gray. K. osikový, červenáč. L. aurantiacum var. sanguinescens (Vel.) c. n. K. osikový var. krvavějící.

3. *Suillus S. F. Gray — Klouzek.*

Tř. bez prstenu — Tř. bez žlázek — póry zelenavé — kl. jen ve stáří slizký, v mládí plstnatý, kaštanově hnědý - tmavohnědý, duž. bělavá, modrající	Xerocomus badius (Fr.).K. Poddoubník hnědý.
Tř. bez prstenu — Tř. bez žlázek — póry zelenavé — kl. lysý, kožově žlutý - plavohnědý, póry radiálně řazené, duž. žlutavá ± neměnlivá	S. bovinus (Fr.) Kuntze Kl. kravský.
Tř. bez prstenu — Tř. bez žlázek — póry zelenavé — kl. plstnatý, jen za vlhka slabě slizký, plavě-žemlově hnědý, duž. žlutavá, slabě modrající, silně voní	S. variegatus (Fr.) Kuntze. Kl. kožišník či strakoš.
Tř. bez prstenu — Tř. bez žlázek — póry červenavé — kl., tř. a póry oranžově hnědé, n. plavé, duž. žlutá, peprně palčivá	S. piperatus (Fr.) Kuntze. Kl. peprný.
Tř. bez prstenu — Tř. bez žlázek — póry červenavé — kl. plavě hnědý, s růžovým nádechem, duž. hořká, nepalčivá, póry růžové	S. amarellus (Fr.) Sing. . Kl. nahořklý.
Tř. bez prstenu — Tř. se žlázkami ústí rourek slzící — kl. žlutookrově-kožově hnědý, tř. žlutý, pod borovicí obecnou.	S. granulatus (Fr.) Snell. Kl. ovčí či zrnitý.
Tř. bez prstenu — Tř. se žlázkami ústí rourek slzící — kl. slonovinově bělavý, tř. bělavý, ústí bělavá, pak žlutá, čpavkem ihned červenají; pod vejmutovkou	S . fusipes Heufler. Kl. bílý.
Tř. bez prstenu — Tř. se žlázkami ústí rourek slzící — kl. bělavý, žlutý až hnědý, tř. bílý - zahnědlý, ústí žlutavá - olivově hnědavá, čpavkem fialoví; pod limbou.	S. plorans (Roll.) Sing. kl. voštinatý.

Tř. s prstenem	na třeni žláznatá zrnka, kl. tmavohnědý, tř. žlutý, prsten bělavý pak zafialovělý	S. luteus (Fr.) Gray Kl. obecný či borový.
tř. bez žláznatých zrnek	póry menší než 1 mm, kl. zlatožlutý - živě oranžový, tř. žlutý, duž. žlutá	S. elegans (Fr.) Kl. sličný či modřínový.
póry širší než 1 mm	kl. šedý, fialově - olivově hnědavý nebo špinavě žlutohnědý, duž. bělavá	S. aeruguinascens (Secr.) Snell. Kl. lepkavý.
kl. žlutavý	kl. šedohnědý, duž. s růžovým nádechem.	var. Bresadolae Quel. var. Bresadolova.
	kl. šedožlutý, póry žlutošedé, duž. bledá s nádechem růžovým až fialovým	S. flavus (Fr.) Sing. Kl. žlutý.
	kl. oranžově hnědý, vláknitý, póry oranžové, duž. žlutavá až narůžovělá	S. tridentinus (Bres.) Quel. Kl. tridentský.

4. *Xerocomus Quel. — Poddoubník.*

Duž. žlutá, skoro neměnlivá	Roste cizopasně na pesterci, většinou trsnatý, kl. žlutohnědý, někdy šedohnědavý, póry žluté, ve stáří silně sbíhavé.	X. parasiticus (Fr.) Quel. P. cizopasný.
	roste na zemi, jednotlivě, kl. plstnatý, kožově okrový, žluto až hnědoolivový, nerozpukaný; tř. žlutohnědavý	X. subtomentosus (Fr.) Quel. P. kozí pysk či sametový
Duž. žlutá, ± modrající	kl. živě červený - tmavě rudý, tř. červenavý, vláknitý, póry žlutavé, duž. slabě modrá	X. rubellus (Krhb.) Quel. P. pestrý.
kl. nejvýše jen se stopami červené	kl. hnědavý, šedoolivový, okrově šedý, někdy s červenými skvrnami, sametový, políčkovitě rozpukaný, tř. červenavý.	X. chrysenteron (Fr.) Quel. P. babka.
	kl. kaštanově - tmavohnědý, jen v mládí sametový, tř. hnědavý, vláknitý, duž. bělavá, modrající	X. badius (Fr.) Kühn. P. hnědý.
	kl. okrově hnědavý - hnědý, někdy zarůžovělý, tř. sametový, póry žluté, duž. živě žlutá, na řezu ihned sytě modrá	X. pulverulentus (Opat.) Quel. P. sadní.

5. *Boletus Fr. — Hřib*

Dužnina trvale bílá	Bílé póry později zrůžoví, podobá se hř. smrkovému, duž. silně hořká	Tylopilus felleus (Fr.) Karst. Podhřib žlučový, žlučník.
póry bílé, pak zelenožluté	kl. světlehnědý, někdy až plavý, tř. bělavý, hnědavý, síťkovaný, v listnatých i jehličnatých	B. edulis Fr. Hř. smrkový či dubový.
	kl. červenohnědý - kaštanový, tř. trochu světlejší, síťkovaný, zejména v borovinách	var. pinicola Vent. var. borový.
	kl. čokoládově hnědý, skoro černý, tř. ± hnědý, póry bílé, pak žluté, zejména pod duby.	B. aereus Fr. Hř. bronzový.

Duž. žlutá, na řezu modrající	Duž. chutná sladce	Tř. s ± výraznou síťkou	Tř. není síťkovaný, duž. bledá, neměnlivá, kl. plavě okrový, hedvábitý.	B. impolitus Fr. Hř. plavý či hedvábný
			kl. hnědý, tř. duž. i póry živě žluté, ± modrající po porušení	B. appendiculatus Fr. Hř. panenský.
			kl. růžověhnědavý, nebo hnědý s červenavými skvrnami, tř. žlutý, někdy místy červenavě nadechlý, duž. i póry po porušení modrající	var. fuscoroseus Smotl. var. růžovník,
			kl. načervenalý - karmínově růžový, někdy růžově hnědý, tř. citronově žlutý, někdy červeně skvrnitý, duž. neměnlivá.	B. regius Krombh. Hř. královský.
			kl. bělavý, bělavě - stříbřitěšedý, stářím a po porušení hnědnoucí. Tř. bělavý - žlutý, slabě síťkovaný, vzácně červenavě nadechlý; duž. i póry modrající.	B. aestivalis Fr. Hř. hlohový.
		tř. nesíťkovaný	Kl. oranžově červený, někdy olivově hnědavý, červeně nadechlý, tř. žlutý s červenavým spodkem; duž. slabě modrá, póry oranžové	B. Queletii Schulz. Hř. Queletův.
			kl. tmavěhnědý, sametový, tř. žlutý, svrchu červeně tečkovaný, póry karmínové, duž. sytě žlutá, silně modrá	B. erythropus Fr. Hř. kovář.
		tř. síťkovaný	kl. kožově, olivově nebo červenavě hnědý, tř. žlutavý - oranžový, síťka protáhlá, póry oranžové - červenohnědé, duž. bledá, v tř. červenavá, modrající	B. luridus Fr. Hř. kolář.
			kl. žlutočervený - temně purpurový, také olivověnachový, tř. stejnobarvý ± jemně síťkovaný, kl., tř., póry i duž. porušením intensivně modrající.	B. torosus Fr. Hř. žlutonachový.
			kl. stříbrošedý: šedokrový až kožově hnědavý, tř. žlutavý, uprostřed s červeným pásem, duž. bledá, slabě modrající, póry cihlové - sytě červené.	B. satanas Lenz. Hř. satan.
			kl. stříbrošedý: s růžovým nádech. nebo až tmavě purpurový, tř. na žlutém podkladě purpurově síťkovaný, duž. žlutá silněji modrá, póry purpurové	B. purpureus Fr. Hř. purpurový.
	duž. chutná hořce		tř. červený, kl. okrověšedý - kožový, póry žluté	B. calopus Fr. Hř. kříšť.
			tř. žlutý až šedo-olivově-žlutý, kl. světlešedý až šedohnědavý, póry žluté.	B. amarus (Pers. ex Fr.) Hř. podezřelý.

Obr. 34. Xeroconus (Boletus) badius (Fr.) Quel. Hřib hnědý — jedlý, výborný. Les u »Cikána« u Nového Hradce, 9. 8. 1956. — Sbíral a kreslil Ing. Miroslav Smotlacha.

Poznámka pro praktické houbaře:

Jedlost jednotlivých druhů hřibů v klíčích neuvádíme. Všechny hřiby jsou jedlé, až na hřib hořký, hřib podezřelý a hřib křišť, jež jsou nepoživatelné pro silnou hořkost dužniny. Hřib satan a snad (někdy) i hřib purpurový a hřib Queletův působí silné vrhnutí po požití za syrova. Po kuchyňské úpravě jsou však poživatelné. Klouzek peprný je silně palčivý a lze ho použít jako koření místo pepře.

b) Výzkum a pozorování hub, rostoucích v ČSR.

Odkud pochází proměnlivost smrží?

Není to jen obecná snaha přírody po vývoji kupředu, po odlišnosti, po individualitě, patrná u všech hub. U smrží a stejně u všech chřapáčovitých se jeví opravdu zvláštní sklon v tomto směru. Zřejmě se tu uplatňuje půda, obsahující přerůzné zbytky organické, je to jistě i vliv vody v zemi, poloha místa, okolnost, zda roste na slunci či ve stínu, zda na místě teplém či chladném, makroklima, mikroklima atd. Všichni tito činitelé působí na různé druhy smrží často velmi silně a způsobují jejich význačné změny. Jde tu zřejmě o to, aby tvar plodnice v každém případě byl za daných podmínek utvářen tak, aby se v ní

mohlo vytvářeti co nejvíce výtrusů a ty mohly se rozšířit dobře do okolí. Avšak mimo to vznikají vedle formy **degenerační** (trvalé) a formy **trpasličí** (vlivem nevýhodných podmínek) a jinde a jindy za výhodných podmínek, jak jsem již sdělil, zase formy **obří**. Proto je nutno býti velmi opatrný při stanovení nových druhů a odrůd u smrží a chřapáčovitých vůbec, protože u nich žádná druhá plodnice není shodná s prvou, což se týká nejen hub z různých nalezišť, nýbrž přímo s téhož místa. A zase naopak plodnice různých druhů a odrůd vlivem paralelismu a konvergence se sobě někdy nápadně podobají. Tuto proměnlivost smrží znají obchodnice na pražském trhu, které dobře rozlišují např. pravý hřib borový, dubový a smrkový, avšak všechny druhy smrží (i kačenky) prodávají odedávna pod jediným obchodním jménem a pojmem »smrže«, k nimž připojují také ucháče, jež jmenují »chřapáč«. Vše bylo (a bývá tak tomu i dnes) na jedné hromádce, až přišel Krombholz a popsal z pražského trhu (stejně jako u hřibů) několik nových druhů smrží a ucháčů. Měl je pohromadě a mohl je dobře odlišiti. Avšak ten, kdo přerůzné formy smrží z těchto druhů dostane do rukou jen jednou za čas, mohl by zde natvořit nových druhů do nekonečna.

† Dr. F. Smotlacha: Atlas hub (1946).

Ed. Borovský:

Některé poznatky o růstu smrží na jaře 1957.

Э. Боровски: **Некоторые сведения о произрастании сморчков весной 1957 г.**

Information of the growth of morels in spring 1957.

Přáli jsme si, aby v tomto roce nám narostlo více jarních hub než v roce minulém. A nejenom že jsme si to přáli, my jsme to i tušili. Proto jsme s velkou dychtivostí a zájmem sledovali růstové okolnosti našich chřapáčovitých hub. A právem mohu říci, že už ve dnech 21., 22. a 23. IV. jsme jich mohli vidět košíky. Jmenovitě mám na mysli smrže. Jiné druhy hub v tomto časovém úseku rostly buď velmi vzácně, anebo to byly jen druhy pro praktické užití málo významné. Byly to tedy smrže jako prvé jarní houby, které nám vydatně rostly.

Velikonoční dny t. r. kryly se svým datem právě s časem, kdy některé druhy ze skupiny vřeckatých mohly být uprostřed plného růstu. Byly to nejen některé druhy ze skupiny smrží, ale byly to i běžné destice chřapáčové a místy ucháče obecný a obrovský.

Využil jsem těchto dnů, abych podnikl dvě větší výzkumné cesty za smržemi. Obě však zůstaly bez sebemenšího úspěchu. Usoudil jsem, že vinníkem jsou velká noční chladna. Vždyť jsem obešel několik míst, kde pěkně a bohatě růstávají jindy smrže obecné, rýhované a na 1. místě i smrž špičatá. Neukázala se však ani jediná.

Záhy jsem se však v tomto roce znovu přesvědčil, jak málo vím o možnostech růstu smrží. Hned v následujícím dni po oněch dvou vycházkách učinil jsem nález, že ani bujná fantasie, jakou někdy houbař mívá, by nestačila si představit to, co jsem uviděl, nasbíral a odnášel domů.

Dne 23. IV. v 6,30 jsem byl upozorněn, že na určitém místě továrního nádvoří rostou podivné houby. Se zvědavostí jsem vyhledal určené místo. To, co jsem spatřil, zdálo se neuvěřitelné. Jaké to byly smrže! Počet mne neohromil, měl jsem

už několikanásobné nálezy z jiných míst z minulých let„ ale velikost a celková robustnost plodnic, různost tvarů a zabarvení jednotlivých plodnic v nejvýše možném rozpětí. A to vše vyrůstalo na ploše asi 5 m². Vzdálenost 2 nejkrajnější protilehle rostoucích plodnic nepřesahovala délku 3 m. Všech plodnic sebraných na tomto místě dne 23. IV. 1957 bylo 45 kusů. Dohromady vážily tyto smrže neočištěné cca. 7,5 kg .

Od malých, snad jen 20—30 mm vysokých vyřadily se až po tu největší, která měla výšku 35 cm. Ty malé měly průměr klobouku asi 15 mm, a ty plodnice největší měly cibulovitě vytvářené klobouky v průměru až 130 mm. Některé klobouky měly tvary štíhlé, typicky kuželovité, tedy vysoké, jiné zase tupě kuželovité, některé cibulovité, jiné jaksi nepravidelně kulovité, takže i hrot klobouku se ztrácel. Při běžném pohledu se zdálo, že jde o skupinu smrží několika typů. Ty štíhlé s rovně řazenými jamkami podobaly se velmi běžným smržím špičatým — Morchella conica Pers. Jiné, s baňatou velkou hlavou na vysoké tlusté noze tvořily dojem smrží vysokých — M. elata Fr. Několik kusů mělo řazení jamek velmi podobné smržím obecným — M. esculenta Pers.. Teprve pozorné a systematické studium členů našeho mykolog. výzkumného ústavu určilo v celé té podivuhodné skupině jeden druh, a to smrž špičatou — Morchella conica Pers., forma pražská, onen Smotlachův typ Morchella Pragensis. Některé z nich dosáhly ještě tvarů smrží přerostlých — M. praerosa Kromb.

Pro doplnění zprávy o velikosti těchto smrží pražských poznamenávám ještě toto: Velkých plodnic, vysokých asi 25 cm bylo 5 kusů, kolem 20 cm bylo 7 kusů, výšky 10—15 cm dorostlo asi 20 kusů a drobnějších bylo 12 kusů.

15 kusů bylo zřejmě čerstvých, pravděpodobně 1 až 2denních, třídenních bylo přibližně 25 kusů, zřejmě starších, na vrcholu už seschlých, bylo 5 kusů.

Znalce zaujala v této kolekci, vyrostlé takřka v jednom sledu na malé ploše, bohatá rozmanitost makroskopických rozdílů. Zabarvení plodnic bylo ovlivněno osvětlením. Plodnice malé »z brusu nové« vyrůstající ve stínu, kl. měly tmavé, hnědošedé, skoro černavé. Vyrůstaly totiž pod převisem nahromaděné zavážky mezi trsy vzrostlejší trávy. Plodnice, také asi tak staré, ale vyrůstající bez zastínění, na slunci, měly kl. značně světlejší. Barevný rozdíl zachoval se i u plodnic velkých, tedy starších. Rozdíl v žebrováuí klobouků mezi smrží špičatou a smrží pražskou, lze vyjádřiti stručně takto: U typické smrže špičaté jsou hlavní kolena žebra zjevně přímější a hustší než u smrže pražské, kde jsou řidší a křivolaké a častěji se větvící. U těchto smrží byla příčná žebírka tenkostěnná, až mizivá. Jamky u mladých plodnic, které z počátku zachovávaly svůj základní špičatý tvar, byly protáhlé až obdélníkové. Starší plodnice měly jamky čtvercovité, ovšem velmi nepravidelně; kusy největší, které už dosáhly maxima svého růstu, měly na střední a spodní části klobouku jamky až příčně obdélníkovité.

Pozoruhodné byly i utváření a barva třeně. Několik nejmladších plodniček mělo nožky bílé, válcovité. Plodnice vysoké asi 10 cm měly třeně o něco tmavší a na průřezu nepravidelně oválné či zploštělé, s místy více promáčklými a v horní části jemně vrásčité. U plodnic blížících se výšce 20 cm, byl rozdíl ještě nápadnější. Barva dosáhla tónu olivověšedého. Tř. byl význačně žebernatý, půdorysný obraz průřezu byl tupě, nepravidelně hvězdicovitý. Třeň se pod kloboukem nepravidelně kuželovitě rozšiřoval, až dosáhl vodorovné roviny, kterou pokračoval k okrajům klobouku. Naproti tomu patka třeně stala se baňatější a masivnější s tvrdší hmotou. V této fázi vývoje plodnic přistoupilo ještě granulování horní části třeně. Jeho povrch stal se jemně zrnitý, s uzlinou hrubého zrnění, což budilo dojem, jako by povrch plodnice v těchto místech byl tečkovaný.

Naprosto nezvyklých až bizarních tvarů dosáhly smrže největší. Podobně jako u velikých ucháčů obrovských. Barva třeně stala se ještě tmavší, a půdorysný tvar průřezu se ještě více změnil. Výztužné žebrování tvořilo už ostře cípatý obrazec. Obvod třeně v nejširších místech dosáhl až 22 cm. U jedné plodnice byl pozorován odštěp části třeně, takže po zacelení dorůstající hmotou, tvořil samostatnou oporu

klobouku (dvojnoha). U jiné plodnice byla zjištěna srostlice. Klobouk byl nesen masivním třeněm centrálním a zároveň ve své výběžné části ještě slaboučkým třeněm druhým, asi 6 mm silným, kotvícím ve společné myceliové bázi. Mezi oběma ústími třeňů do klobouku byla vzdálenost asi 3 cm. Snad po prvé bylo pozorováno, že i ta část, která vyplňovala prostor mezi třeněm a okrajem klobouku, byla jakousi pěkně vodorovnou základnou kužele tvořeného kloboukem. I tato plocha byla hladká, jakoby napjatá a granulovaně tečkovaná. U normálních smrží přerostlých jdou jamky podhrnutým až podvinutým způsobem až ke třeni.

Jiné dvě smrže tvořily mechanickou srostlici, která byla vlastně jen dvojicí plodnic k sobě přitisklých a do sebe zarostlých. Zevní překážky ztěsnaly je k sobě natolik, že tvořily jednu mohutnou zavalitou plodnici. Při dobývání byly tyto plodnice rozlomeny a srostlé patky zůstaly v zemi. Vůně i tak velikých smrží byla normální, jako smrží obecných. Jejich velikostí se vůně nijak nenásobila. I chuť byla jemná a příjemná. Také podvinutí klobouků bylo u všech smrží ať menších anebo i u těch velikých pouze malé. I když některé byly svou velikostí a tvarem kloboučku podobné smržím přerostlým, nebyly to typické smrže přerostlé. Upozorňuji znovu na to, že základ kužele kloboučku tvořilo vždy jakési dno, s tenkou stěnou, bez žebrování a laloků či jamek. Okraj kloboučku byl tedy velmi přesně ohraničen a vymezen. Nebyly tedy stěny žebrování a jamek utvářeny způsobem typické smrže přerostlé — obecné. Prohlížel jsem a změřil sílu stěn u jedné veliké plodnice. Celková šíře stěny byla v nejmasitější části až 1,5 mm. Z toho připadlo na vlastní stěnu 3—4 mm, na výšku lamel či na hloubku jamek pak až 1,1 mm. Šíře stěny třeně pohybovala se od 2 do 3 mm v horní a střední části. V dolní části blížící se bazi třeně byla šíře stěny nepravidelná. Na vnitřních stěnách dutiny kloboučků několika plodnic pozoroval jsem jakési bílé shluky či skvrny. Tato místa byla také nepatrně převýšena nad okolní povrch. Patrně se jednalo o místní bujení tkáně buď vlastní, snad i parasitické.

Mimo výše uvedené kusy z 23. IV., byly na témže místě nalezeny ještě 30. IV. další plodnice, asi 7 kusů. Ta největší z nich nebyla vyšší než 1,2 cm. Na nalezišti zůstalo celkem asi 5 kusů velikých, mohutných, ale velmi přestárlých plodnic. Vrchní část jejich kloboučků byla zcela vyschlá, buď rozpukaná ve větší cípy a silně znečištěna, nebo byla plodnice stářím rozlomená a sesutá. Zřejmě to byly plodnice několikadenního stáří, na něž mocně a zhoubně zapůsobilo prudké a přímé slunce.

Takový nález neděje se každým rokem. My, kteří se smržemi zabýváme, sotva uvěříme, že výše uvedené dny měly smrže optimální růstové podmínky. Noční teploty pohybovaly se kolem nuly a oteplování nastávalo pozvolně, až po 8. hodině ranní. Až kolem 10. hodiny bylo znát, že sluníčko hřeje. V poledních hodinách bylo však dost tepla. Po 18. hodině se opět ovzduší silně ochlazovalo.

Jejich růstištěm bylo smetiště — zavážka, chráněné před všemi studenými přímými větry 2 m vys. zdí a stěnami dřevěných baráků a vystavené skoro po celý den slunci. Vlastní substrát, z kterého vyrůstaly, byl ponejvíce popel, škvára, zbytky hadrů, papíru, dřevitá vlna, s jednotlivými chumáči trav, kopřiv a lopuchu. Biotop tedy s kyprým a výhřevným podložím. I vláhy bylo dost, dne 18. a 19. byly noční deště.

Tím ovšem mé letošní výzkumné práce nekončily. Po úvaze, navštívil jsem skupinu hájů v Měšicích. Jsou pokračováním teplých hájů polabských. Vydatné naleziště hub jest především bývalá zámecká bažantnice. Ač jsem tam byl po prvé (27. IV. 57) podařilo se mi záhy nalézt místo, kde rostou smrže rýhované. Pěkných mladých plodnic nalezl jsem sice asi jen 10, ale to proto, že právě začaly růst. Na jiném místě směrem ke Mratínu rostou smrže obecné. V rozhovoru s kolegou bylo mi řečeno, že v tomto lese rostou velké bílé muchomůrky, ovšem až později, a že je s velkou chutí jí. Jedná se o Amanita strobiliformis i H. — muchomůrku šiškovitou. Jiná dvě nová naleziště smrže rýhované jsem objevil v prostoru za Kostelcem n. Labem. Mám za to, že smrž rýhovaná bude z našich smrží nejhojnější. Na všech 4 letošních nových nalezištích jsem si ověřil, jak je pro smrže důležitá chráněná teplá poloha. Sledoval jsem mnoho vhodných míst, ale měl-li přístup vítr, smrže nerostly.

Pozn.: Letos měl autor na stejné lokalitě neméně zajímavý a bohatý sběr.

Josef Kozlík:

Pozdní růst smrží u kolejí dráhy.

Ve středu 25. května 1955 na železniční trati Libeň—Karlín pod Vítkovem jsem učinil v odvodňovacím příkopu mezi tratí a kopcem překvapující nález. Objevil jsem v příkopu rostoucí smrže, asi 20 kusů, různých velikostí a tvarů; některé rostly na dně ½ m hlubokého příkopu, vyzděného kvádry, mezi odpadky, splavenou hlínou a škvárou, většinou však vyrůstaly ze skulin kamenné podezdívky, přichyceny ke kolmé stěně nožkou dole zahnutou.

Část nálezu rozdal jsem hned na místě. Při té příležitosti rozpomněl se můj spolupracovník Frant. Kverka z Košíř, že v době druhé světové války, když pracoval nuceně v Berlíně, byla těmito houbami, které dosud neznal, přímo poseta zbořeniště berlínských domů. Několik smrží donesl jsem domů a 8 kusů jsem zaslal do naší Ústřední houbařské poradny v Karmelitské ulici. Prof. Smotlacha určil největší exemplář jako smrž Pražskou-Morchella Pragensis Sm., ostatní jako smrže špičaté — M. conica Pers. Před čtyřmi roky 1. května 1951 sbíral jsem v zahradě na Rokosce pod Bulovkou (Holešovičky) v křoví u cesty smrže nízké — M. patula Tratt.

Obr. 35. Tři druhy smrží sbíraných v železničním příkopu od 25. V.—1. VII. 1955. 1—2. Smrž pražská — M. Pragensis Sm., s otvorem nahoře (25. V.), táž zakrnělá (11. VI.). 3—7. Smrž špičatá — M. conica Pers. (25. V.). 8—9. táž (11.VI.—1. VII.), 10—12. Srmž tlustonohá — M. crassipes. Vent. (4. VI., 11. VI., 1. VII.). Zmenšená reprodukce ukazuje jich tvarovou proměnlivost. Vidíme smrže špičaté s kloboukem svrchu zaobleným (4, 5, 8) a smrže tlustonohé s kloboukem špičatým (11, 12). Podle nálezů Jos. Kozlíka kreslila Milada Dvořáková.

Nové naleziště smrží pod Vítkovem jsem se rozhodl pozorovat na radu referentky ČMS pí. Milady Dvořákové. Nezklamala se v očekávání, že zde rostou smrže déle, než kde jinde. Jde o vlhké, zastíněné místo v nejhlubší poloze pod severním svahem, porostlým křovinami a stromovím. Sem nemá přístupu nikdo mimo zaměstnance dráhy.

Dne 4. VI. nalezl jsem zde jiný druh, smrž tlustonohou. — M. crassipes Vent., a zaslal poradně. Z nálezu 11. VI. jsem dodal do poradny čtyři exempláře smrže tlustonohé a dva odlišné exempláře byly zaslány poštou za prof. Smotlachou do sanatoria. Podle jeho určení byl větší exemplář zakrnělá smrž Pražská a menší, s oblým temenem, smrž špičatá. Tyto tři druhy rostly v úseku asi 50 m, vesměs v příkopě. Pro nedostatek času vyhledal jsem naleziště po práci až I. VII. a zjistil k svému překvapení, že na jedné boční stěně příkopu rostla smrž tlustonohá a na protější stěně opodál smrž špičatá, tato s kloboukem po jedné straně shora dolů rozčísnutým, obě plodnice při nálezu svěží, na omak vlhké, každá 11 cm vysoká. V poradně převzal je pak, částečně zaschlé, Ing. M. Smotlacha. Na označených místech, kde jsem zanechal 4 méně vyvinuté plodnice z 11. VI., nezbylo po nich ani stopy. Při poslední návštěvě 16. VII. nenalezl jsem již ničeho na důkaz, že růst smrží ustal pro pokročilou dobu.

Jak jsem pozoroval, měly smrže zvláště příznivé stanoviště (biotop) v příkopě u dráhy, v chráněné poloze pod úrovní terénu, bez velkých výkyvů průměrné teploty denní a noční. Podhoubí žilo v hloubce, pod kamenným obložením stěn příkopu. Cementová výplň mezi kvádry při svém zvětrání dodávala půdě vápník. Tak se zde vytvořily podobné podmínky jako na rumištích a u zdí, v přírodě na vápnité a hlinité půdě, kde na jaře rostou s oblibou smrže. Prodloužení doby růstu do 1. VII. souviselo nejspíše i s celkovým opožděním jara 1955. Viz obr. 35.

Dr. J. Hlaváček:

Hojný výskyt rovetky pýchavkovité (Nyctalis asterophora Fr.) v Klánovicích u Prahy.

Д-р И. Главачек: **Массовое появление Nyctalis asterophora Fr. в Клановицах близ Праги.**

Dr. J. Hlaváček: **Mass occurrence of parasitic Nyctalis asterophora Fr. at Klánovice near Prague.**

Řadu let sbírám tuto drobnou hubku v revíru »Vidrholec« u Klánovic. Zejména v posledních vlhkých letech vyskytovala se zde hromadně. Výrůstala na tlejících plodnicích holubinky, černající - Russula nigricans Fr., hol. černobílé — R. albonigra Krbh., ryzce plstnatého — Lactarius vellereus Fr. a zejména holubinky osmahlé — R. adusta Fr.

Popis: Klobouk má 1—2 cm v průměru, kulovitý až polokulovitý, tlustě masitý, bělavý až zaokrovělý. Pokožka klobouku se rozpadá v hnědavý prášek chlamydospor. Třeň zprvu bělavý, pak zahnědlý až začernalý. Dužnina bělavá, voní a chutná silně moučnatě. Lupeny široké, špinavě bledé, jsou někdy zakrnělé nebo dokonce úplně chybí.

Chlamydospory hvězdicovité, pokryté dlouhými, jehlancovitými ostny, 12—15 μ v průměru. Basidiospory hladké, bíle průsvitné, 5—6 × 3,5—4 μ.

V literatuře je rovetka pýchavkovitá uváděna také pod jménem Asterophora lycoperdoides Ditm. ex S. F. Gray.

Obr. 36 a 37. Nyctalis asterophora Fr. — Rovetka pýchavkovitá. V Klánovicích u Prahy sbíral a foto Dr. J. Hlaváček.

J. Srb:

Zvláštní naleziště májovek.

O májovkách se tvrdí, že rostou v dubnu a v květnu pod listnatými stromy, a to zvláště pod lipami, topoly, osikami a pod., na travnatých místech. Při svém zájezdu na Slovensko nalezl jsem však letos májovky i na slunných místech v bukových lesích. Nejvíce mne ale překvapilo, že májovky tam rostou i na podhorských pastvinách, kde houbaři je pravidelně nehledají. Počátkem června byl jsem ubytován na horské chatě v Soblahově u Trenčína, nadm. výše cca 600 m (pohoří Považský Inovec). Hned prvý den přinesl jsem z vycházky množství májovek, které jsem nacházel na kraji a na slunných místech porostlých travou v bukovém lese. Chatár, kterému jsem předal svůj nález do kuchyně, se zajímal, kde jsem houby nalezl, a požádal mne, abych mu ukázal svá naleziště. Příští den vydal jsem se s ním na novou pochůzku, při které jsem ho zavedl na místa, kde jsem májovky sbíral minulý den, kde však jsme nalezli pouze několik dalších nových plodnic. Při tom mi chatár prozradil, že na májovky chodí jinam — na blízké pastviny mezi lesy.

Vyšli jsme proto z lesa na pastvinu. Na této pastvině byly mi nápadné sytě zelené kruhy porostlé bujnou travou, které se zcela lišily od nízkého travnatého porostu pastviny. V prvé chvíli jsem měl za to, že jde o místa, která jsou pohnojena živočišným trusem. Z mých úvah mne vyrušil chatár, který pojednou poklekl a počal vyhmatávati porost v travnatých kruzích — a nastojte — počal mi ukazovati krásné masité plodnice májovek. Tak jsem se připojil ke sběru, až jsme prohledali všechny čarovné travnaté kruhy, ve kterých se májovky skrývaly. Sbírka byla opravdu vydatná. Při této vycházce jsem poznal názorně, jak podhoubí májovek nápadně podporovalo růst travin v čarovných kruzích na pastvině. Nedal by se tento růstový činitel využíti při zlepšování travních porostů na pastvinách?

*

Při této vycházce nalezli jsme dále velké plodnice pýchavek, což mne rovněž překvapilo, poněvadž tato houba se vyskytuje spíše na podzim, nežli na počátku léta.

*

Pozn. red.: Pěstování symbiotických hub na chudých lukách jsme již dávno navrhli, neboť máme zkušenost, že symbiotické houby zdokonalují (činí úrodnou) luční půdu. † Sm.

Václav Chmelík:

Ze zprávy.

Smrže špičaté a obecné nacházel jsem některá minulá léta v květnu v trávě v parku. Stěhovaly se, ale předloni (1954) jsem je tam už nenašel. Začátkem dubna upozornil jsem na smrže vystavením suchých (ale zachovalých) plodnic z předešlého sběru. Je zajímavé, že mezi 7. a 29. květnem 1956 byly doneseny z 9 míst a sice — až na jediný případ — **vesměs z míst, kde byla skládána třísloviná**, a to buď na dvorcích na holé zemi, nebo na zahradách. (Ve zdejším městě Jaroměři jsou kožařské závody a třísloviny používají mnozí po vyschnutí na topení.) V literatuře jsem nikde nečetl, že by třísloviná podporovala podmínky pro růst smrží; proto doporučovalo by se tento poznatek publikovat. (V r. 1955 byl jsem upozorněn jen na jedno takové místo.)

Neobvyklý nález stal se **27. června 1956**, kdy jsem byl upozorněn na smrž obecnou, která rostla **pod kolnou**, z jedné strany otevřenou, na holé zemi; déšť ani slunce tam nenašly přístup, přesto vyrostla plodnice do značných rozměrů: výška (noha $8+9\frac{1}{2}=17\frac{1}{2}$ cm, průměr klobouku 9, nohy $4\frac{1}{2}$ cm). (Snad ještě ani nedorostla.)

Letos 27. května 1958 byla objevena smrž obecná v přítmí pod jinou kolnou. Dosáhla neobvvklé výšky 21 cm (z toho 12 cm klobouk). U královédvorské přehrady bylo letos objeveno celé hejno smrží

pod betonovou boudou; některé měly tvar smrže obecné, jiné špičaté, jiné smrže baretové, ačkoli rostly v jednom houfu. Ukázky všech těchto smrží dal jsem do naší stálé — již 8. rok pořádané výstavky.

Jinak rostou v Jaroměři hojně smrže v místech, kde byla složena tříslovina (je tu koželužna a mnozí lidé tu suší tříslo na topení). — Přesvědčil jsem se znovu, jaké výtečné chuti jsou smrže dušené ve vlastní šťávě.

Letos tu rostly hojně májovky, za to ku podivu neobjevují se, ač jarní období již pokročilo — sadovky a (hloženky), které jinak každoročně tu hojně rostou.

Vlastimil Líkař:

Březnovka.

Za mrazivého týdne v prvé polovině května 1957 procházel jsem lesy v okolí Bernartic u Tábora a narazil jsem na houbu, která zcela nepatrně vykukovala zpod nadzdviženého substrátu. Zjistil jsem na prvý pohled, že jde o březnovku, kterou znám sice velmi dobře z přednášek společnosti, ale s kterou jsem se sám dosud v přírodě nesetkal. Opodál objevil jsem plodnice další, již v početnější skupince. Na prostoře asi 150 × 50 metrů, sklidili jsme spolu s mým společníkem — místním houbařem — celkem asi 25 plodnic různé velikosti o průměru klobouků až 8/10 cm. Mimo to bylo tam ještě řada plodnic již vyschlých. Měli jsme oba dost na důkladnou večeři a do polévky a já i můj společník jedli jsme je po prvé. Chutnaly velmi dobře. Březnovka tak získala v Bernarticích nového zájemce. Ač jsme pátrali ještě v dalších prostorách lesa, nenašli jsme již žádné. Podotýkám, že naleziště březnovek leží v polovysokém lese smrkovém, promíseném borovicemi, nebo borovými pařezy. Z nalezených plodnic jediná byla červivá.

Dr Robert Vávra:

Jak rostou smrže.

Quo modo Morchellae crescunt.

O velikonočních svátcích 1957, objevila se na zahrádce před naším rodinným domkem na Ořechovce v Praze smrž, která vyrůstala jen nepatrně povrchem z půdy a byla téměř k nerozeznání od svého okolí. To bylo dne 18. dubna 1957. Smrž rostla velmi pomalu na záhonku čemeřice černé (Helleborus niger L.). Teprve po několika dnech se objevil bílý třeň a celý klobouk se osvobodil ze země. Dne 1. května 1957 byla houba fotografována, avšak ještě nebyla v úplném rozvoji. Byla 5 cm vysoká, klobouk byl nepříliš veliký, dosti hlubokými jamkami opatřený, zdál se býti poněkud uvolněný od třeně. Třeň byl nepříliš silný, v průměru asi 1 cm, hladký, bílý. Dne 16. května měla býti houba znovu fotografována, avšak tu noc patrně následkem velikého horka předešlého dne a teplé noci se sklonila k zemi a z poloviny uschla. Takto mumifikovaná byla pak uložena do našich sbírek. Byla určena jako smrž obojetná. (Morchella hybrida Sow.).

Z celého pozorování vývoje houby jest patrno, že smrže rostou velmi pomalu, v našem případě 27 dní a dále, že smrže někdy nehnijí, ale mumifikují. Tento zjev je nám známý již z dřívějších pozorování a sledujeme tuto věc dále, abychom zjistili, jestli smrže nemají vlastnosti antibiotické.

Obr. 38. Morchella hybrida Sow. Smrž podneslá či rýhonohá. — Na zahradě v Praze 18. IV. 1957 v záhonku čemeřice černé (Helleborus niger L.) pozoroval Dr. R. Vávra, foto 1. 5. 1957 Ing. Kunc. Plodnice mírně zvětšena.

Dr. Ladislav Hanuš:

Výskyt hub na určitých místech.

Д-р И. Гануш: **Появление грибов на определенных местах.**

Dr. J. Hanuš: **Mushrooms growing on determined spots.**

Dobrý houbař má rád přírodu a obzvláště lesy. Šetří lesní půdu, rostlinstvo i užitečné živočichy, které najdeme i v říši hmyzu (jako lesní mravence, střevlíky-krajníky, smrkové ploštice, požírající škodlivé housenky atd.). Nerozkope ani nezašlápne houby, které nezná. Hledí na-

opak, poznat co nejvíce hub a znát dobře jedovaté houby, jichž je málo proti velikému počtu hub jedlých. A z těch je ještě mnoho neznámých širšímu kruhu houbařů, kteří je pokládají zcela neprávem za prašivky. Namátkou uvádíme výtečné čirůvky fialové a velmi dobré čechratky podvinuté, rostoucí v hájích a lesích již od června. Tmavohnědé čechratky, t. zv. černohuňaté, v mládí tolik podobné hnědému hřibu, rostoucí hlavně v jehličn. lesích, nejsou již tak dobré a hodí se jen do houbové směsi, ale ne samotné. Nejsou však ani jedovaté, ani nejedlé, jak by mnohý si mohl myslet a je zbytečné je rozkopat, jak namnoze vidíme v lesích takové vandalské stopy po člověku, který si myslí o sobě, že je houbařem.

Houbař, který dobře pozoruje růstiště hub a rostlinstvo kolem, pozná také, kde najde určitý druh hub a ví, že leckterá houba má ráda určitou lesní půdu a určitý druh stromů kolem.

Stará houbařská zkušenost, která se traduje léta letoucí, praví, že tam, kde jsou muchomůrky, možno předpokládat také výskyt hřibů. Na tuto souvislost poukazoval před lety také dr. F. Smotlacha, který dokazoval také určité stejné rodinné znaky resp. příbuznost obou hub. Také se poukazuje na to, že muchomůrky a hřiby mají vlastně stejné životní podmínky. Hřiby (smrkové, obecné) nalézáme ve smrkovém lese, pokud nejsou stromy příliš staré a vysoké. Rostou však málokdy na místech silně prosluněných a mají raději stinnou polohu nebo polostín, čili místa ne vyschlá, ale s příslušnou vlhkostí.

Červený křemenáč, tato krásná, statná a tvrdá houba, miluje borůvkové háje, což jsem poznal na příklad na Vysočině v lesích kolem Holetína (Hlinska). Ryzec (oranžový) má rád travnaté a mechaté kraje lesů, obzvláště mladých smrkových lesů. Říká se mu proto také ryzec smrkový.

Hříbek hnědý si libuje na svahu lesa, také na místech, kde byly vykáceny stromy i vyvráceny pařezy.

Ucháč obecný má rád písčitou půdu s borovicemi nebo se smrky a žampion polní (pečárka) zase roste rád na prohnojených tmavozelených místech louky. Lišky milují smrkové a snad ještě více borové lesy. Špička travní zase se cítí dobře v dobrém travním porostu.

Žlutá plžatka modřínová (podzimní houba od října) — velikosti asi jako lišky — roste pouze tam, kde jsou modříny, podle nichž se bezpečně tyto jedlé houbičky poznají.

Veliká je řada hub, které skoro s jistotou (u modřínových plžatek se stoprocentní jistotou!) můžeme hledati a nalézati na místech podle určitých znaků lesní půdy, lesních rostlin i stromů a zkušený houbař se řídí podle těchto poznatků. Při tom jsme zde ani nevyčerpali všechny houby, jen jsme uvedli ty nejznámější pro příklad a některé také méně známé. Všechny zde uvedené houby vyjma muchomůrky jsou jedlé.

Obr. 39. Gyromitra gigas Krhbz. — Ucháč obrovský — jedlý, velmi chutný. Plodnice pochází z pražského trhu. Na snímku je zachycena také plodnice drobné smrže obecné Morchella esculenta Pers. (V Kinského zahradě sbíral Dr. F. Sm. Foto archiv M. Sb.

Zpráva z mykologické zahrady Dačice.

V roce 1957 neukazovaly se u nás dlouho žádné houby v lese. Pak začaly mírně růst různé druhy hub, zejména několik druhů holubinek. V dubnu nacházel jsem ucháč obecný. Zajímavé je, že liška obecná, která se u nás pravidelně vyskytuje ve velkém množství, v tomto roce se dlouho neobjevovala a později, když rostly druhé houby v dostatečné míře, rostla liška obecná poměrně velmi málo. I jiné druhy hub, u nás nikterak vzácné, rostly v tomto roce daleko méně. Toto jsem pozoroval zejména u ryzce smrkového, dále u choroše ovčího a chor. žemličky. Pečárka ovčí a bedla vysoká byly rovněž vzácnější, než jiná léta.

V srpnu začaly houby vydatněji růst a to zejména hřiby obecné, hř. hnědý, hř. žlutomasý, hř. hořký, křemenáč, několik druhů kozáků, klouzků i klouzek bílý, slizáky, několik druhů pavučinců a muchomůrek, jako m. červená, citronová, pantherová i m. hnědá. Růst hub v podzimu nemohl jsem sledovati, poněvadž jsem byl 2 měsíce v nemocnici. Zjistil jsem však, že dobrá úroda byla u václavek.

Dačice 11. 2. 58. Fr. Procházka.

Dr Ján Šedivý (Bratislava):

Niektoré pozorovania o raste hub v okolí Bratislavy v r. 1953.

V júni a začiatkom júla za priaznivého počasia pre rast húb vyskytli sa pravé záplavy niektorých druhov húb v okolí Bratislavy. Tak tomu bolo hlavne u holubienky nazelenalej, Russula virescens, ktorá rástla v nevídanom množstve v tunajších listnatých lesoch. Ďalej to bol ináč vzácny hríb šiškovec, Strobilomyces strobilaceus,

Berg., ktorý som našiel vo všetkých lesoch, ako listnatých, tak aj ihličnatých. Syrovienky, Lactarius volemus, Fr., zaplavili v júni všetky lesy.

Okrem týchto druhov bolo hojne rôznych holubienok, ďalej rôznych hríbov a na pastvinách množstvo špičiek, Marasmius oreades.

V prvej polovici augusta, kedy nastalo pravé letné počasie, našiel som rôzne teplomilné hríbovité: Boletus edulis subsp. Pinicola (Vitt.) borovák, Bol. erytropus, Fr., Bol. appendiculatus, Schaef., Bol. regius, Kromb., Bol. callopus, Krombholzia rufescens, Secr. a Krombholzia aurantia Gilb. Začínal tiež rásť pstreň mäsojed, Fistulina hepatica. Ďalej som našiel vo veľkom množstve krásne exemplár Clavaria botrys na suchých bukových stráňach.

Václav Novák:

Sever a jih.

Pod tímto nadpisem chci uvést poznatek o růstu hub získaný roku 1956. Tvrdívá se, že některé houby v jarní a letní době rostou zprvu na jižních svazích lesů, nebo na jižních krajích lesů vůbec. Vycházky vinohradské odbočky Čs. myk. spol. konané ve dnech 10. a 11. června 1956 do Dobřichovic, kdy byla v těchto dnech teplota ráno jen 9°, potvrdily, že křemenáče a nějaký ten hřib borový byly nalezeny právě jen na severních svazích, kdežto na jižních svazích nebyla nalezena účastníky vycházky ani jediná houba. Tento stav jsem zjistil v posledních letech několikráte, takže o jednoznačnosti této theorie lze pochybovati. Bylo by zajímavé uvésti zde zkušenosti i jiných houbařů.

Dr. Ladislav Hanuš:

Vzpomínky na rok 1957.

Když jsme měli květen 1957 za sebou, kladli jsme si otázku: Jaký bude houbařský rok 1957? Květen byl více chladný než teplý, na srážky chudý. Na příklad 1. květen, svátek nás všech, byl krásný, s malou oblačnosti, ale chladný, se studeným větrem a s jasnými rozhledy. Nejvyšší teplota na Teplicku byla 12 st. nad nulou. 3. května ráno zataženo, byly přeháňky, nikterak vydatné. V neděli 5. května byla dokonce sněhová přeháňka. Teprve od 11. května přišly teplé vlny od 20 st. až do 24 st. ve čtvrtek 16. května. Byly také místní bouřky. V Teplicích však zůstalo sucho. Koncem května bylo takto střídavé počasí a první houbu toho roku jsem spatřil na Doubravce po dešti: byla to penízovka ocasatá — Collybie macroura Scop. Je to jedlá houba, dosud málo známá a proto opomíjená. Kloboučeк šedohnědý je na vysoké noze houby.

Počátek června 1957 začal velmi letně, s teplotou 25° i více. Bylo už dosti dlouho sucho, déšť dne 4. června při teplotě kolem 20° byl málo vydatný. A také v červnu nebylo takřka žádných hub.

A přišel červenec, jehož začátek se vyznamenal tropickými vedry až 37° ve stínu a náramným suchopárem. Tu a tam byly malé místní bouřky s málo vydatnými srážkami, které se v tom suchopáru hned vypařily. Marně jsme čekali v tomto vedru na mohutné bouřky, oslňující blesky, burácející hromy a vydatné deště, jaké bývají v takových vedrech.

V lesích v Dubí v Kr. horách nebyla nikde žádná houba ani na místech, na kterých kdysi rostlo dosti hub. Také v lesích a hájích teplické Doubravky byl hubený výsledek.

Tím více překvapilo, že houby přece rostly! Byly to ovšem výjimky, které překvapily při tomto suchém a horkém počasí. Můj přítel J. Chládek, milovník přírody a ovšem i hub, byl také jednoho dne překvapen, když koncem června roku 1957 přes trvající horko a sucho našel v dubovém háji v Praze-Košířích (nad Buďánkami) směrem k Motolu pěkný dubový hřibek ve váze 5 dkg. 7. července jsem svého

přítele navštívil a při naší výzkumné přírodácké vycházce na ona místa mi ukázal pod jedním dubem se spadalými listy ono místo šťastného nálezu. A při této procházce jsme našli i několik holubinek s různobarevnými hlavičkami se skvrnami modrofialovými, bělavými i světlehnědými a se spodkem pěkně bílým. Houby tyto příjemně voněly a rozhodně to nebyly holubinky zápašné. I jednu pečárku jsem našel, spodek ulomený, lupeny už černé, noha dole silně zažloutlá, se silnou žampionovou vůní, Tak vida! Únavná vedra a trvající sucha — a houby přece vyrostly!

Když pak konečně přišly bouřky s vydatnějšími dešti, zejména noci z 10. na 11. července, a byl pak vytrvalý déšť ještě do čtvrtka dne 11. července, jsme si zase kladli otázku: Budou houby? Vždyť na příklad na teplické Doubravce v této době jindy rostly různé druhy »sameťáků«, bedly, čechratky, pečárky, penízovky a různé holubinky. Podmínky pro vzrůst hub vypadaly dobře. Země provlhlá, takové vlhké dusno při teplotě kolem 24°. A v sobotu 13. VII. opět bouřka. Odpoledne téhož dne jsem si tedy vyšel prozkoumat Doubravku, co všechno vyrostlo z podhoubí snad už probuzeného. Avšak výsledek opět velice skrovný! V trávě háječku jsem našel několik malých, světlých hub, kloboučky zvonovité. Nevím, co to bylo. Pak několik penízovek ocasatých — známky toho, že před tím pršelo. Pak jedinkou (!) špičku česnekovou, jakoby předvoj dalších očekávaných. A to bylo všechno. Žádné sameťáky (Boletus velutinus), žádné hříbky žlutomasé (Boletus chrysenteron), žádné hříbečky plstnaté (Boletus subtomentosus), které jindy v tomto údobí zde rostly. Ani jindy tak hojné holubinky zápašné (Russula foetens). Potkal jsem jednoho houbaře, který si nesl jednu velikou penízovku ocasatou a také mi potvrdil, že prošel hodně míst na Doubravce a že celkem nic zvláštního neroste. Tentýž výsledek byl i po dalších bouřkách a deštích po 14. červenci.

V té době i na Šumavě, jindy tak bohaté na houby, bylo velmi málo hub, jak nám napsala naše spolubydlící z domu, pí. F. Smutková, která tehdy byla s dětmi v dětském táboře v Nové Polce, p. Vltavice u Vimperku. V dopise z 15. 7. 1957 nám napsala: »V úterý večer začalo bouřit, ale tak, že jsem snad takovou bouřku nezažila, lilo jako z konve a od toho úterka denodenně prší, ne snad pořád, ale už tak to kazí celou náladu. Houby také skoro nerostou, moc málo . . .«

Až teprve od 24. července — a to už jsme byli několik dnů v lázních Libverda v Jizerských horách — začaly se houby ukazovat, když před tím hojně pršelo a byly i přívaly vod. Postupně jsme přišli na různé lupenaté houby, na hříbky plstnaté a žlutomasé, žampiony, růžovky, holubinky namodralé a nazelenalé, krásné kozáky i hřiby, česnekové špičky, čechratky podvinuté a jiné. A v srpnu začaly růst hojně václavky, v množství mimořádném! Našel jsem je v Jizerských horách, pak u nás doma v Kr. horách a podle zpráv přítele Chládka rostly i velice hojně v Orlických horách.

Tak to vypadalo v roce 1957, který byl tak mimořádný v počasí i v houbách, kdy už v září vyrostly podzimní houby (houby pozdního podzimu), jako na příklad čirůvky fialové a plžatky modřínové!

V. Nepokoj:

Kalendář hub, jak jej zaznamenala odbočka mykologické společnosti v Jablonném n. Orlicí v roce 1957.

Leden. Vzdor tomu, že bylo mírné počasí, ani penízovka sametonohá se neukázala.

Únor. Nic nerostlo.

Březen. Nic nerostlo.

Duben. V tomto měsíci nám dříve nic nerostlo, poslední roky však se objevily hlízenka sasanková a ucháče.

Květen. Májovky, zvonovka jarní a závojenka-podtrnka.

Červen. V tomto měsíci se ještě neukázaly houby ve větším množství, a jen ojediněle byl to hřib borový, modrák, křemenáč, žampion, růžovka.

Červenec. Tento měsíc byl velmi bohatý na houby, zvláště hřiby. Byla to druhá polovina měsíce, kdy byla taková velká úroda, že nebylo možno všechno sebrat. Rostly známé 3 druhy hřibu, a to borový, smrkový a dubový, křemenáče i kozák březový a habrový se ukázal. Žampiony i holubinky a obrovské množství růžovky. I lišky a ostatní houby rostly, ale spousta hub zůstalo v lese, neboť nebylo možno všechno zpracovat. Hřiby rostly rychle, takže $^2/_3$ bylo úplně zdravých.

Srpen. Velká úroda z měs. července se přenesla i do měs. srpna. Tento měsíc nám také přinesl překvapení, neboť byla zde poprvé nalezena much. zelená, a to na několika místech. I v první polovině měs. se také ukázala václavka. Také podzimní houby, a to zelánka již rostla.

Září. Vyčerpáním podhoubí z července zůstal tento měsíc na houby slabší. Rostlo však druhově více hub, také se teprve objevily kuřátka.

Říjen. I když ještě rostly houby, zvláště podzimní, houbaři do lesa již málo chodili, neboť měli dostatek hub z léta.

Listopad. I v listopadu se ještě jednotlivě ukázaly houby.

Prosinec. V tomto měsíci houby nerostly.

Rok 1957 byl na houby bohatý, jedinou vadou snad bylo, že vyrazily ve spoustě, kdy nebylo možno tolik hub vysbírat a ani zpracovat. Bylo nutno se spokojit s nejjednodušším konservačním prostředkem, a to sušením.

c) Houby a jejich využití.

Bojan Brzakov (Sofie - Bulharsko):

Užitečnost hub.

Миколог Боян Брзаков: **Полезность грибов.**

Bojan Brzakov: **Utility of mushrooms.**

Příroda uštědřila lidstvu nejrozmanitější rostlinnou stravu, do níž náležejí i houby. Na jaře, v létě a na podzim, za krásných slunečných i deštivých dnů, nacházíme v lesích a na pastvinách mnoho nejrozmanitějších hub, jež vykukují z trávy nebo ze spadalého listí a čekají na nás, abychom je posbírali.

Jednou z nejkrásnějších a nejchutnějších hub je císařka (Amanita caesarea). Roste v létě a na podzim v dubových lesích. Její klobouk je oranžově červeně zbarvený a její třeň vyrůstá z bílé pochvy. Je velmi chutná. Neron ji nazval »božským pokrmem«.

V našich bukových lesích roste mnoho hřibů, jež se prodávají většinou sušené. V naší vlasti, která má příznivou zeměpisnou polohu a mírné podnebí, je mnoho lesů a širých pastvin, jež jsou velmi dobrou základnou pro růst hub. Z botaniky víme, že houby rostou v půdě bohaté na organické látky. Takovou půdu nacházíme v lesích a na pastvinách.

Pod zemí, asi v hloubce 20 cm, rostou silně aromatické houby, neviditelné pro lidské oči, tak zv. lanýže. Jsou sbírány za pomoci zvlášť cvičených psů, kteří je dovedou vyčenichat. Francie vyváží každoročně až 2,000.000 kg lanýžů. U nás, v Rodopech, byly nalezeny tak zv. bílé lanýže.

Náš lid zná hlavně žampiony, hřiby jedlé, penízovky sametonohé, hlívy ústřičné, bedly vysoké, lošáky stékavé, lišky obecné a císařky. Je mnoho jedlých hub, které náš lid nesbírá v obavě, aby se neotrávil. Na trh jsou dodávány hlavně žampiony, jež jsou velmi aromatické a povzbuzují chuť k jídlu. V přírodě je mnoho jedlých a užitečných hub, avšak nikdo je nesbírá, protože je nezná. Cizinci jsou většími znalci hub, protože mají mnoho ilustrovaných atlasů hub, jež nebyly u nás dosud vydány.

Jedovatých hub je málo, asi deset. Můžeme si je snadno zapamatovat a rozlišit.

Houby jsou velmi dobrou potravou, protože obsahují látky, jež se vyskytují v mase, fazolích a zelenině. V Evropě již dávno vědí o užitečnosti a výživnosti hub a proto je uměle pěstují, aby byly čerstvé i v zimních měsících. Francouzi, Italové a Rusové těží miliony leva ročně za uměle vypěstované houby. Umělé pěstování hub bylo u nás zavedeno nedávno. Nejsnadnější a nejrozšířenější je umělé pěstování žampionů.

Lidský organismus potřebuje různé organické sloučeniny, bílkoviny, uhlovodany, minerální soli a tekutiny. Tyto látky jsou v naší každodenní stravě. Z chemického rozboru lidského organismu víme, že se skládá hlavně z vody, minerálních solí, tuků a bílkovin. Proto člověk potřebuje stravu, která obsahuje tyto látky. A do této stravy náleží značným dílem i houby.

Velmi důležitou otázkou je, jsou-li houby skutečně užitečné a výživné. Z chemického rozboru hub známe jejich obsah a proto můžeme posoudit jejich užitečnost a hodnotu. Víme, že houby obsahují převážně vodu, že v popelu po spálených houbách se nachází draslík, fosfáty a trochu sodíku. V buničné tkáni hub je mnoho dusíkatých látek, hlavně v žampionech (až 45 % z celkového množství látek), v císařkách (až 30 %), v lanýžích (až 30 %), v liškách obecných (až 28 %).

Poměr dusíkatých látek k ostatním látkám v některých potravinách je následující:

v pšeničné mouce	1 : 6.24	v žampionech	1 : 2.82
v žitné mouce	1 : 6.08	v císařce	1 : 1.47
v hrachu	1 : 2.30	v lanýžích	1 : 0.76

V tomto případě houby mohou velmi dobře nahradit maso.

V některých houbách byly zjištěny i tuky, 5 až 7 % z celkového množství látek. Tak v čerstvých žampionech je 0.18 % tuků, v liškách obecných 1.15 %, v hříbkách 0.18 %, v císařce 1.93 %, v ryzcích

5.68 % atd. V některých houbách se vyskytuje i cukr, třebas jen v malém množství. V čerstvém žampionu je až 0.75 % cukru, v sušeném 1.49 %, v čerstvé císařce 0.15 %, v sušené 0.82 %.

Výživná hodnota hub je snížena nikoli jejich obsahem, ale tuhou chitinosní slupkou. Mnoho luštěnin má silné celulosní slupky, mnohem silnější než houby, jako na př. hrách a fazole. V císařce je jenom 5.5 % chitinu, v žampionech až 13.87 %.

Značnou závadou, která brání širší spotřebě hub, je přítomnost jedovatých hub vedle hub jedlých. Jedovatých hub je u nás málo a mohou býti snadno rozpoznány.

Uvádíme několik srovnávacích čísel, která dokumentují výživnou hodnotu hub.

		voda	bílkoviny	tuky	cukr	uhlovodany	nestravitelné látky	popel
ryzce	%	83	3	0.76	2.18	0.91	4.00	6.67
hřiby	%	88	6	0.40	2.72	2.60	1.01	0.95
žampiony	%	89	5	0.20	1.11	2.50	0.83	0.82
zelí	%	90	2.48	0.34	1.21	3.34	0.91	0.83
fazole	%	88	2.72	0.14	1.16	5.44	1.18	0.61
mrkev	%	88	1.00	0.27	1.00	6.00	0.98	0.73
hovězí maso	%	72	20.00	5.00	—	0.66	—	1.00
vepřové maso	%	72	20.00	6.00	—	—	—	1.00

Z uvedeného chemického rozboru některých hub, zelenin a masa můžeme posoudit užitečnost a výživnost jedlých hub.

Vědecká díla mykologa Bojana Dimitrova Brzakova:

1. Polyporaceae in Bulgarien. Zprávy bulharské botanické společnosti 1. svazek 1926.
2. Beitrag zur Pilzflora in Bulgarien, Sborník Sofijské university, 22. svazek, 3. sešit., 1926,
3. Beitrag zur Erforschung der Pilzflora des westlichen Balkangebirges, Sborník Sofijské university, 22. svazek, 3. sešit, 1926,
4. Beitrag zur Erforschung der Pilzflora Bulgariens, Sborník Sofijské university, 24. svazek, 2. sešit, 1928,
5. Einige für Bulgarien neue Pilzarten, Zprávy bulharské botanické společnosti, 3. svazek, 1929,
6. Neuer kleiner Beitrag zur Pilzflora Bulgariens, Sborník Sofijské university, 26. svazek, 3. sešit, 1929—30,
7. Neue für Bulgarien Pilzarten, Zprávy bulharské botanické společnosti, 4. svazek, 1931,
8. Zwei Tuberarten und einige für Bulgarien neue Pilzarten Zprávy bulharské botanické společnosti, 4. svazek, 1932.
9. Charakteristik der Pilzflora des Witoschagebirges, Sborník Sofijské university, 29. svazek, 3. sešit, 1932—33,
10. Neue für bulgarien Pilzarten, Zprávy bulharské botanické společnosti, 8. svazek, 1939,
11. Das Verhalten des Feuerschwammes (Polyporus fomentarius L.) bei der Rotleuche (Fagus silvatica L.).

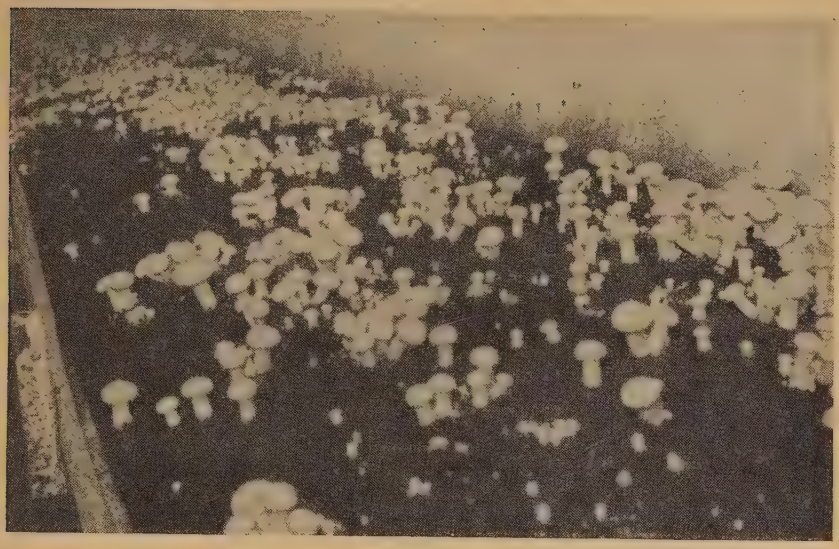

Obr. 40. Žampionové záhony v n. p. »Svit« Gottwaldov. Foto Dr. M. Staněk.

Dr. M. Staněk:

Pěstování žampionů.

Д-р М. Станек: **Выращивание шампиньонов, 1.**

Dr. M. Staněk: **Growing of Agaricus campester, I.**

I. Úvod. Podmínky pro růst žampionů a základní principy jejich pěstování.

V dřívějších dobách mnoho našich zahradníků, praktických mykologů, i jiných zájemců pěstovalo žampiony ze záliby i jako doplňkovou kulturu. Produkční plochy hub však bývaly malé a úroda většinou nevalná, neboť průměrné výnosy z 1 m^2 záhonů byly vesměs nižší než 3 kg čerstvých plodnic. Také několik pokusů o pěstování žampionů ve velkém nebylo příliš úspěšných a jistou dobu se na kultury zcela zapomnělo. V posledních desíti letech zájem o výrobu žampionů opět vzrůstá. V zahraničí byly vypracovány nové způsoby pěstování, které umožňují dosahovat spolehlivě dvojnásobně i trojnásobně větších výnosů než dříve. Dík novým výzkumům se podařilo odstranit mnoho nepříznivých faktorů, které způsobovaly starým pěstitelům značné ztráty. Také u nás se počínají žampiony pěstovat ve větším měřítku. V Gottwaldově je již deset let v provozu pěstírna n. p. Svit, kde se vyrábí kvalitní žampionová sadba a zkoušejí se nej-

novější pracovní metody. V okolí velkých měst jsou sdruženi pěstitelé v lidovém družstvu. Je škoda, že do okruhu pěstitelů se dosud zapojilo jen málo zemědělských závodů, kde jsou pro pěstování nejlepší podmínky. Odpadají tu obtíže se získáváním a dovozem koňského hnoje, provoz v žampionárnách lze dobře zladit se sezónními zemědělskými pracemi, a výroba hub se dá dobře spojit se skleníkovými a pařeništními kulturami zelenin.

Výroba žampionů je při zajištění nutných podmínek pro zdárný vývoj houby velmi rentabilní. Dnešní technika výroby i cena žampionů umožňuje prodat sklizeň z 1 m^2 za 50 i více Kčs a při dobré organisaci práce je nutná režie mnohem nižší. Úspěch práce však velmi závisí na znalostech a odpovědnosti pěstitele.

Kultura žampionů má některé svoje zvláštnosti, které jsou způsobeny odlišnou fysiologií houby od běžně pěstovaných rostlin:

1. Žampion postrádá zelené barvivo chlorofyl a čerpá veškeré živiny ze substrátu, na kterém žije. Na rozdíl od zelených rostlin je žampion mnohem náročnější na obsah živin v substrátě a nespokojuje se se zeminou jakkoliv dobře připravenou, nýbrž roste pouze na rozkládajícím se organickém materiálu prosyceném roztoky minerálních solí — nejlépe na speciálně připraveném koňském hnoji.

2. Vzhledem k tomu, že houba není schopna vytvářet živiny pomocí zářivé energie, nevyžaduje světla. Růst žampionu je však velmi závislý na teplotě a vlhkosti živného prostředí, a na jeho chemickém složení, které je třeba během přípravy živného substrátu a v době růstu houby stále regulovat.

3. Vlastní vegetativní orgány — tělo houby se skládá ze spleti drobných vlákének, tzv. mycelia neboli podhoubí (jednotlivá vlákénka se nazývají hyfy), které prorůstá živným substrátem. Je velmi citlivé na přítomnost některých druhů hub a plísní v živném substrátu a proto je třeba v pěstírnách dbát úzkostlivě čistoty a hygienických opatření, aby tyto nepříjemné a choroby žampionů způsobující druhy hub nepronikly do našich kultur.

4. Houby nemají semen. Rozmnožují se drobnými, jen mikroskopem viditelnými buňkami, tzv. sporami nebo-li výtrusy, vznikajícími na spodní straně klobouku plodnice. Pohlédneme-li na žampionovou plodnici ze spodu, spatříme pod kloboukem »varhánky« (lamelly), jež jsou u mladých plodniček překryté blankou a jsou bezbarvé nebo narůžovělé, u vyspělých plodnic čokoládově hnědé. O existenci spor se snadno přesvědčíme, když pod utrhnutou zralou plodnici položíme bílý papír. Za den je papír poprášen náletem tmavých spor. Výtrusy žampionu klíčí velmi nesnadno, a proto se nakličují ve speciálních laboratořích a jako sadby se používá hnoje prorostlého vyklíčeným myceliem, připraveným v těchto laboratořích.

Žampiony můžeme pěstovat za různých podmínek: v uzavřených prostorách sklepů, opuštěných budov, cihelen, ve sklenících, v pařeništích i na volném prostranství. Nejlepších výsledků se dosahuje ve sklepích a jiných podzemních prostorách, kde se nejsnadněji udrží stálá vlhkost (60—80 % relativní vzdušné vlhkosti), i žádaná teplota (12—16^0 C). Nejméně vhodné je pěstování na záhonech vystavených vnějším atmosférickým vlivům. Zájemce o pěstování, kteří chtějí získat větší úrodu hub, je třeba před tímto — dříve dosti často doporučovaným způsobem varovat.

Volíme-li kterýkoliv ze jmenovaných způsobů pěstování a zakládáme-li kultury malé či velké, je pracovní postup v zásadě vždy stejný:

1. Připravíme vhodný živný substrát.
2. Na vyčištěném a vydesinfikovaném místě zakládáme z dobře uzrálého substrátu záhony.
3. Záhony osazujeme žampionovou sadbou a
4. pokrýváme je krycí vrstvou hlíny.
5. Kultury během růstu houby ošetřujeme a sklízíme plodnice.
6. Odplozené záhony likvidujeme.

Řekli jsme, že z přirozených živných substrátů je nejvhodnější koňský hnůj. Při rozvrhu prací si musíme uvědomit, že příprava substrátu z koňského hnoje trvá 16—21 dnů, i déle. Čerstvý jakostní hnůj se musí uložit na hromadu a dvakrát nebo třikrát přehodit. Až jeho teplota klesá, hnůj pozbývá svého zápachu a nabývá všech potřebných vlastností, je možné zakládat záhony. Osazování záhonů provádíme až po několika dnech, kdy máme jistotu, že se nám hnojný substrát znovu nezapaří. Asi čtrnáct dnů po vysázení zárodků pokrýváme záhony hlínou, a než se počnou objevovat první plodnice, uplyne dalších 5—6 týdnů. Potom teprve nastává sklizeň. Plodnice sklízíme podle podmínek v pěstírně 2—4 měsíce i déle. Údobí potřebné pro zdárné zakončení žampionových kultur trvá tedy 5—8 měsíců.

Této okolnosti si musíme býti vědomi již při úvahách o zakládání kultur. Uvažujeme-li o kultivaci hub v uzavřených prostorách, je nejvhodnější doba pro zahájení prací pozdní léto a začátek podzimu. V té době jsou nejlepší podmínky pro přípravu substrátu a teplota kultivačních prostorů bývá vyšší než 12^0 C. První plodnice sklízíme o vánocích a v lednu, když jsou nejžádanější. Při permanentním způsobu pěstování, při kterém využijeme dokonale sklepních pěstírenských místností, můžeme kultury zakládat dvakrát i třikrát do roka. V posledním případě si musíme práci velmi dobře zorganisovat, abychom neztráceli zbytečně čas.

Potřeba pracovních sil není ani při zakládání větších žampionových kultur (cca 500 m^2 záhonů) příliš velká. Odpovědný pěstitel stačí zvládnout své úkoly s jedním nebo dvěma pomocnými pracovníky,

kteří mu pomohou při přípravě substrátu, zakládání záhonů a v době sklizně. O několika málo nezbytných pracovních pomůckách a nutném materiálu si povíme až při detailním popisu jednotlivých výrobních postupů. (Pokračování.)

*

V trhovém kodexu jsou obsaženy sice jen dva druhy, ale ve skutečnosti prodávají se jako kodexové všechny naše smrže a stejně se hodnotí. V š e c h n y s m r ž e j s o u n a p r o s t o n e š k o d n é, jedí se bez spařování, neboť neobsahují kyseliny helvelové čili chřápáčové, jak o nich někdo usoudil z toho, že jsou zařazeny v čeledi hub chřapáčovitých, z nichž jeden či dva druhy (viz níže ucháč obecný) tuto kyselinu obsahují. † Dr. F. Smotlacha: Atlas hub (1946).

Jan Štefl:

K úpravě hub.

Přes své stáří, které brzdí člověku nadšení a práci ve vyhledávání hubné flory, neodmítnu dotazy mnohých po zjišťování jedlosti hub. Získal jsem již velkou důvěru a proto doporučuji jen houby, o jichž jakosti jsem se sám přesvědčil. A při hovoru se někdy zeptám, jak si houby připravují. Dostalo se mi několik zajímavých sdělení o úpravě hubných jídel, z nichž podávám tady dva předpisy, jak mně byly pověděny.

Pan Jan Komada vyprávěl: Očištěné houby udusím a přidám něco cibule a kmínu. Když se povařily a ubylo hodně šťávy hubné, připravím si hrnek svařeného mléka, osolím je a přidám špetku mouky. Všecko zakvedlám a naliju na houby a nechám chvilku povařit. Je prý z toho velmi chutné jídlo.

Paní Valešová: Očištěné houby udusím s cibulkou jako mozeček, trochu usmažím a přidám sladkou papriku. Je prý to znamenitý pokrm a pochutná si prý každý milovník hub.

† Miloš Klouček, Z d ě t í n:

Mé zkušenosti s pečárkami.

V benátecké oboře Slepči rostou mimo tu a tam se vyskytující žampion císařský (Psalliota či Agaricus augustus Fr.) a mimo hojněji se vyskytující pečárku lesní (Ps. silvatica Fr.) bílé plodničky s nádechem olivovým neb hnědavým, jichž třeň otlačením neb na řezu žloutne až oranžoví, ty stejně jako celá řada občanů z blízké obce Sedlce velmi ráda sbírala naše rodina pro jejich pěkný vzhled a pevnou strukturu jejich dřeně.

Směs těchto žampionků, bílých a lesních a hřibů hnědých (Boletus badius Fr.), poskytla po rozkrájení za syrova trojbarevný efekt, žluto-vínově-modravý.

S touto »trikolorou« jsme byli dlouhý čas spokojeni a také nikdo jiný si nenaříkal.

Ale jednou . . ., když byla tato směs z nedostatku vajec připravena na smetaně, dostavila se u mne a mé manželky žaludeční nevolnost. Očekával jsem, že dojde k zvracení, nestalo se však. U nás obou nevolnost po nějaké chvíli ustala, u mne po požití trochu slivovice. Průjmy se nedostavily. Myslil jsem tehdy, pokládaje »svoje« bílé žampiony za pečárku ovčí (Ps. arvensis Fr.), že jsem přibral nějakou plodničku

muchomůrky citronové, dosud ještě poněkud podezřelé. Zkouškou u ČMS bylo zjištěno, že nešlo o pečárku ovčí, resp. lesomilnou (subspec. silvicola Vitt.), její odrůdu, nýbrž o pečárku zápašnou (Ps. xanthoderma Gen., resp. Foetens Sm.).

Článek Jiřího Hlaváčka na str. 101 a ing. Kosíka na str. 129 ČČsH roč. XXIX. (1952) přinesl vysvětlení.

Páchnoucí exempláře působí prý často potíže. Ke Kosíkově článku podotýká redakce ČČsH, že pečárka zápašná asi obsahuje látky, které dobrou přípravou s mlékem se ruší a radí tuto pečárku nejísti. Já jsem se jí ve svých 64 letech najedl víc než dost a nevolnost se dostavila právě po přípravě na smetaně — jindy jsem ji požíval dušenou s vajíčky.

K povšimnutí zdravotnickým orgánům národních výborů!

Aby se zabránilo možnosti záměny hub a tím i event. smrtelným otravám houbami, navrhuji, aby na všech trzích a stanovištích prodavačů hub byl zveřejněn zřetelným tiskem (1—2 cm) na tabuli paragraf 4 odst. 1, 2 vyhlášky min. zdravotnictví ze dne 28. 9. 1950, částka 146, jenž zní:

»Čerstvé houby je dovoleno vykládati ku prodeji jen odděleně podle druhů.

Není dovoleno je děliti; je možno je půliti jen pro zkoušku červitosti tak, aby spolu co nejvíce souvisely všechny části hub, zejména hlavička s třeněm. Samotné třeně (pozn.: nožky) nesmějí býti uváděny do oběhu,«

Tabule by na jmenovaných místech visela od května do konce listopadu.

Karel Štěpán, referent, Čs. M. S. — Brno.

Antonínov: (z dopisu).

Nesouhlasím z názorem Frant. Cinka v jednom z minulých sešitů M. Sb., že by se neměly houby na prodej loupati a krájeti, neboť co se pamatuji od dětství, vždy se houby takto prodávaly, a dosud nikdy jsem neslyšela, že by se někdo otrávil houbami na trhu koupenými. V Kralupech šlo zřejmě o muchomůrku růžovou, která není vzhledná, ale je výborná. Viděla jsem často před 28—30 lety p. prof. Smotlachu, jak rozprávěl s prodavači na býv. Tylově nám. v Praze. Nevěřím, že by si někdo vzal na svědomí prodávati houby, které nezná a o jejichž jedlosti by pochyboval.

J. Kohoutová.

Pozn. red.:

Naši čtenáři znají jedlost much. růžové (Amanita rubescens Fr.) a často byla a bude v našem časopise doporučována, neboť ji mnozí pokládají za nejchutnější houbu. K prodeji však není povolena (viz vyhlášku min. zdravotnictví z r. 1950), a proto nebylo správné, že ji v Kralupech nabízeli a dokonce oloupanou a nakrájenou. V tom směru souhlasíme s návrhem referenta K. Štěpána z Brna. Viz výše.

Ing. Sm.

Vladimír Krabovský:

Houbové recepty.

Houbová nádivka. Udusí se 1 kg rozkrájených hub (směs různých druhů), s přidáním soli a kmínu. Když se voda vyvaří, přidá se máslo. Mezitím se 3 rohlíky namočí do mléka a rozetrou, další tři rohlíky se nakrájejí na kostičky a osmaží na tuku. K rohlíkům, rozetřeným v mléce, se přidají 3—4 žloutky, vychladlé houby, osmažené rohlíky, sekaná zelená petržel a sníh ze 3—4 bílků. Vše se dá na pekáč, vymazaný tukem, a upeče se v troubě. — Je vhodné podávati jídlo se salátem nebo brusinkami.

Houbové krokety. Udusí se 1 kg rozkrájených hub s přidáním soli a kmínu. Usmaží se cibulka na másle, přidá se $^1/_8$ l mléka; až začne vařit, přidá se opět $^1/_8$ l mléka

s 5 dkg krupičkové mouky a za stálého míchání sepovaří na hustou kaši. Kaše se nechá prochladnout, přidá se k udušeným vychladlým houbám, přidají se 2 vajíčka a trochu suché žemličky, tolik, aby se mohly dělat válečky. Ty se obalí jako řízky a usmaží. Podává se s brambory, po příp. okyselí citronem.

Zapečené brambory s houbami. Uvaří se 1,5 kg brambor, které se oloupají a nakrájejí na plátky. Udusí se 1 kg hub s kmínem, usmaženou cibulkou a solí. Pekáč vymastíme máslem a pokládáme rozkrájenými brambory. Pak střídáme vrstvy hub a vrstvy brambor, při čemž horní vrstva bramborová se pokape máslem a zalije ¼ l mléka, smíchaným s 2 vajíčky. Upeče se v troubě.

Dr. Ján Šedivý:

Niečo pre kuchyňu.

Hríb šiškovec je veľmi dobrý v zemiakovej polievke a kuriatká Clavaria botrys jednou z najlepších húb na prípravu hubovej omáčky, len je treba trochu dlhšie dusiť. Pstreň mäsojed nakrájame na tenke rezy a usmažíme na prudkom ohni ako befsteak alebo obalíme podobne ako rezeň a usmažíme. Je výborný a chutná ako mäso.

d) Houby škodlivé a jedovaté.

Josef Srb:

Léčení otrav houbami narkosou?

Rád bych upozornil na zkušenosti sovětských lékařů při léčení dosud smrtelných otrav cyankalim a bolehlavem, o kterých jsem četl popis v knize I. S. Fridlanda: »Věda bojuje se smrtí« (vydané nakladatelstvím Osvěta, n. p., v Praze r. 1952).

Šlo o otravu bolehlavem v r. 1947. Pacient měl jen slabé povrchní dýchání, pěnu na rtech, křečovité záchvaty vždy každých pět minut. Za půl hodiny, nejvýše za hodinu, měl zemříti. Ale za šest hodin byl otrávený pacient už mimo nebezpečí. Zázrak záležel v tom, že doktorka Rorová se rozhodla, že použije narkosy. Pacienta, ležícího v křečích, život už opouštěl. Narkotický spánek, vyvolaný sirným etherem, trval s malými přestávkami šest hodin.

Kladné výsledky, kterých už dosáhli sovětští vědci s používáním narkosy při léčení otrav, které dosud končily vždy smrtí, vede mne k domněnce, že narkosa spolu s transfusí krve mohla by přispět k záchraně osob otrávených jedovatými houbami.

Je třeba, aby nové metody léčení těžkých otrav narkosou byly co nejšíře popularisovány a seznámena s nimi nejen lékařská veřejnost, zdravotníci, ale i sběratelé léčivých rostlin a hub, kteří jsou nejvíce vystaveni nebezpečí podobných otrav.

MUDr. Jiří Janovský:

Otrava houbami v srpnu 1957.

Д-р мед. И. Яновски: **Отравление грибами в августе 1957 г.**

Med. Dr. J. Janovský: **Mushroom-poisoning in August 1957.**

Loni na podzim jsem se náhodně dozvěděl v rodině, kam řadu let docházím, že celá rodina byla v létě (v srpnu 57) postižena otravou houbami. Bylo to v době, kdy sám jsem měl dovolenou, takže jsem osobně nemohl nic z období příznaků akutní otravy a doznívajících obtíží sledovat. Ale přesto požádal jsem otce pětičlenné rodiny, aby mně napsal a popsal celý průběh nešťastného výletu, jak si na vše vzpomíná on, sám postižený, a ostatní jednotliví členové rodiny.

Dopis postižené rodiny.

Na Vaši výzvu pokusím se popsat naši otravu houbami. Jsem v medicině laik, a tak to popíši podle možnosti.

Houby z předešlého dne jsme měli různé, též byly mezi tím bedly jedlé, asi jsme omylem sebrali něco jim podobného. Upravili jsme je s rýží, a jelikož jsme týž den znovu se chystali vlakem na houby ve 12,15 hod., obědvali jsme v nestejnou dobu, to jest jeden o 11. hod., druhý o 11.15 hod., třetí o půl 12. hod. Jízda vlakem proběhla bez obtíží a o 13,30 po poledni jsme byli v Hodkově v lese. A v tu dobu, tedy plné dvě hodiny po požití hub jsme pozorovali, že naše chůze je nejistá, jaksi lehká, jako bychom chodili ve vzduchu. Později se chůze podobala opilství. Jelikož jsme byli blízko želez. zastávky, zavolali jsme sanitní službu, která však přijela až před 18. hod. Čekali jsme na záchranku 4 hodiny na nádraží. Nepociťovali jsme žádných žaludečních obtíží, ani bolení hlavy, jen čelo a spánky byly jako polomrtvé, bez citu. Já i manželka jsme ale měli při tom veselou náladu, podobnou jako po požití alkoholu. Synové 12 a 14letý, kteří oba pojedli málo hub, nepociťovali velkých obtíží, a do večera se u nich tyto obtíže ztratily. Třetí syn, který je epileptik, měl silné záchvaty epilepsie, nemohl se postavit na nohy a třásl se na celém těle. Byl stále téměř v bezvědomí, jen chvílemi byl při vědomí. Jeho stav byl hrozivý. Upozorňuji, že epileptické záchvaty neměl již několik let. Po převozu do nemocnice byly nám třem, mně, manželce a 18let. epilep. synu, dány injekce, oba mladší hoši ani v nemocnici nebyli, neboť neměli obtíží. Výše uvedená zdánlivá opilost trvala u nás po celý týden, čím dál slaběji, ale žaludečních obtíží jsme vůbec neměli, naopak byli jsme v jakési veselé náladě a veškerá starost, jakoby s nás spadla. Zajímavé je, že syn epileptik, který po injekci dostal doma svůj obvyklý Trimedal a zrnkovou kávu, byl druhý den úplně zdráv.

Hned druhý den byl venku v blízkém parku, měl jen nepatrné a řídké záškuby, které trvaly několik vteřin. Trimedal jsme mu dávali celý týden, ale záškuby již neměl, a také žádné záchvaty. Pro zajímavost podotýkám, že po dobu čtyř hodin, kdy jsme čekali na záchranku, chutnalo nám jíst, pojedli jsme chléb s máslem a pili vodu, kromě syna epileptika, který byl skoro stále v bezvědomí. Od té doby jedli jsme houby asi čtyřikráte, ale nechutnaly nám již jako dříve, ale odpor jsme k nim neměli, ani podnes nemáme. Zajímavé také je, že syn epileptik neměl před požitím hub po šest let žádných epil. záchvatů, a po záchvatech, které provázely otravu houbami a po nasazení Trimedalu, záchvaty zcela ustaly.

A. M. — K. H.

Mám-li si třídit příčiny otravy podle dopisu se strany otce a ostatních členů otrávené rodiny, mohu bezpečně vyloučit otravu faloidní muchomůrkou zelenou, hlíznatou, již pro rychlý nástup otrav. příznaků, dalšího celého průběhu a šťastného zakončení. Také vylučuji otravu závojenkou olovovou, přesto, že by se shodovala doba poměrně časného nástupu otrav. příznaků, ale schází tu téměř zcela gastrointestinální prudké a bolestivé obtíže, které by jistě aspoň u některého z členů

rodiny byly v popředí a okolí nápadné. Domnívám se též, že bez námitek mohu vyloučiti otravu kyselinou helvelovou z ucháče — Gyromitra susp. venenosa Smotlacha, ježto v období, kdy se otrava přihodila, i v oblasti, kde byl sběr uskutečněn, byl by nález ucháče velkou vzácností, a také průběh otravy, jak byl mně popsán, není pro otravu kys. helvelovou charakteristický. A tak zbývá muscarin, jako látka-alkaloid, která způsobuje otravy opojení alkoholem, podobné i popisu hromadné otravy postižené rodiny, muscarin jed muchomůrek a některých vláknic. Ale v daném případě vláknice svým červeným hladkým zvonovitým kloboukem by nezmátla naše houbaře, kteří všichni znali a sbírali »mladé bedly«. Těm se podobají muscaroidní muchomůrky, amanita muscaria, amanita regalis a amanita pantherina. A mám-li v tomto malém kruhu tyto tři muchomůrky na lavici obžalovaných a důvodně podezřelých, jistě nejpravděpodobnějším vinníkem je muchomůrka pantherová. Je tu totiž pro panther muchomůrku jedna přitěžující okolnost. Na Kutnohorsku sice, jak věřím, mnoho houbařů zná skutečné bedly — lepiotae — ale nepochopitelně se zde houževnatě udržuje a používá název »bedly« pro mladé muchomůrky šedé — amanita spissa.

Mnoho let vytýkám na zdejším trhu hub trhovkyním, že klamou kutnohorské hospodyňky, když jim prodávají, dokonce loupané, muchomůrky-šedivky, se srdečným doporučením — »vezmou si ty krásné mladé bedly«! Marná je moje snaha a úsilí o nápravu, tím spíše, že kupující věří více a spíše venkovské ženě, která jistě zná houby lépe.

A tak nutno brát tvrzení v dopise, že měli houby různé, mezi tím také »bedly jedlé«, opatrně. Sbírali velmi pravděpodobně členové otrávené rodiny plodnice muchomůrky šedé jako »bedly jedlé« a podobný vzhled způsobil, že se dostaly do košíku mladé uzavřené plodnice muchomůrky pantherové, snad i muchomůrky hnědé.

V daném případě nutno vzít v úvahu, že se sběru vždy zúčastnil i nejstarší oligophrenický hoch trpící křečovou chorobou, takže mnou předpokládaná záměna byla tím spíše umožněna.

Ing. Miljutin Jenko:

Rozbor hub.

Hodně se již rokovalo a ještě občas píše v odborných časopisech o tom, je-li čechratka podvinutá jedlá nebo podezřelá, a snad dokonce i jedovatá. Nejde však jen o jmenovanou houbu. Na příklad názory o jakosti muchomůrky žonkylové jsou přímo protichůdné. Označována jednak za výbornou, jednak za mírně jedovatou houbu. Smotlacha ji zkoušel k jídlu a zjistil, že jest v malém množství neškodná. Podobá se však částečně smrtelně jedovaté muchomůrce zbělené a mohla by býti za ni zaměněna. Proto ji nedoporučujeme k sběru. Ve Švýcarsku ji považují za jedovatou.

Kdo se zabývá studiem literatury o houbách, má dost příležitosti, aby se přesvědčil, že různost v názorech o jedlosti či jedovatosti některých hub je mnoho; to jest ovšem na újmu propagace jejich sběru. Jest však bezpodmínečnou nutností, aby bylo jasno o každé houbě, zda jest jedlá či nikoli. Exaktních poznatků v této věci lze však dosáhnouti jen vědeckými způsoby podle promyšleného a předem stanoveného rozvrhu, především chemickým rozborem.

Čs. mykologická společnost (ČsMS) má již v této věci určité zkušenosti; její prostředky však nestačí, aby byly rozbory konány v žádoucím měřítku. Proto by bylo účelné, aby Ústavy pro organickou chemii ČSAV organisovaly sdružení chemiků, kterým by byl svěřen chemický průzkum hub za vedení a dohledu odpovědných mykologů. Tímto výzkumem by se pak spolehlivě zjistila nejen jedlost kterékoli houby, nýbrž i jiné okolnosti, důležité pro lidské zdraví.

Jan Poláček:

Život možná na vlásku.

Bylo to začátkem srpna loňského roku, když jsem vyměňoval exponáty v houbařské skříňce a když se u mne zastavila pí. L., která nám do skříňky občas přináší houby. Pravila: »To je náhoda, že jste tady. Našla jsem dnes v lese houby, které sice neznám, ale moc se mi líbí. Jsou moc hezké a mám je tady v kabele.« Přitom vyndává 5 krásných, pletově bledých — závojenek olovových (Entoloma lividum Bull.). Když jsem jí řekl, že tyto houby jsou smrtelně jedovaté, zbledla a zvolna povídá: »A já jsem si je všechny chtěla dnes usmažit k večeři, tak pěkně voní . . .« Možná, že její život visel opravdu jen na vlásku a snad jen houbařský anděl strážný ji přivedl právě včas k houbařské skříňce.

B. Kahler:

Záměna muchomůrky citronové za much. zelenou.

V pozdním loňském létě setkal jsem se na několika místech v lesích v okolí Tábora s much. citronovou, nápadně se podobající smrtelně jedovaté much. zelené a takto chybně ji určiv, seznámil jsem s ní několik domorodých houbařů. Několikrát jsem slyšel, že prý vypadá jako »strnádek«. (Tr. equestre.) Teprve později jsem našel blíže Dobronic dvě mladé plodnice opravdové Amanity phaloides, které byly téměř ukryté v mohutné pochvě. Tu jsem si uvědomil, že nejlepším poznávacím znakem této zlé — u nás naštěstí vzácné houby — je právě tato pochva a snad, že je i masivnější, nežli zmíněná much. citronová.

Před oběma však je třeba jen varovat a dát si velmi dobrý pozor při sběru strnádků. Zde, myslím, že je největší nebezpečí pro sváteční houbaře. V letošní sezóně chci s několika dobrými druhy holubinek seznámit občany zdejší obce ve skříňce u své provozovny. Dále, na podzim, budu vystavovat obě muchomůrky, spolu s některými druhy rodu Tricholoma.

MUDr. B. Protivenský:

Otrava houbami.

V obci Uhřínově, okr. Velké Meziříčí, došlo 5. IX. 56 k otravě houbami celé rodiny, čítající 4 osoby, z nichž 2 zemřely. Šlo o matku se 3 dětmi ve věku 5, 6 a 8 roků. Otravě podlehla 2 děvčátka 5 a 6 roků stará. Houby byly sbírány 4. IX. 56 odpoledne zmíněnými 3 dětmi a jejich matkou, která je 5. IX. 56 v poledne usmažila, načež je uvedené 4 osoby snědly. První příznaky otravy se dostavily až 6. IX. 56 v ranních hodinách a projevovaly se vrhnutím a průjmem, později bolestmi v jaterní krajině. Pro lékaře bylo posláno až 7. IX. 56 k večeru a jeden lékař se dostavil v 18 hodin, ale když prostředky jím předepsané nepomáhaly, bylo posláno pro druhého, jenž nařídil převezení do nemocnice v Třebíči, což bylo provedeno 8. IX. 56 o 1. hodině. Téhož dne zemřela 5letá Klára a den nato 6letá Marie. Matka s 8letým Janem byla propuštěna z nemocnice 19. IX. 56. Otravu způsobila podle sdělení nemocnice muchomůrka zelená (Amanita viridis), kterou ta matka pokládala za bedlu. Dotázal jsem se jí totiž písemně, za kterou houbu považovala onu, jež otravu způsobila, a ona mi odepsala toto: »Odpovídám na Váš dotaz o hou-

bách. Sbírali jsme lišky a našli jsme bedly, které jsme už letos a několik roků před tím jedli několikrát. Jen jedna se nám zdála podezřelá, ale po ochutnání jsme ji také pokrájeli. Všechny nožky jsem spálila, a že jen ta jedna hlavička mohla způsobit takové zlo.«

Norbert Miniberger: Z dopisu:

V časopise »Technické Noviny« ze dne 24. října četl jsem oznámení prostředku proti plísni a houbě i hnilobě dřeva. Tento prostředek jmenuje se: »Flumycin-Fluoran« a dodává ho »Hlubna« l. v. d. Brno, Klimentova 20, telef. 74.444. Jenom jaksi chybou jest, že tento prostředek prodávají pouze pro velkospotřebitele — od 50 kg výše, takže vlastně jest drobným zájemcům nepřístupný. Bylo by dobře také sledovat, jak se tento prostředek osvědčí v praxi.

e) Různé.

Dr. Miloš J. Pulec:

Smrž v městském znaku.

Д-р М. Пулец: **Сморчок в городском гербе.**

Dr. M. Pulec: **The morel in the city emblem.**

Jedním z největších průmyslových středisek sklářského okresu Jablonce nad Nisou je město Smržovka. Jméno obce se objevuje již v listinách doby předbělohorské a téměř současně s ním i odpovídající název německý Morchelsstern, Morgenstern a pak Morchenstern. Výrazem Smržovka bývala v době husitské lidově označována jedna ze zbraní husitských vojsk, pravděpodobně řemdih, a to pro tvar připomínající naši populární jarní houbu. Podle svorného mínění badatelů však název města nepochází od zbraně, ale spíše od houby. Nasvědčuje tomu i sfragistické a heraldické užití smrže obcí Smržovkou, jež lze bezpečně doložit plných 225 let nazpět.

V ústředním archivu v Praze je uloženo osvědčení všech přísedících, rychtáře a starších rychty Smržovka z 12. října 1733, které je opatřeno pečetním otiskem, jenž má ve středu smrž a vlevo i vpravo šesticípou hvězdu. Stejný obraz je i ve štítě uprostřed prastarého smržoveckého pečetidla, chovaného na MNV ve Smržovce, jehož otisk přinášíme. Legenda zní: ISIGEL . D . MORCHGSTERN . 8 . Podle názoru místních vlastivědných pracovníků R. Meissnera a s. Lamače pochází pečetidlo z prvé poloviny 18. stol. V 19. stol. byla vytvořena tři další pečetidla, vesměs s podobným obrazem, jedno z nich k povýšení vsi na městys před devadesáti lety.

Významným datem v dějinách Smržovky je 23. květen 1905, zajímavý i pro všechny mykology. Toho dne povýšil František Josef I. městys Smržovku na město a ve vlastnoručně podepsaném diplomu jí udělil i znak a to zase tradiční smrž se dvěma hvězdami ve vhodné úpravě

a barvách. Znak tvoří podle diplomu modrý štít, jehož spodní část vyplňuje trávník, na němž mezi čtyřmi stejně rozloženými kapradinami vyrůstá smrž v přírodní barvě, provázená nahoře dvěma šesticípými hvězdami. Na svrchním okraji bronzovou arabeskou lemovaného štítu

Obr. 41. Otisk pečeti města Smržovky s vyobrazenou smrží. Zvětšeno. Viz článek.

spočívá stříbrná hradební koruna s pěti viditelnými zuby. Tak je také i znak v diplomu vymalován. Znakem se smrží byly opatřeny ve Smržovce i veřejné budovy a do nejposlednější doby se objevovala alespoň na gumových razítkách obce. Pro Smržovku byl ten znak zvolen velmi vhodně jako znak mluvící, neboť vyjadřuje svým obrazem české i německé jméno města.

Zajímavé je, že smrže rostou ve Smržovce i v okolí jen zcela výjimečně, doposud je známa jen jediná lokalita a to na zahradě blíže středu města, kde byla smrž sbírána v letech 1954—1957.

Vedle Smržovky připomínají v Čechách nejoblíbenější jarní houbu ještě Smržovice, několik Smržovů, na Moravě rovněž Smržov (u Moravské Třebové) a Smržice na Moravě. Rádi uvítáme také odtud podobné zprávy, jako jsme získali ze Smržovky.

Dr. M. J. Pulec:

Město věží a smrží.

Д-р М. Пулец: Город сморчков — Прага.

Praha je odedávna nazývána městem věží. A na to jistě myslel dnes již zesnulý prof. Smotlacha, když při přednáškách vtipně Prahu označoval jako »město smrží« nebo »věží a smrží«. Vždyť ty věžičkové houbičky skutečně patří ke zvláštnostem pražského jara. Nejsou ovšem tak nápadné jako věže, ale srostly úzce s některými zákoutími našeho města a znalec už ví, kam a kdy si pro smrž dojít. Pražské smrže jsou více jak sto let předmětem pečlivého studia a přímo z Prahy byl popsán i zvláštní druh, vědecky zvaný smrž pražská — Morchella Pragensis Smotlacha.

Pražský učenec Tadeáš Hájek z Hájku, právě tak jako spisovatel známého herbáře Petr Ondřej Mathiolli, spoluzakladatel Královské zahrady pražského hradu, tvrdil před čtyřmi stoletími, že houby jsou jenom jakási plesnivina země a že je celkem nebezpečno se s ní obírat. Avšak i oni vzali mezi několika druhy na milost podivné duté jarní houby s laločnatými klobouky, zpravidla jamkatými a všelijak prolamovanými, kterým naši předkové říkali smrže. My dnes víme, že četné jamky, dutiny i »buňky« mají co nejvíce zvětšit povrch klobouku, neboť právě na něm je položeno rouško těchto terčoplodých hub, kde se vyvíjejí jejich rozmnožovací buňky — výtrusy. Pražané si na smržích od nepaměti klidně pochutnávali až do dob pražského lékaře dr. Krombholze, který v první polovině minulého století určil podle hub prodávaných na pražských trzích různé druhy smrží a jejich nejbližších příbuzných, mezi kterými upozornil i na ucháč podezřelý, jemuž se přičítají četné otravy. Pak se všechny smrže začaly z opatrnosti spařovat, ačkoliv je to u pravých smrží i kačenek zcela zbytečné.

Jarní smrž pražská je nejen zvláštností, ale i pochoutkou. Kdo má mlsný jazýk, může si z nich upravit jarní salát, jemnou smaženici nebo je naložit jako sardinky. V tomto případě se uvaří voda s pepřem, zázvorem, puškvorcem a kmínem, do které se dají očištěné, převařené a rozsekané houby na týden uležet. Okapané se pak vloží do kovových krabiček, zalijí olejem a v troubě zavaří. Pražského houbaře však obyčejně nezláká ani tento gourmandský recept k tomu, aby vzácný nález prostě snědl. Ukáže jej nejprve všem známým, a pak jej odnese do houbařské poradny, kde se určí, o jaký jde druh a formu. Vzácnější nález se ofotografuje, vyhotoví se jeho přesný model a konservovaný originál putuje pak po výstavách.

Ale vypravme se již na smrže do pražské přírody! V petřínských sadech, na Maninách, ve smíchovských ohradách můžeme od dubna najít nejčastěji smrž obecnou neboli přechutnou — M. esculenta Pers. Na jižní petřínské stráni a dosud snad i na Střeleckém ostrově roste její forma s. přerostlá — M. praerosa Kromb., lišící se hlavně mnohem větší plodnicí a širšími i hlubšími jamkami klobouku. Někdy se tu objeví i houf droboučkých plodniček této houby, označovaných jako smrž zakrslá. Mezi ostatními druhy si všimneme ještě smrže vysoké — M. elata Fr., dorůstající téměř čtyřiceti centimetrů, která jde ze všech smrží nejvíce za člověkem. Pražáci ji našli i ve sklepích, kolnách a pod. Nejvíce nás zajímá smrž pražská (Morchella Pragensis Smotl.), kterou známe ve dvou formách jako smrž podivuhodnou a věžitou. Je to jarní houba pražských dvorů, zahrad a parků, kde byla po prvé zjištěna r. 1906 prof. Smotlachou, který ji na základě dalších nálezů po čtyřicetiletém studiu určil jako samostatný druh. Je známa jen z Prahy, vzácně se objevila na Kladně a jinde.

Smržím, u nichž je klobouk volně položen na noze, říkáme kačenky a řadíme je do čtvrtého rodu chřapáčovitých hub. Nejobecnější druh je kačenka česká, zatím co jiný, objevený později, byl nazván pražským přírodovědcem A. Cordou »kačenkou Krombholzovou« (Verpa bohemica Kromb. a Verpa Krombholzii Corda).

Bude nás jistě zajímat, od kdy naše město hostí tyto houby. Vyskytly se tu již před založením Prahy a udržely se tu proto, že jim vyhovuje prostředí zahrad a sadů lépe než les, pole či louka. Patří proto také mezi památky, které si zasluhují naší pozornosti a ochrany. Několik známých stanovišť smrží nenápadně střeží

Obr. 42. Baretová forma smrže pražské (Morchella Pragensis Smotlacha). Sbíral Dr. F. Sm. Foto Dr. J. Hlaváček. (MSb. roč. XXIX.).

pražští mykologové, ale i tak nám čas od času některé ubude. Přijdete-li na smrž, neničte ji, ale odneste do Mykologického ústavu v Karmelitské ul. č. 14 na Malé straně. Na počkání ji zde změří, zváží i ofotografují, ale bát se o ni nemusíte. Hned vám ji poctivě vrátí a můžete si pak v klidu pochutnat na nejvzácnější jarní houbě Prahy.

Jaroslav Tušla:

Vychovávejme děti i dospělé k šetření krás naší přírody.

Není pro poctivého turistu smutnějšího a více zahanbujícího pohledu, než spatřiti na turisticky významných místech stopy řádění nevychovaných lidí: papíry, láhve, plechovky od konserv, zbytky jídel atd., často i zlovolně poškozené nebo zničené orientační tabulky. Že nám takové znešvařování přírody nedělá v očích cizinců žádnou čest, je samozřejmé. Taková místa připomínají spíše smetiště nebo hnojiště.

Neméně smutná podívaná naskytne se nám však často v lesích po nevychovaných »houbařích«. Rozkopnou s gustem každou »prašivku«, kterou spatří. Mnohdy se dokonce takovým rekovným počínáním i pochlubí.

Viděl jsem les, kde snad nezůstala stát jediná houba-oběť klukovských »manévrů«. Se zvláštní oblibou »stříleli« kluci po sobě tvrdými plodnicemi pavučinců a muchomůrek. Viděl jsem ale i dospělé »hou-

bařе«, kteří s rozkoší rozbíjeli »prašivky« holí. Jiní, jakmile najdou hříbek, rozryjí zemi široko daleko, hledajíce bratříčky. Vypadá to podobně, jako když lesní půdu rozryjí divocí vepři. Takových příkladů nevychovanosti, nelásky a neúcty k přírodě možno zajisté vidět víc než dost, abychom dospěli k přesvědčení, že musíme také nějak s tímto nešvarem skoncovat.

Musíme začít s výchovou od malička. Trpělivě ukazovat dětem, jak ošklivé je takové řádění a jaké je to ochuzení naší krásné přírody, která má být potěšením pro všechny. Jak každá rostlina a každý živočich má v přírodě své platné místo. A jak dobré je jídlo z hub, do kterých nerozumný »houbař« kope.

Je to práce dlouhotrvající, vyžadující mnoho trpělivosti. Ale je to práce, která nakonec přinese dobré ovoce. Lidská hloupost a zlovůle dovedou v krátké chvíli změnit i nejlíbeznější kout přírody k nepoznání. Boj se znešvařováním přírody stojí proto za to, abychom se do něho pustili s plnou silou.

Antonín Šabata:

Muchomůrka růžová (Amanita rubescens).

Mezi Polešovicemi a Stříbrnicemi je menší les Divok, zbytek kdysi velikého lesa, jenž navazoval na lesy buchlovické. Je starý, smíšený a možno říci, pravý houbařský ráj. Sbírali jsme tam májové hřiby již 9. května a pak už to rostlo jedno za druhým až do bohatých žní na václavku.

Jakmile začnou růst hřiby, je les pln houbařů, dospělých i školáků. Každý chce honem brzo hodně nalézti a běda houbě, která se nejmenuje hřib, snad právě nad zklamáním, že to hřib nebyl. Velmi líto mně bývá rozkopané muchomůrky císařské nebo zpřevrácené muchomůrky růžové. Obě jsou velmi chutné, bohužel trpí za své jméno. Jak vysvětlit, že muchomůrka císařská patří k nejlepším houbám, na níž si i římští císařové pochutnávali, že much. růžová je perlou kuchyně? O much. císařské zmíním se v jiném článku, dnes budu psát jen o růžovce.

Plk. Vilímek byl s rodinou na letním bytě kdesi na vesnici u Mladé Boleslavi. Jednou na výletě nasbírali si plnou tašku růžovky. Doma hned začali houby připravovat k večeři. Požádali domácího, aby jim půjčil nějaký kastrol. Pan domácí byl sice velmi ochotný, ale jakmile slyšel slovo muchomůrky, zarazil se a po krátkém zaváhání odmítl. Marně ho pí. primářka, choť plk. V. přesvědčovala, že to jsou houby jedlé a výborné. Ba ne, to jsou muchomůrky a on nedopustí, aby v jeho domě se někdo otrávil. Nakonec se však přece dal přemluvit, kastrolek jim půjčil a sám odešel do zahrady. Rozhodně nechce být přítomen, když někdo mermomocí se chce otrávit.

Vilímkovi se dobře navečeřeli a notně unaveni z výletu brzo šli spat. Ale špatně spal pan domácí, nebyl klidný, hryzalo ho svědomí, trpěl nějakou zlou předtuchou a během noci čtyřikráte poslouchal u dveří, zda hosté nenaříkají a nevolají o pomoc. Jak ustrnul, když časně ráno vstali zdrávi a svěží a opět se připravovali na honbu za muchomůrkami. A když večer se vrátili s velkou kořistí a hned zase připravovali večeři, již neutíkal do zahrady, stále v kuchyni něco kutil a hlavně pozoroval. Vilímkovi si na houbách opět labužnicky pochutnávali. A tak i on dal se pozvat a vzal si na lžičku. Ale jen jednu lžičku, což kdyby se přece otrávil?. Neotrávil se však a muchomůrky mu chutnaly. Na dobrou noc nesměle a jakoby byl vinen, dodal: »Až na ty muchomůrky zase půjdete, vezměte mne s sebou.«

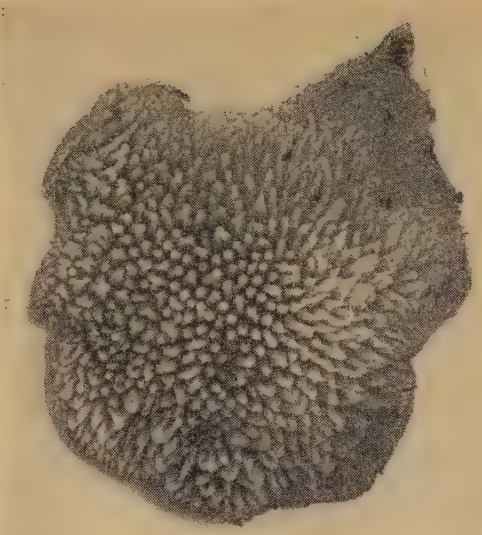

Obr. 43. Tremelodon galatinosus Pers. Rosolozub huspenitý. — Bělský les u Ostravy, sbíral Dr. Veselský, foto Pivečka.

Jan Wenzel:

Jak na to.

(5. XII. 1957)

Není lesík jako lesík, ale ten můj má jen asi 200 sáhů, ale co je tam možno najít, by žádný nevěřil. Jsou tam různé věci z domácnosti odložené, dále i to, o čem se nepíše, alespoň ne ve slušných časopisech.

Má jen málo porostu, ponejvíce akátu, dále jsou tam 2 kaštany, 2 duby, trnkové houští, jeden topol velmi starý a topolový pařez.

Ale jaká radost z jara! Již několik let tam sbírám čirůvku májovku za jaro dvakrát až třikrát, potom žampiony ovčí, později při vlhkém počasí bedly vysoké. Letos po prvé jsem nalezl čirůvku fialovou-nahou a včera jsem tam nalezl pěkné srostlice hlívy ústřičné (jednu jsem schoval, aby vyrostla). Byly na vlhkém pařezu topolovém.

Loni můj 12letý chlapec přišel pln radosti, že tam našel penízovku sametonohou. Stalo se tak už za sněhu, vypravili jsme se tam i s matkou a měli jsme smaženici v zimě. Letos jsem hlídal ten pařez již v říjnu a sbíral jsem ji už třikrát.

A za tuto radost, starost i užitek děkuji zesnulému předsedovi ČMŠ prof. Františku Smotlachovi.

Nasbíral jsem a odevzdal na výstavu hub na Újezdě třikrát, do přednášek též donesl různé houby z boleslavských lesů na jeho počest.

Václav Plný:

Divocí vepři na havelkách.

Plných 18 roků jsem žil na Slovensku ve Vrútkách, podnikal blízké i daleké cesty za houbami, někdy až do Vysokých nebo Nízkých Tater, ale nikdy se mi nepodařilo spatřit tam žijící divoké vepře nebo medvědy. Rád bych býval zjistil, zdali tato

zvěř si pochutnává také na houbách. Přestěhoval jsem se do Králíků u Žamberka a při pochůzce lesem ve Štítě spatřil jsem čerstvé stopy kopýtek divočáků. Jsou to známé hluboké lesy, bohaté na houby.

Již několik dní pozorovali místní sedláci, že jim černá zvěř působí škody na polích. Při jedné pochůzce lesem zvýšil jsem pozornost a spatřil jsem ve vysokém lese stádo divočáků prchajících přede mnou. Čerstvé stopy jejich kopýtek vedly k mé lokalitě havelek. A ejhle, všechny havelky byly okousány až k zemi a kolem čerstvé stopy kopýtek divočáků. Jisté je, že houby okousali divočáci. Obavy občanů dotvrdila i ta skutečnost, že místní dva střelci zastřelili tři kance, z nichž jeden vážil 220 kg a měl mohutné tesáky. Tak tedy byl les prost lidí-houbařů a já se cítil pánem lesa. Teprve po bezpečném zjištění divokých škůdců hub jsem si uvědomil, že nejenom lidé dovedou houby dobře vysbírat, ale ti černí čtyřnozí obyvatelé lesa ještě líp. I jiné houby, nejedlé pro člověka, byly okousány až k zemi a kolem nich plno stop kančích kopýtek, zanechaných hodujícími čtyřnožci. Zjistil jsem též, že nejsou tak nebezpeční, jak se lidé často domnívají, spíše plaší, jinak by se před člověkem nerozprchli.

Dr. Ladislav Hanuš:

Borůvky.

Naše lesy nám poskytují velice mnoho. Prožíváme v nich svoje nejkrásnější chvíle volna, dýcháme lesní vzduch, který tolik osvěžuje, posiluje nervy a vůbec celý tělesný organismus, zlepšuje náladu, potěšuje milovníka přírody svým mnohotvárným životem, a dává nám i svoje zdravé plody. Houbař má radost, když najde pěkný úlovek jako na příklad překrásné křemeňáky, které s oblibou rostou v borůvčích trsech v lese, děti jásají, najdou-li jahody, maliny a později ostružiny, kteréžto plody obohacují i náš potravinářský průmysl.

Dnes chceme věnovat pozornost borůvkám, které mají veliký význam nejen jako zdravá pochoutka i potravina, ale mohou býti i lékem, a to jak plody, tak i rostlina sama (listy). Náleží-li rostliny: jahodník (rusky: земляника-растение), maliník (малинник) a ostružiník (ежевичный куст) do čeledi rostlin růžokvětých (Rosaceae) — o nichž jsme pojednali ve zvláštních příspěvcích, na příklad o jahodách v č. 3—6/1958 v jarním sešitě —, patří borůvka do čeledi rostlin vřesovitých, (Ericaceae), do kteréžto skupiny náleží také vřes (Galluna vulgaris Hull., Ericacea), který má vedle jiných látek také hodně vápna a kyseliny křemičité. Také ve vřesovištích nalézáme houby a vzpomínám si na nálezy pěkných hřibů modráků v této lesní vegetaci.

Borůvka, věd. název Vaccinium myrtillus L. (Vacciniaceae Ericaceae), rusky: черника (na Vysočině jsem slyšel také název: černé jahody, černice), něm. Heidelbeere, Schwarzbeere, je rostlina rovněž všude známá a nepotřebuje proto bližšího popisu. Borůvky jsou právem oblíbené a vysoce ceněné. Obsahují také mnoho látek důležitých pro náš tělesný organismus. V plodech je asi 78 % vody, pak 1,7 % kyseliny jablečné a citronové (Dr. K. Müller), asi 5 % cukru, pektin, tříslo, arbutin, glykosid — barvivo Idaein, myrtillin (vakcinin podle vzorce C_{13} H_{16} O_7). A obsahuje také vitaminy, zejména A-vitamin, na což svého času upozornila také T. Úlehlová, známá vědecká pracovnice v dietetice (viz její přednášku v letošním roce, konanou v jarním cyklu přednášek čs. mykol. společnosti v předn. sále č. 17 na Karl. náměstí). Borůvky jsou zásadité, brusinky mají zase převahu kyselin (kyselinotvorné).

Léčivé vlastnosti borůvek byly známé již ve starověku a psali o nich tehdejší slavní lékaři Hippokrates a Galenus. Také římští spisovatelé Plinius a Vergilius se už zmiňují o borůvkách a už tehdy byly známé účinky stavící průjmy (antidiarrhoické a obstipační). V novější době také lékařští badatelé věnovali náležitou pozornost borůvkám (tak v době před 1. svět. válkou prof. dr. Winternitz z Vídně, který mezi jiným doporučuje hustě zavařené borůvky na obklady proti mokvavému

a svědivému svrabu. Jiný badatel zjistil příznivý vliv čerstvých borůvek u osob trpících zlatou žílou (haemorhoidy) tím, že borůvky regulují příznivě stolici, odstraňují plynatost a nadýmání ve střevech, podporují i zvyšují chuť k jídlu a bylo též pozorováno, že vypuzují škrkavky (Galli Valerio). Vedle toho však borůvky mají léčivé účinky i na sliznici v jiných orgánech těla. Tak lze zředěnou šťávu s úspěchem použíti při zánětech dásní a sliznic v ústech, stejně tak při katarálních zánětech v krku. Propláchnutí nosních sliznic odvarem z borůvek dokonce příznivě účinkuje proti rýmě. Stejně léčivé účinky při zánětech v dutině ústní a při lehkém zánětu mandlí má kloktadlo vyrobené z hrstky sušeného borůvkového listí asi 5 minut svařené v ½ litru vody a zředěné (MUDr. B. Hruška).

Jak jsme viděli při popisu obsahu látek v borůvce, nalézá se v ní také arbutin. Tato látka působí močopudně i desinfekčně a léčivě účinkuje také při hnisavém zánětu močového měchýře (Dr. Flamm).

Ale i borůvkové listy jsou léčivé, neb vedle jiných látek obsahují fytoinsulin. Tato látka snižuje cukrové zrcadlo hladiny krevní (tak dr. Allan, dr. Bohn, dr. K. Müller, dr. M. Walser a jiní). Při lehčích formách cukrovky (diabetu) pomáhá čaj z borůvkových listů velmi dobře. Nutno začít včas. Fytoinsulin borůvkových listů působí pomaleji a méně intensivně než živočišný insulin, za to však má účinek trvalejší. Sklenice čaje připraveného ze 2 lžic sušených borůvk. listů, požité ráno a večer, vyléčily u jednoho pacienta cukrovku s obsahem 2½ % cukru v moči (dr. K. Müller; Böhm podle ref. z roku 1893). Čaj proti cukrovce byl již znám ve starém Rusku (kavkazský, kutajský čaj). Také dr. H. Schierbaum (ve svém Heilkräutebuch) uvádí čaj z borůvk. listí jako dobrý prostředek proti cukrovce, ale také proti zvracení, při žaludečních křečích, chorobách močových orgánů, i při kašli.

Uvedli jsme zde jen to nejpodstatnější o borůvce, tomto daru naší přírody. Jako už v jiných příspěvcích o našich léčivých rostlinách zdůrazňujeme i zde, že není radno léčit se laickým způsobem. Je vždy — zejména při těžších případech — záhodno, obrátit se na lékaře, aby tento stanovil správnou diagnosu za pomocí nejmodernějších pomůcek, tj. aby rozpoznal, o jakou nemoc jde, aby podle toho mohla býti zavedena správná léčba. A jak vidíme, v přírodě máme pak mnoho účinných léčivých látek, které nám mohou dobře pomáhat při léčbě.

Václav Novák:

Milá návštěva z Bulharska.

V druhé polovině října 1957 navštívili naši společnost dva přátelé houbaři z Bulharska, prof. Anatas Kolev Minčev a Georgi Staxler. Oba jsou žáky myk. Sečanova, známého čtenářům Mykologického Sborníku. V naší společnosti seznámili jsme je s našimi pracemi a obsáhlým úsilím o rozšiřování vědeckých a praktických znalostí hub u nás.

Projevili přání navštíviti naše lesy, aby na vlastní oči mohli porovnati případné rozdíly mezi lesy našimi i bulharskými. Jeli jsme do Mnichovic a šli směrem přes Struhařov k Jevanům. Ukázalo se, že prof. Minčev je skvělým houbařem. Krátce po vkročení do lesa našel 6 bedel třepivých, krásně vzrostlých, což ho v poměrně již chladném počasí překvapilo. Nalezl ještě mnoho jiných hub a sběrem předstihl svého průvodce.

Ochotně vyhověl našemu pozvání na přednášku a účastnil se jí dne 4. listopadu. Tlumočil nám mnoho pozdravů od bulharských mykologů a přátel houbařství.

V Bulharsku je hledána česká houbařská literatura, zejména Mykologický Sborník a Smotlachův barevný Atlas hub. Tento Atlas hub je tam i jeho autor velmi znám. Prof. Minčev litoval, že nevyšel další díl Smotlachova Atlasu hub.

V poslední době se v Bulharsku věnuje mykologii větší pozornost. Je tomu 2 roky, co v zemědělské vysoké škole bylo zřízeno oddělení houbařské. Tamní lid sbírá houby od dávných let, ale ne tak odborně a systematicky jako u nás v Československu, proto jsou tam otravy houbami častým zjevem. Roste tam hojně muchomůrka císařská, která je u nás velmi vzácná. Široké vrstvy lidu znají tam více druhů hub nežli prý u nás, jak se prof. Minčev přesvědčil za svého delšího pobytu v Mariánských Lázních. (V Mariánských Lázních a okolí noví osídlenci mnoho houby neznají.) Sdělil nám zajímavou okolnost, že v Bulharsku se zajímá o houby více mladých lidí a sbírá je, kdežto u nás v ČSR se sběrem zabývají lidé většinou starší. K názvosloví řekl, že se tam much. císařské říká h ř i b c í s a ř s k ý. Na sušení a konservování hub různými způsoby je v Bulharsku 36 receptů, mezi nimi i silážování. Ne všechny druhy hub se silážují, ale mezi nimi je také čirůvka nahá.

Před asi 3—4 lety očekávali bulharští přátelé návštěvu předsedy naší společnosti prof. dr. Smotlachy, která se jeho neočekávaným skonem bohužel neuskutečnila.

Milý host nám slíbil, že se zasadí u tamních přátel houbařství, mykologů i praktických houbařů o co možná největší spolupráci mezi oběma národy v tomto směru.

Sava S t a n č e v (Bulharsko):

Nová kniha.

Roku 1957 na podzim vyšla u nás kniha Ivana Sečanova: »Houby v Bulharsku«. Popularisační charakter knihy se svými praktickými radami, neubírá knize vědecké ceny, naopak stává se nezbytnou pomocnicí všech zájemců o mykologii v Bulharsku. Je zde popsáno 110 druhů hub s barevnými obrazy. Autor upozorňuje na ekonomický význam hub podle krajů. Klíč je cennou pomůckou pro praktické houbaře i mykology. Úplně souhlasíme s autorem, že masový sběr hub v naší zemi dává značný příjem pro naše obyvatelstvo v horách. Zlepšení organisace sběru přispěje k rozvoji našeho socialistického hospodářství. Knihu vydalo Státní nakladatelství »Věda a umění« v Sofii.

Pozn. red.: O knize psal již v min. sešitě Dr. R. Vávra.

Heinrich Heine o lanýžích.

Velký německý básník Heinrich H e i n e (1797—1856), jehož 100. výročí úmrtí 17. 2. 1956 bylo vzpomínáno na podnět Světové rady míru, napsal v pozdních letech satirickou báseň »Lidumil« (Philanthrop). Básník líčí v ní bezcitného bohatce, jenž odepře dát kousek chleba své chudé, hladové sestře, řka, že právě chystá každoroční hodokvas pro pány konšely —

»Z nich jeden má polévku želví,	*V originále:*	»Der eine liebt Schildkrötensuppe,
ananas druhý má rád,		Der andre Ananas,
ten třetí bažanty jídá,		Der dritte ißt gern Fasanen
s nádivkou z lanýžů v nich;«		Mit Trüffeln von Périgord.«

Vůči vlivným hodnostářům tak štědře pohostinný bohatec nechal vlastní sestru zemřít v bídě a před svou smrtí učiní velkorysé dobročinné odkazy, aby se proslavil. Báseň končí tím, že v okázalém pohřebním průvodu jdou mu za rakví také konšelé, ale jeden chybí:

to ten, jenž tak vášnivě míval	*V originále:*	Es fehlte jener, der gerne
bažanty s nádivkou rád:		Fasanen mit Trüffeln aß;
byl nedávno před tím zemřel,		War kurz vorher gestorben
neb lanýži přecpav se, puk.		An einer Indigestion.

(Z Básní 1853 a 1854. Přeložil Otokar Fischer ve sbírce H. Heine »Passionál« — Praha 1949, edice Světová četba.)

Není divu, že básník Heine, jenž prodlel čtvrt století ve Francii, řadí lanýže mezi nejvybranější lahůdky — v původním textu jmenuje znalecky lanýže perigordské, tj. *Tuber melanosporum* Vitt. Již starověký Martialis napsal o lanýžích epigram (Tuber) a jejich obliba trvala přes dobu renesance (Michelangelo) v neztenčené míře dále, jak svědčí Heinova báseň.

Třebaže satirickou nadsázkou se zde uvádějí lanýže v příčinnou souvislost se smrtí obžerného labužníka, nevybočuje básníkova diagnosa z mezí možnosti. Stalo se vskutku, že po požití hub zemřela jedna ruská carevna, ne však následkem otravy, jak se tvrdí v západoevropské literatuře mykologické. Případ objasnil na podkladě archivního materiálu sovětský mykolog B. P. Vasilkov (MSb 1955), jenž vyvrací zprávy o otravě carevny jako zlomyslnou smyšlenku. Pravou příčinou smrti bylo, že carevna se v době postu přejedla houbami, po rusku chutně nakládanými, a pak zemřela na netrávení žaludku (indigesce), stejně jako Heinův milovník lanýžů.

Budiž připsáno k dobru Heinrichu Heinovi, že ve své satiře na společenské poměry oslavil pravé lanýže, jež jsou i v dnešní době ceněny jako vzácné koření, a že svou výstrahou před přejídáním, která jest oprávněna (viz Vasilkov o carevně), nabádá ke střídmosti v požitcích.

Jaro Miškovský.

Miroslav Pavlát:

Sbírky a konservace hub za pomoci umělé mumifikace.

Мирослав Павлат: **Мумификация грибов для коллекций.**

Miroslav Pavlát: **Mummification of mushrooms for collections,**

Po několikaletých zkouškách konservace hub za účelem získání běžných i vzácných exemplářů pro studium (přednášky, výstavy atd.) jsem došel k praktickým výsledkům. Možnost míti po ruce celé sbírky hub v zimě v létě stojí za uváženou; za trochu námahy dostane se nám odměnou mnohdy druh houby, který bychom neviděli jinak třeba několik let.

Velmi dobře se hodí houby tužší, dřevnaté, duté, smrživité, laločnaté, pýchavkovité, pestřece, kyjanky, pevníky, choroše atd. Volíme sušší a menší tvary pěkné, barevné. Vlhkost vysoušíme zvolna teplem, sluníčkem, na ústředním topení, ultračervenou žárovkou, a velmi dobře teplým proudem vzduchu. Můžeme kombinovati rychlé a pozvolné vysoušení. Pozor na připálení, zhnědnutí, svraštění. Je lehce možné než získáme zručnost a potřebný praktický cit, že mnohou houbu zkazíme. Vysoušíme každý kus, i když se nám zdá, že toho není třeba. Pak napouštíme, natíráme štětečkem nebo stříkáme čirým lakem, ve kterém je líh (nutné, neboť spálí různé larvy, červy atd.) a jež si můžeme různě zkombinovat. Je možno též použít látky acetonové s éterem, kolodium asi 2% atd.

Takto napuštěné preparáty dáme do připravených větších krabic s víkem. Každý kus přilepíme hustým lepidlem (dextrin, škrob), přidáme kousek mechu, dole umístíme štítek se jmény hub, v rohu sáček s trochou naftalinu. Vrch krabice přelepíme vlhkým celofánem a neprodyšně zalepíme. Po uschnutí dáme víko. Při potřebě se jen sundá.

Takto získané sbírky jsou nám dobrou školou a značně milým potěšením.

Další známky s portréty hub.

Zpráva o tom, že naše pošta připravuje na letošní rok emisi poštovních známek s kresbami hub, rostoucích v našich lesích byla již v tomto časopise uveřejněna dříve.

Nyní se dovídáme, že také letos hodlá polská pošta vydat serii známek s vyobrazením hub. Její zvláštností bude trojúhelníkovitý tvar známek. Budou na nich vyobrazeny tyto houby: Boletus edulis, Lactarius deliciosus, Phalliota campestris,

Cantharellus cinabarinus a Amanita muscaria, tedy hřib ob., ryzec, žampion, liška ob. a muchomůrka červená. Známky, jejichž návrhy již vypracoval Czeslaw Borowczyk, budou vytištěny několikabarevným tiskem z hloubky.

Stanislav Havelka, referent ČsMS, Praha XI.

Dopis z Karviné. 8. 8. 1957.

Posílám druh choroše se žádostí, abyste mi jej určili. Domnívám se, že je to vzácnější druh; sbírám jej na odumírajícím buku ve výši asi jeden až 2 m nad terénem, ve zdejším parku Zd. Nejedlého v Karviné, už 3. rok a jinak jsem ho ještě nikdy a nikde nenašel. Jíme jej, má zvláštní vůni i chuť. Pozn. red.: šlo o lošák korálový, Hydnum coraloides Scop.

Na zemi, při kořenovém krku téhož stromu, sbírám každoročně třepenitku vlahomilnou, která jest chuti výborné a znám ji od té doby, co vyšel poslední Smotl. atlas hub, tak jako penízovku sametonohou. Tuto, taktéž velmi chutnou zimní houbu, sbírám ve zmíněném parku a to v dutině kmene povalené, ale ještě rostoucí smuteční vrby při rybníčku.

Zmíněného atlasu si vážím velmi pro jeho prakticky vysokou houbařskou hodnotu. Naučil jsem se sám z něho poznávat značný počet hub a získal jiné, houbařské poznatky. Prosím o sdělení, bude-li snad vydán autorem dávno připravený II. díl a kdy.

Dodatkem sděluji, že se již 3. rok zabývám zimním pěstováním žampionů, na dlažbě a polici, o celkové výměře asi 11 m² v malém sklípku, kde se dá udržet teplota až 15 st. C. Letošní zimy jsem sklidil asi 3,5 kg/m². Je to poměrně málo a to proto, že nemám ještě dostatek zkušeností a praxe hlavně s citlivou preparací mrvy, na které nejvíce záleží.

Po příští mé »zimní sezóně« a při jiných houbařských zážitcích a mých dalších zkušenostech napíši, jakých výsledků jsem dosáhl.

S pozdravem Josef Zugar, Karviná.

f) Spolkové zprávy.

Jaro Miškovský:

Památce Milady Dvořákové.

K nedožitým sedmdesátinám členky čestného předsednictva ČsMS.

Před 70 roky, 21. května 1888, narodila se v Hlušicích u Nového Bydžova druhá dcera učitele Čeňka Dvořáka, která dostala jméno Milada. Od mládí nebojácná Milada Dvořáková zamilovala si les a postupem doby stalo se jí nejmilejší zábavou houbaření. Houby učila se znát u svého otce, naposledy řídícího učitele v Zábědově u N. Bydžova.

Úrodu hub u Baltického moře, kam se dostala na cestách po Evropě ve společnosti malířky Čechové-Liebscherové, vylíčila v Mykologickém sborníku r. 1950 (s. 95). S podlomeným zdravím byla dána do invalidního důchodu (1941) a od té doby se zabývala průzkumem hub v Praze a okolí. V r. 1944 vstoupila do České mykologické společnosti, která v ní získala obětavou a věrnou spolupracovnici předsedy Dr. Smotlachy. Osobně nejvýš skromná Milada Dvořáková přijala členství v ústředním výboru ČMS ne ze ctižádostivosti, nýbrž aby prospěla společné věci. Ve výboru zastupovala neoficiálně Svaz osvobozených politických vězňů (pozdější SPB) jako pozůstalá po svém bratrovi, sochaři Zdeňku Dvořákovi, osvětimském mu-

Obr. 44. Milada Dvořáková (1888—1956), členka čestného výboru ČsMS, spolupracovnice našeho listu a kreslířka hub.

čedníku. Dědička sochařova odkazu těžce nesla nezájem o jeho výtvarné dílo a hledala alespoň v lese úlevu pro své zmučené nervy.

»Houby jsou štěstí«, říkala Milada Dvořáková. A v houbách měla poměrně více štěstí, než ve svém životě. Houbařské veřejnosti se představuje pérokresbou velkého trsu penízovky sametonohé, reprodukovanou na titulní stránce obálky časopisu (MSb 1945, č. 1—3). Ve zvláštním případě dává houby pro časopis fotografovat na nalezišti (viz hlíva jilmová, MSb 1951, s. 46). S přibývajícími léty zhoršuje se její zdravotní stav, trpí na následky úrazu z doby činné služby, a přece jde o holi za houbami, » . . . přemáhajíc bolesti v choré noze«, jak píše ve svém článku o sběru smrží (MSb 1951, s. 75). Splnění dávného přání přináší jí nález hvězdice klenbové na Zbraslavi r. 1954 (kresba v MSb, s. 50) a téhož roku účastní se sběru závojenky olovové pro toxikologický výzkum (MSb 1955, s. 69).

Její kresby hub se uplatňují na tradičních Smotlachových výstavách. V červnu 1952 vystavuje pod heslem »Houby v lidové tvořivosti« 38 listů, hlavně akvarely, v rámci exposice ČMS na výstavě léčivých rostlin v Národním domě na Žižkově. Dostává se jí uznání za tento její příspěvek se strany ONV — »za skvělé obrazové doplňky jedlých i jedovatých hub, čímž se dobře representovala naše výstava«.

Svědomitá referentka ČMS Milada Dvořáková chystala ještě mapu své mykologické zahrady, Chuchelského háje, aby v ní zaznamenala naleziště do r. 1947 a další, ale choroba tomu zabránila. Vedle starostí o bratrův umělecký odkaz a zklamání nad nevšímavostí k jeho výtvarnému úsilí, zapůsobilo otřesně na její nervy úmrtí prof. Smotlachy v červnu 1956. Usedavě plakala nad jeho rakví, jako by ztratila nejdražšího člena rodiny, a vyjádřila se, že zajde s ním. Vskutku přežila ho jen krátce. Skleroza mozkových cév a postupující úpadek tělesných sil přiměly nakonec statečnou ženu, jež se dovedla potýkat se životem na svou pěst, aby odešla z vlastní vůle. (13. 8. 1956.) Kromě posledního čísla Hlasu revoluce na stole, zanechala ve svých písemnostech kopii žádosti o posmrtnou výstavu Zdeňka Dvořáka, složenou písmem navrch. Její oběť sesterské lásky nezůstala bez účinku v Praze, a pak i v rodném kraji, kde nyní zřídili Zdeňku Dvořákovi dvě pamětní desky a pojmenovali po něm výstavní síň v Novém Bydžově při zahájení výstavy o jeho životě a díle. Tiskem vyšel výstavní katalog s úvodem a životopisnými daty.

Milující sestra podstoupila nejvyšší oběť, aby její bratr umělec ušel zapomenutí. Přece však světlá stopa nenáročné práce Milady Dvořákové v houbařském hnutí zajišťuje jí trvalou památku.

Eduard Borovský:

Možnosti práce houbařských kroužků při Závodních klubech ROH.

Jako ostatní kroužky při Závodních klubech, tak i kroužek houbařů je vytvořen na základě zájmu většího či menšího množství lidí. Sjednoceni kolem svých nejnadšenějších organisačních pracovníků, tvoří tak skutečný zájmový kroužek. Příkladem je činnost v Avii.

Skupina houbařů v n. p. Avii byla silná a živá již v době před válkou. I teď v době poválečné jsou ty nejlepší předpoklady k souvislé a organisované práci. Stalo se tak po 2letém uvažování v r. 1955. Zájmová tradice houbařů v Avii jest tedy hodně starší, než napovídá uvedené datum.

Protože zkušenosti vedoucích činovníků vyvěrají ze společných zájmů, odkrývají ledacos zajímavého; chci se o využití těchto zkušeností jménem našeho kroužku obšírněji zmínit.

Je zájmový houbařský kroužek schopen něco užitečného utvořit? Často se stává u některých kroužků, že se stávají samoúčelnými. čili, že pro širší kruh zájemců mimo své řady ničeho nekonají. Toho je třeba se vyvarovat zvláště u houbařů. A ještě ze dvou důležitých organisačních podmínek kroužku vyvěrá jeho životaschopnost. Je to naprostá pracovní dobrovolnost, a za druhé umění podchytit nadšení členů kroužku. Bez těchto činitelů není myslitelný úspěch kroužku. Těm přátelům, kteří mají možnost a chuť kolem sebe v pracovním prostředí organisovat kroužek houbařů, připomínám, že od závodního klubu mohou očekávat finanční a organisační podporu.

Pracovní náplň se řídí počtem obětavých pracovníků. Nějaký universální plán neexistuje. V prvé řadě je zapotřebí, aby o aktivní práci vědělo nejenom osazenstvo závodu, ale i blízké i vzdálenější řady občanů. Obětavá, viditelná práce je nejlepší propagandou. Vyvolává zájem indiferentních občanů, dík a uznání a nakonec získá členy kroužku a oddané spolupracovníky. Podá-li někdo ruku k spolupráci, přátelsky ji přijmeme, poradíme dotyčnému a vybídneme ho k dobrovolné práci v kroužku podle jeho volby a schopností. Trpělivě a postupně ho zapracováváme do tajů zelené přírody, do tajemného života hub po stránce praktické i vědecké. Uvědomujeme si, že nový zájemce má ještě jiné starosti ve svém povolání, v rodině, a proto ho nepřetěžujeme. Dobrovolná práce mu působí nevšední radost a musí-li někdy se jí dočasně vzdáti, rád se k ní vrací.

U nás v Avii používáme 5 způsobů propagace k rozvoji houbařské myšlenky:

1. Příležitostné články v našem továrním časopise, který odebírá asi 5 tisíc čtenářů. Tak se naše články dostanou i do rukou příslušníků rodin i jiných nahodilých čtenářů .

2. Časová a spěšná sdělení hlásíme místním rozhlasem, ku příkladu o výskytu jedovatých hub, jako muchomůrky zelené, bílé a zbělené apod.

3. Jeden z nejúčinnějších způsobů propagace jsou přednášky s filmem, se světelnými obrazy, s ukázkami čerstvých hub a besedami.

4. Jiný u nás užitý způsob jsou výstavy hub. Dosud jsme uspořádali pouze dvě, ale obě odlišné svým provedením. Upoutaly občany hlavně čerstvými, živými druhy a uspořádáním. Jedna výstava se konala přímo na ulici, na nejživějším prostranství před závodem. Štěstí bylo, že v té době rostlo množství pestrých a krásných hub, které houbaři ochotně přinášeli. Houby byly označeny jmény, některé významné, jako jedovaté nebo chutné byly porovnány s podobnými odchylnými, jedovatými nebo nejedlými druhy. Výměna hub se prováděla po pracovní době. S výstavou hub projevila se činnost poradenská pro široké kruhy občanů, které výstava připoutala. — Druhá výstava se konala v době předvánoční, a byly k ní použity také obrazy, fotografie, bohatá literatura, byla ozdobena čerstvými smrčky, břízami a bo-

rovicemi, mechem, vřesem a atrapami zapůjčenými z ústředí Čs. mykol. společnosti Vůní lesa prosycený tento koutek mocně přitahoval. Pomýšlíme na to, aby příští výstava byla doplněna houbami konservovanými v octě, silážovanými a pod.

5. Trvalým způsobem, výstavkou ve vývěsní skříni před naším závodem, kde se umístí až 30 druhů hub.

Ještě jednu cennou zkušenost jsme získali. Při doporučování některých neznámých druhů hub, jako čechratky černohnědé nebo třepenitky cihlové, narazili jsme u některých houbařů na krajní odpor, ačkoliv jsou to houby jedlé. Ti byli vystrašeni některými houbami jedovatými a proto zahořkli na všechny jiné jedlé houby, mimo hřiby a lišky. Těm se musí trpělivě a příležitostně vysvětlovat, že ta která houba je jedlá a jak se pozná. Tím se pomáhá lidovým houbařům k důvěře k mnohým houbám a k jich sběru. Poradenská činnost houbařského kroužku je nesmírně významná, pomáhá získat zájemce pro vědecké poznání, mykologie.

Podkladem činnosti houbařského kroužku při Závodním klubu je úsilovná práce dr. Františka Smotlachy. Kde získával tak bohaté a hluboké vědění o životě nám tak milých hub? On podchytil, soustředil a usměrnil jednotlivé a dílčí poznatky širokých vrstev lidu, třeba jen nahodilých objevitelů. To byla jeho pravá životní činnost, jeho heslo: houby všem. Je to základní heslo pro všechny houbařské kroužky. Nikdy nevymizí ze snah českého lidu. Dr. Smotlacha má a bude mít vždy následovníky, pokračovatele.

J. Poláček:

Naše houbařská skříňka.

Po zdařilé přednášce p. dr. Smotlachy v České Kamenici v červnu r. 1953 pořídil si houbařský kroužek při ZK TOS propagační vitrinku pro trvalou výstavku hub a získané zkušenosti rádi uveřejňujeme.

Skříňka. Máme dřevěnou, tmavočervenou, dvoudílnou. Její výška je 60 cm, šířka 80 cm a hloubka 30 cm. V obou částech máme plechovou natřenou vaničku asi 5 cm vysokou, v ní písek a v něm volně položenou dřevěnou lištu, proraženou hřebíky asi po 10 cm od sebe, s hroty vzhůru a na všem vrstvu mechu, který občas zaléváme. Na hřebíky napichujeme houby, které právě vystavujeme. V rozích skříňky umístili jsme malé květináčky s kapradím a šťavelem. Do bočních stěn skříňky jsme vyvrtali několik otvorů na větrání.

Umístění. Hodně záleží na dobrém umístění skříňky. Mohli jsme ji zavěsit na nejživějším nároží hlav. náměstí, u stanice autobusů a na místě, kam jen po krátkou dobu svítí slunce.

Exponáty. Vystavujeme houby co možná pěkné, často několik jednoho druhu (mladé, starší, nakrojené atd.). Poučné a zájem budící jsou např. vystavované odrůdy některých hub (hřib smrkový, borový, dubový, bukový) nebo např. výstavka ryzců (obecného, syrovinky, hnědého, kravského apod.), holubinek, muchomůrek atd. Vedle jedlého hřibu lze umístit hřib hořký, případně hnědý, aby názorně vynikaly znaky, kterými se od sebe liší. Vedle jedlé růžovky muchomůrku pantherovou, vedle hříbka závojenku olovovou atp.

Popisy hub. Štítkům s českými a latinskými názvy hub věnujeme značnou péči. Jsou z bílého nebo slabě tónovaného kartonu, téže velikosti. K houbám je neklademe, nýbrž zasunujeme do zářezů tenkých větévek, které druhým koncem k houbám zapichujeme do mechu, případně do písku. Štítek bývá takto umístěn nad houbami a je dobře čitelný. Občas — zejména při přechodném nedostatku exponátů nebo v době zimní, dáváme do skříňky i jiné zprávy, jež by mohly houbaře i veřejnost zajímat. Např. výzvu k odběru ČČSH, obrázky hub, zajímavé články z novin, zprávy, v kterých oblastech právě houby rostou, zejména hříbky, křemenáče a pod., kam je nutno odevzdávat houby pro výstavku atd. Skříňku a zejména její sklo je třeba často čistit, exponáty co nejčastěji střídat a vyměňovat. Doporučujeme

vedení deníčku vystavených hub (datum, odkud, od koho a pod.). Pořádání a udržování trvalé výstavky hub je práce zajímavá a děje-li se s troškou lásky k věci, má vždy kladný výsledek.

Václav Paráček:

Zpráva z Hradce Králové.

Hlásím založení Mykologického klubu ROH v Českých gumárenských závodech, n. p. Hradec Králové. Klub založen 17. ledna 1958 — zakládajících členů 96. Počet členů k 1. IV. 1958 168. V závodě byly vystavovány houby chorošovité, dále Colybia velutipes, ukázky hub naložených v různých nálevech, v soli, sterilisované, mleté a jiné exponáty. Naši pracující jsou seznamováni s houbami smrtelně jedovatými: Amanita viridis, Am. verna, Am. alba, Entoloma lividum, Inocybe Pat. denně na vystavených tabulích, rovněž při každé přednášce. Zároveň s dalšími jedovatými houbami.

Mykologický sborník odebírá již řada členů.

Další program klubu: přednášky s promítáním, stálá výstava hub na závodě, zájezdy a vycházky za houbami, navázání družby s kroužky na jiných závodech, vytvoření finančního fondu sběrem hub pro klub, založení mykologické knihovny atd.

Klub založen k uctění památky prof. Smotlachy, zakladatele moderního lidového houbařství. V závodě nám pomáhají složky i jednotlivci, z ČsMS pí. Růžena Smotlachová, Novák, těmto patří dík našich pracujících-houbařů. Toto však nelze říci o těch, kteří rozhodují o přidělení místnosti pro klub ve městě Hradci Králové. Vždyť náš klub má sloužit široké veřejnosti — všem!

*

Informácia Mykologickej odbočky pri n. p. Presná mechanika, Stará Turá, Slovensko, o činnosti v uplynulom roku 1957 a o pláne pre rok 1958.

Činnosť našej odbočky v minulom roku pozostávala hlavne zo založenia odbočky prevedeného vašim pracovníkem s. Novákom. Podľa plánu usporiadali sme výstavu húb, zameriavali sme sa za organizačné vybudovanie odbočky a na spoznávanie u nás rastúcich druhov húb. Vám sme tiež zaslali niektoré, u nás menej známe druhy. Tri razy sme usporiadali spoločné zbieranie húb s patričným rozborom poznatkov a diskusiou. V druhom poloroku bola činnosť citelne oslabená stálym suchom a tým aj malým výskytom jedlých húb. Okrem toho sme sa zameriavali na získanie odbornej literatúry, a to sa aj podarilo zásluhou vášho s. Nováka.

V priebehu roku 1958 plánujeme ďalšie organizačné dobudovanie odbočky a hlavne rozšírenie počtu členov. Ďalej plánujeme návštevu zástupcu Československ. mykologickej spoločnosti z Prahy spojenú s prednáškou a premietaním diapozitívov alebo príslušných filmov. Chceme usporiadať alespoň jednu výstavu jedlých húb a jednu výstavu u nás rastúcich jedovatých húb. Dvoma, troma prednáškami, priepadne článkami v závodnom časopise chceme sa pričiniť o ďalšie rozšírenie vedomostí o hubách, o ich národohospodárskom význame a pod. Plánujeme úsporiadať aspoň tri krát v priebehu sezony spoločné zbieranie húb spojené s rozborom vedomostí o húbach a diskúsiou.

V dlhodobom výhladovom pláne chceme vypracovať menoslov tu rastúcich húb s miestnym názvom a s ich správnym pomenovaním, príp. aj latinskými názvami.

Ammer Kornel — Chriastel Stefan

Referentům, kroužkům, odbočkám ČsMS!

Zřídili jste již výstavní skříňky? Připravujete přednášky, vycházky, výstavy? Zašlete zprávy do ústředí! Zasíláte houby k určení? Adresa: **Československá mykologická společnost v Praze - Ústřední organisace československých houbařů** - Praha 1-Malá Strana, Karmelitská 14.

Treatment of mushroom-poisoning by narcosis? Med. Dr. J. Janovský: Mushroom-poisoning in August 1957. Dr. M. Pulec: The morel in the city emblem. Dr. M. Pulec: Prague — city of morels. Miroslav Pavlát: Mummification of mushrooms for collections.

Obrazová příloha. Smrž špičatá — Morchella conica Pers. — Smrž vysoká — Morchella elata Fr. — Smrž podneslá či rýhonohá — Morchella hybrida Sow. — Hnojenka (hník) nasetá — Psathyrella (Coprinus) disseminata Fr.

Odběratelům časopisu! K tomuto sešitu přikládáme složenku pro ty, kteří mají nějaký dluh z dřívějška (předplatné, členský příspěvek a pod.), nebo pro ty, kteří si dosud nepředplatili ročník XXXV (1958). Předplatné zůstává 20.— Kčs, i když bude každý sešit (jako tento) doplněn obrázkovou přílohou na křídovém papíře. V ní budou později i barevné fotografie. Prosíme všechny své odběratele, aby nám pokud již tak neučinili, zaslali předplatné.

Všechny ty, kteří mají vše zaplaceno a snad přesto dostanou omylem složenku, prosíme, aby se nezlobili a ponechali si ji na příště.

Čs. mykol. společnost děkuje předem za každý dar na vydavatelský fond. Každý odběratel a čtenář získá v r. 1958 dva nové odběratele Mykologického sborníku!

Přednášky v Praze: Každé pondělí přednášejí naši odborníci na Karlově náměstí v č. 17. Vysoká škola staveb. inženýrství od 19 hod. Mimo hlavní prázdniny.

Každé úterý koná vinohradská odbočka odb. přednášky v restauraci u Jizbů na nároží Slezské a Blanické ulice o 19.30. hod. Zveme všechny přátele hub a přírody.

Vedle odborné přednášky jsou v obou případech určovány a demonstrovány přinesené houby.

Přiveďte své známé! Navštivte ústředí ČsMS! SPOLUPRACUJTE! ZÍSKÁVEJTE NOVÉ ČLENY!

Adresa ústředí Čs. M. S. a bezplatné poradny: Praha 1-Malá Strana, Karmelitská 14. Telefon 673-80.

Celý ročník XXXV. vyjde ještě v roce 1958! První sešit v srpnu, druhý v říjnu a třetí v prosinci t. r.! Předplaťte si jej!

K zajištění důstojné desky na hrob Dr. F. Smotlachy rozhodl výbor ČsMS provésti vnitřní sbírku. Žádáme členy a přátele, aby částku pro tento účel zaslanou na poštovní poukázce zvláště označili.

Vycházky do okolí Prahy se konají každou neděli. Informujte se na čísle 673-80!

Ústřední houbařská poradna ČsMS v Karmelitské ul. 14 pracuje po celý rok. Podzimní výstava hub se připravuje.

Koupím III. ročník ČČH. — V. Machek, Úvoz 47, Brno.

Až na III. ročník lze ostatní obdržeti v ústředí ČsMS.

Vydavatel: Čs. mykologická společnost v Praze III, Karmelitská 14, tel. 673-80. Vedením redakce pověřen Dr J. Hlaváček. Redakce a administrace tamže. — Tisknou Středočeské tiskárny, n. p., závod 01, Praha II, Hálkova 2. — Povoleno MIO 26 582/47/TO ze dne 30. září 1947. — Novin. sazba povolena řed. pošt v Praze. — Dohlédací pošt. úřad: Praha 8. Za články odborné si odpovídá každý sám. Rukopisy se nevracejí. Předplatné 20 Kčs, do ciziny 40 Kčs. Jednotlivá čísla (sešity) 5 Kčs, dvojsešit 10 Kčs. — Odběr listu lze přerušit jen včasnou výpovědí, t. j. před koněčným sešitem ročníku (čili do měsíce po vyjití předposledního sešitu 4). Všechna autorská práva vyhrazena — Číslo 7—10, str. 64 — vyšlo v červenci 1958. — A-09703

JISTOTA ČISTÉHO DECHU

je velmi důležitá. Chcete-li míti tuto jistotu, užívejte k ústní hygieně zubní pasty a ústní vody T-32 s chlorofylem.

Přírodní chlorofylová zeleň, kterou tyto přípravky obsahují, pohlcuje a odstraňuje všechny pachy z úst.

Příměs saponátů v zubní pastě zvyšuje pronikavě její čisticí účinky.

Silice máty peprné dává oběma přípravkům výraznou, aromatickou chuť svěžesti a čistoty.

MPPV - HS TUKOVÉHO PRŮMYSLU